

באר מים החיים

פרשת ויגש

בית מדרש "תורת דוד"

תוכן העניינים:

- א. מתוקים מדבש.
ב. באר מים החיים.
ג. שאלות לשלחן שבת.
ד. נקודות דרך ממעשה האבות.
ה. במסילות החיים.
ו. מצות שמירת הבריאות.
ז. עצות למניעת וירוסים רח"ל.
ח. דגל מחנה יהודה - ממו"ר שליט"א.

הגיליון יעמוד להצלחת וישועת וברכת מו"ר שליט"א ותלמידיו

ובכלל הברכה לכל התורמים והמסייעים

היקרים הי"ו ובני ביתם

ובפרט ליצחק בן רינה וב"ב הי"ו

וליגאל בן רות ונו"ב אורית אביגיל בת שבע וב"ב

ולמאיר בן תמו תמור הי"ו

יה"ד מלפני אבינו שבשמים,

שיוושעו בכל הישועות, ויזכו לאור פניו ית'

ויזכו לבנים זכרים חיים וקיימים

בריאים ושלמים צדיקים וחסידים ת"ח אמיתיים

עושי רצון השי"ת באמת, ולקנין תורה וקדושה,

עם בריאות איתנה ונהורא מעליא וכל טוב סלה.

ובכלל הברכה לרפואת וישועת

אליהו בן טובה, ומאיר בן תמו תמור.

ומשה מרדכי בן עדנה.

©

כל הזכויות שמורות

בינתיים, אפשר לצלם גיליון זה כולו בשלימות בדיוק כמתכונתו

- ולזיכוי הרבים ללא שום ריוח

יבורכו מאת השי"ת כל המסייעים בהדפסה ובהפצה

יש אפשרות להקדשה ברכה והנצחה

ובעזרת השי"ת נוכל להשקות עוד מ- באר מים החיים

באר מים החיים

גליון י"א

פרשת ויגש

לקט ביאורים

מבאר מים החיים של רבותינו

וחלקם נמסר בבית המדרש "תורת דוד" רמות א' ירושלים

ובסופו פניני דרך ממו"ר גאון ישראל

כמוה"ר הרב שלמה יהודה בארי (הינוקא) שליט"א

מיועד לחלוקה לבתי כנסיות ובתי מדרשות

על אף הביקוש הרב – לעת עתה אין בידינו יכולת להדפיס

רק כמות מצומצמת

וכעת ניתן לקחת חוברת אחת לכל בית מדרש

נא לא להוציאו מביהמ"ד עד יום שישי בשבוע שאחריו

מתוקים מדבש

בענין הגביע והיין המיוחדים של יוסף הצדיק עד סעודת שור הבר ולוייתן

א.ה. כיון שקוב"ה חדי' בפלפולא דאורייתא, הבאנו פלפול ארוך בענין הגביע הפלאי של יוסף הצדיק שלא נתפרש להדיא בדברי רז"ל מה היה סוד עניינו, ומהיכן הגיע ליוסף הצדיק. ויש עוד מקורות לדברים אלו שלא נתפרשו כאן אלא במדור באר מים החיים בחידושי תורה שעל סדר הפסוקים. ובס' מגיד מישרים (ויקהל מהדור'ב. הובא בחומת אנך תהלים פרק א) שלא ימוחק מהספר גם תירוץ שאינו אמת, כיון שהוא מחודד (ומוכן בדרך האמת והישר), וחז"ק שהקב"ה חי"ך בפלפול שלך, וכבודו של הקב"ה מתעלה מוכנו אף על פי שאינו אמת כיון שהוא מחודד, כדוגמת הנפח שמכה בברזל ויוצאים ניצוצות לכל עבר. עכ"ל.

אברהם ושרה היו במצרים לבילי הסדר, ומסתמא שתי שם יין לד' כוסות ואכלו מצה, ובאותו הבית ממש נלקח יוסף הצדיק, ולכן הגביע של יוסף היה ענק מאד, אף שאין דרך לשתות בכוס ענק כמו חבית, כי היה של אברהם אבינו שהיה גבה קומה, ונראה שזכה יוסף הצדיק גם ליין המשומר בענביו, וגם אברהם זכה בו, וממנו שלח ליעקב יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, ואחרי כן השאיר את הגביע אצל יהודה, שבאמת הוא מיועד לו, דהיינו לדוד שמזרעו לברך עליו כוס של ברכת המזון בסעודת שור הבר ולוייתן, והנה גם יעקב ירד למצרים בערב פסח, ונמצא ששוב שתי בו ד' כוסות לבילי הסדר מאותו גביע ענק, שמזוגו ממנו לשאר הכוסות, ושלח לאביו כמות גדולה לד' כוסות לכל המשפחה, אם לא יספיקו לבא, ולבסוף קפצה להם הדרך והגיעו מיד בערב הפסח. והיו שני הגלות מכוונות מיום ליום.

והנה איתא בפרקי דר"א (פרק טו): אותה הלילה שנלקחה שרה אמינו, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את ארצו. ושרה היתה אשת פרעה, ומאהבתו אותה כתב לה בשטר כתובתה כל ממונו, בין כסף בין זהב, בין עבדים וקרקעות, וכתב לה את ארץ גושן לאחוזתה, לפיכך ישבו בני ישראל בארץ גושן בארץ שרה אמם וכו', השכים פרעה בבקר ונבהל שלא קרב אליה, ושלח וקרא לאברהם ואמר לו הרי אשתך שרי לפניך וכל שטר כתובתה עמה קח ולך. ע"כ. והאבות הקדושים קיימו כל התורה, ומסתמא גם האמהות הקדושות, וא"כ באותה הלילה עשו אברהם ושרה יחד ליל הסדר ושתי ד' כוסות יין ואכלו מצה. ונוכל לחדש בדרך פלפולא דאורייתא בעלמא - לחדוותא דאורייתא קדישתא, שכיון שמסתמא אברהם אבינו ע"ה ידע על גלות יוסף במצרים שהרי שרה דאגה להלחם בכח הטומאה, שבזכותה נגדרו כל נשות ישראל, ומי ידאג לכל בני ישראל, אלא בזה שמכו על יוסף הצדיק שהתמודד בניסיונות הכי קשים שבעולם. והכי מסתברא שהרי אמרו רז"ל שבדיק באותו הבית נלקח גם כן יוסף, כדאיתא במדרש הגדול (פרשת וישב) "ויבא הביתה לעשות מלאכתו", א"ר אבא בר יצחק, באותו הבית נעשו נסים לשרה, ובו נעשה נס ליוסף, דכתיב ותקח האשה בית פרעה. הרי שהכל המשך אחד, ואם כן יש לומר, שקודם שיצא משם אברהם אבינו ע"ה, חפר באותו

יש להתבונן בפשר דבר בעניינו של הגביע המיוחד של יוסף, שהוא הגביע היחיד שנזכר בשם זה בתורה, ויוסף הצדיק עשה בו ניסיון ארוך לאחים הקדושים, הלא דבר הוא. וכן יש להתבונן בענין היין המיוחד שנזכר בפרשת ויגש, שאותו שלח יוסף ליעקב מ"טוב מצרים" (משא' חמורים). והנה גביע זה היה גביע גדול, וכמו שפירש רש"י (בראשית מד, ב) גביעי, כוס ארוך. ובמגלה עמוקות (פ' ויגש) כתב, שהיה בו רכ"א לוגין, שהם 884 רביעיות (עי' יומא עו. וזה כ-70 ליטר לשיעור הגר"ח נאה). וקשה, מדוע היה יוסף הצדיק שותה בגביע כזה גדול, שאין זה שורת דרך ארץ. ועוד צריך עיון למאי דמשמע קצת בעבודת ישראל (פ' מקץ) שהשקה לאחיו יין המשומר בענביו, וצריך עיון מהיכן הגיע לו כזה יין.

ונראה בס"ד, דהנה הרמב"ן (ר"פ לך) תמה מאד איך ירד אברהם אבינו ע"ה למצרים מפני הרעב וסיכן את שרה, ולא סמך על בטחון בהשי"ת. ובזוה"ק תירצו שידע שהשכינה עמה ולא נתירא, ויש לפרש עוד שהוצרך לעשות כן במכוון, לפי מה שאמרו במדרש (ויק"ו לב, ה), ירדה שרה למצרים וגדרה עצמה מן הערה ונגדרו כל בנות ישראל בזכותה, ובזכות יוסף נגדרו כל ישראל. וצריך עיון מדוע לא חשש אברהם אבינו ע"ה לתקן את הבנים ונסתפק רק לתקן את הבנות. וצ"ל שידע אברהם אבינו ע"ה שהנסיון של האיש להתקדש קשה בכפלי כפליים וזה לא יתכן לתקן רק ע"י יוסף שנשמטו גבוהה מאד מאד, ולכן מאז דאג עוד לתיקונו של יוסף.

הבית והטמין את הגביע עם היין, וחתם אותו בשתי חותמות, ועשה סימנים לאיש החכם שיוכל למצוא, ובטח בהש"ת שיוסף ימצא זאת לעת מצוא, ובכך יוכל לקיים מצות קידוש, ומצות הבדלה, ומצות ד' כוסות, ושתיית יין בפורים עד דלא ידע, ובעיקר, בשביל לפתוח מוחו בחכמת התורה, בתוך עמקי הגלות, כיון שזה היין המשומר בענביו, וכדאיתא בספר הקנה (ד"ה סוד הקידוש) שהיין של הקידוש, הוא משומר בענביו מו' ימי בראשית, והוא ששתה אברהם יצחק ויעקב, והוא הראוי ליקרב ע"ג המזבח ונקרא יין הרקח וכו'. ע"כ.

הגביע הזה היה ענק, מאדם הראשון ואברהם שהיו ענקים. ונמצא שהגביע הזה היה שייך לאברהם אבינו ע"ה, שהיה האדם הגדול בענקים (מס' סופרים פרק כא), ולכן היה גדול. ושמא עיקר סגולת היין המשומר הוא דוקא ששותה אותו מתוך הגביע המיוחד, והרמז לזה, שבכל התורה לא מצינו גביע רק כוס, זולת הגביעים של המנורה, שהמנורה היא סמל חכמת התורה, שעל ידה היה נשפע שפע חכמת התורה, ולכן נקרא כוס גדול ומיוחד זה בשם "גביע", ע"ש הגביע של המנורה. ולכן כתיב אצל סעודת יוסף בפעם השנית שבאו אצלו "וישתו וישכרו עמו", פי' עמו דוקא, מאותו הגביע דוקא.

ומעתה יש לבאר בס"ד, שיוסף הצדיק לא שיקר בדברי קדשו, שהיה מנחש בגביע, כי היה שותה בגביע מעט ואח"כ מנחש בו, ואומר להם שהשתיה מגביע זה נותנת לו כח ראייה, וזה האמת, שהיין המשומר משרה רוח הקודש

על השותה ממנו, [והנה החיד"א בס' פני דוד (פ' וירא אות טו) כתב לגבי בנות לוט, שכיון שמהן יצא אורה לעולם דוד מלך ישראל זרעו ורחבעם עד מלך המשיח, לכן נזדמן להם "יין המשומר", להוציא משם דהע"ה וכל קדושים עמו עד מלך המשיח. ע"כ. ואפשר ביאורו, שע"י ששתו מן היין הזה קבלו מוחין קדושים מאד, שרק בכחם להוליד שורש נשמות משיח]. וזהו וישכרו עימו, לא שיכורים, אלא ששרתה עליהם רוח קדושה קרוב לנבואה, והיו דבוקים בהש"ת, בהסח דעת מענייני הגוף ולכן לא שמו לב לבדוק אם שוב פעם שמו להם מטמונות בתוך התבואה.

ובדרך חדוותא דאורייתא יש לומר שהגביע הזה, הוא גביע שמזגו בו מלאכי השרת יין לאדם הראשון, כדאיתא בגמרא (סנהדרין נט): אדם

הראשון היה מיסב בגן עדן, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר, ומסננין לו יין. אי נמי, הגביע של שמחת שבע ברכות של אדם וחווה, כדאיתא בדעת זקנים (ויקרא י ט), על ידי יין ששתה אדם הראשון בברכת נישואין שלו, נשתכר ועבר על צווי של מקום, ולבסוף נתקלל בנשיכת נחש, ולפי שנקנסה מיתה על האדם בשביל אותו יין, נהגו העולם כשהמברך בציבור אומר סברי מרנן והם עונין לחיים. ע"כ. וכיון שאדה"ר היה גבוה מאה אמה (ב"ב עה), לכן הגביע שלו היה גדול.

ומצינו כמה דברים שעברו מגן עדן דרך אדם הראשון לאברהם ויוסף, כדאיתא בפרקי דר"א (פרק מ), המטה שנברא בבין השמשות, נמסר לאדה"ר בגן עדן, ואדם מסרו לחנוך, וחנוך מסרו לנח, ונח מסרו לשם, ושם מסרו לאברהם, ואברהם מסרו ליצחק, ויצחק מסרו ליעקב, ויעקב הורידו למצרים ומסרו ליוסף

בנו. [וכ"ה בילקוט (שמות רמז קסח): המטה הנברא בתבל מפעלות אלהים, אחרי בוראו שמים וארץ וכל צבאם ימים ונהרות וכל דגתם, ויהי בהגרש אדם מג"ע ויקח את המטה בידו, ויצא ויעבוד את האדמה אשר לוקח משם, ויגיע המטה עד נח, ויתור אל שם וכו' עד הגעתו לאברהם, ונתנו ליצחק, ויהי כברוח יעקב פדנה ארם ויקחהו בידו, ובבואו אל יצחק אביו בארה שבע נטוש לא נטשו, וברדתו מצרימה לקחו בידו ויתנהו אל יוסף שכס אחד על אחיו כי באמצעו לקחו יעקב מיד עשו אבי אדום. ע"כ]. וכן האשל שנטע אברהם היה מגן עדן, כמ"ש בעל הטורים (בראשית ט, כ) ויטע ג' במסורת. ויטע כרם. ויטע ה' אלהים גן בעדן (ב, ח). ויטע אשל (כא, לג). שדרשו

רבתינו (פדר"א כג, וז"ל שם: מצא נח גפן שגרשה ויצאה מג"ע ואשכלותיה עמה, נטל מפרותיה ואכל, וחמד אותם בלבו ונטע ממנה כרם בארץ. בו ביום נשתגשו פרותיה, דכתיב ביום נטעך תשגשג) מוה"כ לקח נח הנטיעה, מגן עדן. וכן אברהם לקח

האשל מגן עדן. [וע"ע באמרי אמת (פ' תרומה) שהעצי שטים למשכן שנטע יעקב, היו מגן עדן, ואיתא בשמו"ר (לה, א) שעל קרשי המשכן נאמר ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע (תהלים קד). וכתיב פרי צדיק עץ חיים (משלי יא), עץ חיים היא למחזיקים בה. וזהו הכח של יעקב אבינו. ע"כ. וכעת ראינו בחסד השי"ת בספר תורת חיים (חולין צב). שכתב, שנגזרו על ישראל ת"ל שנים להשעבד במצרים, בכדי לזכך אותם בחומר השעבוד מזוהמת הנחש, וכמ"ש מכור הברזל, וזוהמת הנחש היתה בין, כמ"ד עץ שאכל אדה"ר גפן היה, ולהכי שלח יוסף לאביו יין ישן, יין ישן עולה ת"ל, לרמוז שהגיע השעה שתתקיים הגזירה דת"ל שנה, וזהו יין ישן פי' מזמן אדם הראשון, וכיון שויתר להם ד' חלקי השיעבוד דייין ישן, לכך תיקנו ד' כוסות על היין. ע"כ. וכונתו בדרך רמז, אך י"ל שרוה"ק כוונה דברים אלו כפשטן].

ונראה שאחרי אותו מעשה השאיר יוסף את הגביע אצל יהודה, דאיתא בגמרא (יומא עו). כוסי רוי"ה, גי' רכ"א, שהכוס של דוד לעתיד לבא, מחזיק רכ"א לוגין. וכיון שכתב במגלה

עמוקות (פ' יגש) שהיה ויכוח בין יהודה ליוסף למי שייך הגביע, שיהודה טען שהוא צריך לברך, שאע"פ שיוסף מפרנס לכל, מ"מ בעל הבית בוצע ואורח מברך, ונפסקה הלכה כמו יהודה, ויש לומר שזה היה מיד, שכל י"ז שנה שהיו במצרים היו אוכלים על שלחנו של יוסף [אפשר שהיו עושים כן סעודה אחת ביום, סעודה חשובה של קבע, וביום טוב או בחוה"מ ב' סעודות, ובשבת (וכן לרמב"ם ועוד אף ביו"ט), ג' סעודות]. שיוסף צדיקו של עולם היה עורך שלחן הטהור (ט"ש), והיתה האכילה קודש קדשים, ושם באותה סעודה היו מברכים ברכת המזון על כוס, ויהודה היה מברך, שהוא מלך, וכמו שדוד נינו יברך בסעודת יין המשומר, וגם שם שתו עם יוסף יין המשומר. אמנם יתכן שהיו ב' כוסות, וכוס אחת נשארה אצל יוסף, והיא כוס של זהב לכבודה של מלכות. ובו היה שותה בתוך הסעודה.

ובבראשית רבה (ר"פ יגש צג, ו) איתא, שאמר יהודה ליוסף "בנימוסות שלנו כתיב, ואם אין לו ונמכר בגניבתו, וזה יש לו לשלם. וקשה שהרי א"צ לשלם כלל, שהגביע נמצא לפנינו ומחזיר אותו. וקי"ל (קידושין יח). ונמכר בגנבתו ולא בכפילו, שאינו נמכר רק עבור הקרן ולא עבור הכפל. והביאו קושיא זו בשם האדמו"ר האמרי אמת מגור, ושתירץ, שעל ידי שגנב את הגביע נפסקה פעולתו, כמ"ש בזה"ק שע"י שרחל בזתה את התרפים, שישבה עליהן, פסקה פעולתן. ע"כ. (ובפרדס יוסף פרשת יגש, תי' בשם הגאון חדות יעקב, שלא יכלו למסור דברי תורה לגוי, לומר לו שנמכר רק עבור הקרן ולא עבור הכפל). ומ"מ יוסף צריך להוכיח זאת שפסקה פעולתו וצריך עיון. ואולי י"ל לפמ"ש בהגהת ס' פענח רזא (פ' מקץ) שהיו שתי גביעים, אחד של כסף ואחד של זהב, [ולכן כתיב "ואת גביעי גביע הכסף", שזכור כאן גביע ב' פעמים, וגם "את" לרבות גביע שני]. ע"כ. ויש לומר שבנימין העלים גביע אחד הוא גביע של כסף, ולא מצאו רק גביע של זהב, וגביע של כסף נשאר אצלו

ולבסוף הביא אותו ליהודה, שכר על שמר נפשו עליו.

יעקב אבינו ובניו ירדו למצרים בערב פסח, ובליל הסדר שתו מן הגביע והיין המשומר בזכות יוסף הצדיק. והנה בספר אמרי נועם מדזיקוב (מועדים תשובה ג) כתב שהשנים של גלות מצרים היו הכל מדזייקים מיום ליום, וגם יעקב אבינו ע"ה ירד למצרים בט"ו בניסן. וכן יצחק נולד בט"ו ניסן. וכתב שהגיעו למצרים ב"ד בניסן לעת ערב, והתחיל זמן הגלות בליל ט"ו ניסן, ולפ"ז אפשר שכבר בליל הסדר השתמשו באותו הגביע המיוחד לשתות בו ד' כוסות, שבאותה הלילה שירדו לגלות, מיד הגיעו אצל יוסף ועשו סעודה ומשתה ואכלו מצה ושתו ד' כוסות, ושתו כולם מהגביע המיוחד (וע' בפסחים קח: השקה מהן לבני ולבני ביתו יצא), ושהיה בו יין המשומר בענביו. [וע' בס' קהלת יעקב (ערך כו) שהביא מס' תולעת יעקב, שד' כוסות הן נגד ד' קליפות הטומאה שנשברו ויצאו ישראל מהן, וזה היה ע"י יין המשומר סוד הבינה, ולרמז זה שותים ד' כוסות. [והש"ל"ה (מס' פסחים דרוש ו) כתב שמצה שמורה לאפיקומן, רומז על עין לא ראתה, ויין המשומר בענביו מוז' ימי בראשית].

ולכן עושים כוס חמישי בליל הסדר. ובזה יש ליתן טעם נפלא מאד, מדוע יש נוהגים לעשות בליל הסדר כוס חמישי של אליהו זכור לטוב, ועושים אותו כוס גדול יותר מכולם. וצריך עיון מדוע דוקא לאליהו ודוקא בלילה זה, ולא לצדיק אחר, ובלילה אחר. אלא שאליהו שומר את הכוס הזה לעתיד לבא, לסעודת שור הבר ולויתן, וגם אליהו הוא ההמשך של מידת היסוד מיוסף הצדיק שבזכותו זכינו ליין המשומר ולגביע המיוחד. [וע"ע בתפארת שלמה (פ' מקץ) שביאת בנימין למצרים קודם גילוי יוסף לאחיו, רומז על אליהו הנביא, כמ"ש בס' הגלגולים שנשמת אליהו שירדת לעה"ז היא נשמת בחינת בנימין, כמ"ש אליהו לחכמים מבני בניה של רחל אני. וז"ש הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה'. ולזה הטמין הגביע באמתחת בנימין שהוא נשמת אליהו הנביא. ואח"כ יגש אליו יהודה היינו משיח בן דוד שבא מיהודה].

ב. אני יוסף אחיכם

באותה שעה שנגלה יוסף לאחיו, היו כולם בהתפשטות הגשמיות, וירדו לשם מרכבות עליונים, שהיה זה גילוי שכינה, ואפילו מלאכי עליון לא יכלו להיות נוכחים שם, ופרחה נשמתן, וחזרה, כעין מעמד הר סיני, שנפשי יצאה בדברו

את יעקב ואפילו המלאכים העליונים כמו גבריאל, היו משרתיו. ומצינו שגבריאל היה עם יוסף תמיד. א. שלמנו על לשונות (סוטה לג.).

השכינה היתה עם יוסף, ואפילו גבריאל היה כמו משרת שלו. ליוסף הצדיק זכה שהשכינה היתה עימו, כמו שכתוב ויהי ה' את יוסף, ולא

ב. וכן סירס את פוטיפר בעת שקנה אותו לעבד (ילקוט וישב קמה). ג. והוא העיד עליו לטוב לפני המלך והצילו. כמו שכתב בחזקוני (לט, כ): כשהביאו יוסף לפני המלך, בא גבריאל כדמות איש, ויאמר, אם על המלך טוב יצוה לבדוק איזה בגד קרוע, אם בגדי האשה, בידוע שהחזיק בה יוסף, ואם בגדי יוסף נקרעים היא החזיקה בו. וניצל שלא דנוהו להריגה. ד. והוא הביא לו את אסנת לאשה, שלקחה והביאה בבית פוטיפר (חזקוני מא, מה). ה. והוא עשה לו חלוק מקמיע שהיה בצווארו, והלבישו. בעת שהשליכוהו בבור מבלי

הבגדים שלו (ריב"א עה"ת לז, כח). ו. ובתנחומא (ויגש ט' ה) איתא, כיון שהכירוהו בקשו להרוגו, ירד מלאך ופזרם בארבע פנות הבית. ז. והאלשיך (בראשית לז, ד"ה ויראו) כתב שגבריאל הוא נקרא המלאך בעל החלום כדאיתא בזוהר. [והנה אצל יוסף היו ג' מיני חלומות (א). בגיל י"ז שסיפר לאביו ואחיו. (ב) של שר המשקים והאופים. (ג) של פרעה. ואולי כל החלומות הללו היו ע"י גבריאל].

בשעה שנגלה ליוסף לאחיו, היו כולם בעלית נשמה, וירדה לשם המרכבה הקדושה. וכתב במאור ושמש (פרשת ויגש), שבאותה השעה האחים הקדושים כולם הפשיטו מעליהם כל מלבושי הגופניות, ובא למטה כל המרכבה הקדושה, ואז בער ביוסף ההתלהבות והקדושות מהמרכבה הקדושה, ונדבק בחכמה עילאה, והשכינה היתה מדברת מתוך גרונו של יוסף הצדיק. ע"כ.

גבריאל אמר ליוסף בנבואה להתנכר אליהם. וחדוש נפלא למדונו רבותינו באגדת בראשית (פרק עג) שבעת שבאו אחיו לפניו ריחם עליהם, אך מיד המלאך גבריאל שהיה תמיד עם יוסף, שמסרו הקב"ה לשומרו, הגיע אליו בדמות איש, והתחיל מקטרק עליהם בפני יוסף וכו' והכריח אותו להתנכר אליהם, ולכן כשבאו האחים הקדושים ליעקב אמרו לו, המלך שבמצרים אין רחמן הימנו, אלא איש אחד עומד ומקטרק עלינו בפניו, שנא' דבר האיש וגו' כי האיש וגו'. אמר להם יעקב האיש הוא שמקטרק אתכם תהיו נושאים חסד לפניו, שנא' ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש. והובא בקצרה בבעל הטורים שם. ובחומת אנך (ויגש ב).

מיהו האיש המיוחד שאף הוא לא זכה לעמוד עם יוסף בהתגלותו אל אחיו. ולפי זה מה

שכתוב "ויקרא הוציאו כל איש מעלי, ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו". הכוונה אפילו על מלאכים, ואפילו מלאך גבריאל שהיה עימו תמיד, ולכן כפל הכתוב שבאמת לא עמד שם איש כלל, אפילו מלאכים. [ושמא

גבריאל יצא מעצמו, ומזה למד יוסף להוציא כל איש מעליו. או שיוסף מעצמו ביקש שגם המלאכים יצאו, ויתייחד עם אחיו הקדושים לבד, בעת המעמד הקדוש הזה]. וכן מבואר במדרש, שאמרו שיוסף סיכן את עצמו שהוציא כל איש מעליו, ואילו אחרי שבקשו להורגו, בא מלאך ופזרן, הרי שהמלאך יכל להציל אותו, ומשמע שכשהוציא מעליו כל איש, הוציא גם את המלאכים. וכן כתב בשם משמואל (ויגש) שאפילו מלאכים לא היו עמו שנקראו איש,

כמו שכתוב וימצאהו איש. [ובאמרי נועם מדזיקוב (ויגש) כתב, שבשעה שנתווכחו יוסף ויהודה, ירדו המלאכים לראות, ועל זאת קרא יוסף שכל המלאכים יצאו מעליו, גם אלו שמסטרט דגבורה, גבריאל, כי רצונו להמתיק הדינים מכל אחד ולהיות אהבה רבה ביניהם. ע"כ. וכן מוכח לכאן מהמדרש. ובאלשיך כתב, שאת המלאכים לא הוציא, כדי שיצילוהו מאחיו. ובזוהר הקדוש (רח): איתא בדרך דרש, ולא עמד איש איתו. דא כנסת ישראל, אחיו אלן שאר רתיכין חיילין דכתיב בהו למען אחי ורעי].

האם המלאך גבריאל רדף אחרי האנשים. והנה בפרשת מקץ נזכר כמה פעמים איש. א. "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות". ב. "העד העד בנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם". ג. למה הרעותם לי להגיד לאיש. ד. "שאל שאל האיש לנו ולמולדתנו". ה. והורידו לאיש מנחה, וקומו שובו אל האיש. ו. יתן לכם רחמים לפני האיש. ז. ויעש האיש וגו', ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף וגו'. ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף וגו'. ח. ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף. ויש לשאול מיהו האיש שהיה ממונה על בית יוסף, כמו שכתוב "לאשר על ביתו". ורש"י פירש שהוא מנשה, וכ"כ בשכל טוב. וקצת צריך עיון שיוסף יסכן ילד קטן כזה, לקום ולרדוף אחריהם, פן יבולע לו באיזה רגע. אמנם לפי דברי המדרש לכאורה כל זה היה המלאך גבריאל שנאמר בו האיש לבוש הבדים (יחזקאל ט), וכתב (דניאל ט) והאיש גבריאל. ועליו נאמר בפרשת וישב, וימצאהו איש והנה תועה בשדה, וישאלהו האיש, ויאמר האיש, כדאיתא בתנחומא (וישב ב) ובזוה"ק (דף קפד). ואף שרש"י פירש שהוא מנשה, אפשר שהיה מתחפש בדמות מנשה.

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם, והיינו שראו גילוי שכינה. והודיע לו שכבר גלתה שכינה. ואפשר דהיינו דאמר 'עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר אליכם, כמו שמצינו במתן תורה וכל העם רואים את הקולות, שראו את הנשמע (רש"י שמות כ טו), וכן כאן בהתפשטות הגשמיות ראו את הדיבור. ע"כ. [והאליהו הק' כתב, שכבר בהבטה ראשונה שהביטו בפניו, אף שלא הסתכלו בעצם, נבהלו מפניו, כי ראו הארה מצלם אלהים אשר בפניו, ולכן לא יכלו לענות, כי נבהלו מפניו, כי לפי גודל קדושתו תגדל בושתם אשר פשעו בו מפניו. ויוסף לא ידע שמה שלא ענו אותו היה זה מזורז פניו]. ובאמרי אמת (ויגש) משמע שיוסף הראה להם את בית המקדש.

ג. ירידת השכינה הקדושה עם יעקב למצרים

השי"ת פייס דעתו של יעקב אבינו, שכביכול הוא בכבודו ובעצמו ירד עימו למצרים, ויהיה איתו שם תמיד, ובני יעקב נשאו את מרכבת אביהם על הכתפיים כמו ארון הקודש, ולכן כל הדרך היה קורא ק"ש, ולא יכל להסיח דעת ולא לנשק את יוסף, ושלח את יהודה להורות לפניו. והיתה להם קפיצת הדרך, וגם מעט המקום החזיק את המרובה, וקדושת ארץ ישראל הלכה עם יעקב בכל מקום. וכיון שכל הגלויות הם המשך לגלות מצרים, לכן ההבטחה ואנכי אעלך גם עלה, כולל שיזכה יעקב לראות את הגאולה האחרונה.

בעגלות. ה. ועוד, דאטו הם לקחוהו, הלא ודאי שהוא הוא היורד למצרים לבקר את בנו, והם באים עימו, וכמו שכתוב "בניו ובני וכו' הביא איתו מצרימה", שהוא העיקר והם טפלים אליו. ו. גם צריך עיון גדול מדוע קרא יעקב קריאת שמע, ודוקא באותה שעה. ז. ומדוע שלח את יהודה לפניו לדרך (ע ת"א). ח. ומהו הכפילות 'אעלך גם עלה'. ט. ומהו 'ויוסף ישית ידו על עיניך', ופירשו רבותינו שיעצים עיניו לומר שלא ימות יוסף בחייו. וצריך עיון דמה ענין הבטחה זו לכאן בעת שהיה ירא לרדת למצרים.

ותודות לאבינו שבשמים שהאיר עינינו בדבר נפלא ברוב חסדו ית' (ואילו נכתב כל הספר הזה בשביל חידוש זה, דיינו), שאפשר, שהיה נראה ליעקב אבינו ע"ה שבאמת רצון השי"ת שירד למצרים [וא"ש טפי מדוע לקח כבר את כולם עימו], כמו ששמע מפיו של

פרחה נשמתן וראו עוד ניסים כמו במתן תורה. והנה כתיב "כי נבהלו מפניו". צריך ביאור מה בהלה היתה להם מפניו, וכי לא ראו את דמות פניו עד היום. ובזוהר הקודש (צג) איתא, שתמהו מאד שבאותה שעה ראו את יוסף במלכות עליונה. ובמדרש (ב"ר צג, ח) איתא, שמיד פרחה נשמתן, וכשאמר גשו אלי חזרה נשמתן. וביאר בפנים יפות שהוא מפני גילוי שכינה, וכמו שמצינו במתן תורה שיצאה נשמתן, והוא התפשטות גשמיות שלהן, והיינו דכתיב, ולא עמד איש אתו וגו' שנתפשטו מבחינת אנושית. וזהו שאמר להם יוסף

ביאור נפלא בס"ד בענין ירידת יעקב למצרים ועלייתו, ועוד. יש לשאול כמה שאלות בענין ירידת יעקב אבינו ע"ה למצרים: א. אם חשש יעקב לרדת למצרים מדוע נסע עד באר שבע לרדת למצרים, ולא שאל קודם האם רצון השי"ת שירד למצרים. ב. מהו 'ויקם יעקב מבאר שבע', דמאי אשמועינן בזה. שלכאורה אין בזה משמעות. וגם צריך ביאור מהיכן קם ולהיכן קם, ולכאורה אין לו ביאור. ג. "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם בעגלות וכו'". צריך ביאור טובא, מדוע עד כה כתוב בתורה הקדושה שיעקב הביא את בניו עימו (שהרי הוא העיקר), ואילו עתה התורה הקדושה אומרת, שהם נשאוה את אביהם, כאילו הם העיקר. ד. ועוד קשה, דאם נשאוהו בידיהם, אם כן אינו בעגלות, שהסוסים נשאים את העגלות, ומה שייך לומר שבניו של יעקב נשאו אותו

לפניו, ועד שלא הספיק לגמור את הדבר, כבר היה שם המלאך על עין המים להזמין לו את רבקה וכו'. ותמצא כי מן העת שהוברר לו שהמלאך עמו, הוא נקרא בפרשה "איש", כי עד עתה קראו בשם "עבד", וישם העבד, ויקח העבד, וירץ העבד. מכאן ואילך נקרא "איש" על שם המלאך שהיה עמו שנקרא "איש", וכענין שכתוב והאיש גבריאעל. וע"כ יקראנו על שם המלאך ההולך עמו. ותבין והאיש משתאה, ויקח האיש, ויקוד האיש, כה דבר אלי האיש, ויבא האיש הביתה.

מצינו כמה גדולי עולם שנקראו בשם איש. אברהם, השב מלך האיש. יצחק, ויגדל האיש וילך הלך וגדל וגו'. יעקב, ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות וגו'. יוסף, איש בן ויחכם. איש אשר רוח אלקים בו. משה, גם האיש משה גדול מאד. איש האלקים. מרדכי, האיש מרדכי הלך וגדול. ועוד. ובדרך פלפול חשבנו שמי שזוכה להשראת השכינה, ומלאכי השרת משרתים לפניו, נקרא איש. וז"ל רבינו בחיי (כד, טו): והוא "הוא" טרם כלה לדבר. הוא רומז לשמו של הקב"ה, ונרמז בזה כי היה עמו סיוע אלקים ע"י המלאך שהתפלל עליו אברהם הוא ישלח מלאכו לפניך, והמלאך קדם

בנו יוסף שהשכינה נמצאת עימו זה כ"ב שנים, ובכדי להשיג שם השראת השכינה, יחד עם בנו אהובו, ועל ידי צירוף כל י"ב שבטים יחד. ורק שבליבו היה ירא מאד, ומה שנסע לבאר שבע הוא בעיקר כדי להודות לה' על הבשורה הטובה, ואולי גם להתפלל שיהיה לברכה. וכשהגיע לבאר שבע הודיעו השי"ת שאין לו לירא כלל וכלל, כי השכינה הקדושה תרד עימו, ואם אביו שבשמים יורד עימו לגלות מה לו לחשוש, הלא דיו לעבד שיהא כרבו. ועוד, שעתה הובטח בזה שיישמר בקדושה שלימה, ותהא עימו השכינה הקדושה תמיד עד צאתו, וזה גם יהיה סיוע לזרעו שלא יטמעו בטומאת מצרים. ועוד הודיעו השי"ת, שלא יהיו לגוי גדול (פי' במנין) ולא עצום (פי' בכח רוחני), שמוכנים לקבלת התורה הקדושה, אלא רק בארץ מצרים. ושוב אין לו לירוא ולהסתפק בזה, כי רק זהו הדרך הנכונה כפי רצון השי"ת.

והנה אין חיבור לרוחנית אל עולם הגשמי אלא על ידי אמצעי גשמי, לכן מוכרח לבנות בית גשמי לבית המקדש כדי שתשרה שם שכינה, ואם כן צריך עיון גדול היכן שרתה השכינה כשירדה עמם למצרים, וצריך לומר, שהשכינה הקדושה שרתה על יעקב אבינו ע"ה, ואין זה כמו כל גילוי שכינה ורוה"ק או נבואה, אלא דרגה נוראה למאד מאד כמו בית המקדש ממש, שהאבות הן הן המרכבה, ומעתה צריך לומר שבשעה זו זכה להשראת השכינה בדרגה מושלמת שאין כמותה, שירדה עימו השכינה הק' ממש עד שהיה שייך למנותה בין היורדים ובין העולים, ודו"ק. [וע' באוה"ק כאן שהוכיח להיפך, ויש לפלפל].

לכן כתיב "אנכי ארד עמך", ולא 'הנה אנכי עמך' כמו דכתיב בעת כשהלך ללבו (ודו"ק, ושור' בס' מניז מושרים פרשת ראה, "אנכי" רמז לכנסת ישראל דהאי ממשותא דאית בברכאן ולווסין אתי מוסטרא דכנסת ישראל דאיהי מנהגת העולם ואתה שלום). ומפורש כן בפרקי דרבי אליעזר, דבשעה שירדו למצרים היו ס"ט איש, וצירף הקב"ה שכינתו עמהם להשלים למנין שבעים, וכן ביציאתם ממצרים, היו ששים רבוא חסר אחד, ועלתה שכינה עמהם והשלימה לשישים רבוא. הרי שהגילוי שכינה היה מוחשי וממשי, שאפשר לצרף למנין, והבן.

ובזה יבואר דבר נפלא בס"ד, דנראה שנשאו בני יעקב את אביהם בידיהם או על כתפיהם,

כדוגמת ארון הקודש, שנאמר בו כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו, ומה שכתבו שנשאו את יעקב בעגלות, צריך לומר שהיה מנהגם אז שהשרים החשובים או לפחות המלך, אינו נוסע בעגלות סוסים, אלא בני אדם נושאים את העגלות על כתפיהם והוא ברור למאד בפשט לשון הכתוב. וזהו "ויקם", שתקומה גדולה היתה לו מאין כמותה ונהפך לאיש אחר ממש.

ובזה יש לבאר מה שאמרו רז"ל שלא ראה אדם כבוד מימיו כמו שראה יעקב, שכולם יצאו לקראתו, דעיקר הכוונה שסייב השי"ת כל זה לכבוד השכינה ששרתה על יעקב. ופרעה הרשע לא נתכווין אלא לכבוד עצמו, שהיו טורנים עליו שהמליך עליהם עבד, ורצה להראות להם שמשפחתו של יוסף משפחת מלכים, אך מאת השי"ת היתה כל זה לכבוד השכינה הק'. ובה תתישב קושיא רבתי, מדוע היה יעקב אבינו ע"ה קורא ק"ש באותה שעה, אלא הכוונה שהיה מדבק עצמו במסירות נפש בקבלת עול מלכות משים בלי שום הסח הדעת, כענין של מצות קריאת שמע במשך כל הדרך, כיוון שהיתה השכינה הקדושה עליו ממש, והיה מוכרח שלא להסיח רגע אחד מדביקות השי"ת, על ידי קבלת עמ"ש תמידית. ומה ששלח את יהודה לפנות את הדרך, היינו לפנות את הדרך מכל טומאה מחמת השכינה הק'. ונראה לומר שהשכינה הק' שרתה שוב על יעקב אבינו ע"ה בשעת צאתו ממצרים אל מערת המכפלה, ובה תתישב תימה גדולה ועצומה, מדוע ביקש יעקב אבינו ע"ה שישאו את מיטתו כסדר הדגלים שבמדבר, דמה שייך כאן ענין הדגלים, שהיה כל עניינם סדר מחנות צבא השי"ת המהלכים אחר השכינה הקדושה בכל מסעיה במדבר, ששרתה השכינה על ארון הברית, אך אחר מטתו של יעקב, אינו מבואר. אך מעתה א"ש, דמטתו של יעקב אבינו ע"ה היתה ממש כמו המשכן במדבר.

אמנם מעתה תתעצם לפנינו פליאה גדולה, שאם עלתה השכינה הקדושה עם יעקב אבינו ע"ה בצאתו ממצרים, אם כן היאך חזרה למצרים שוב, שהרי מבואר בפרקי דרבי אליעזר שבצאתם גם כן נמנתה עימם השכינה

למנין והשלימה לס' רבוא. והאיר ה' עינינו ומצאנו בס"ד במגיד מישרים שכתב, שבשעת קבורתו של יעקב אבינו ע"ה עברה השכינה לשכון על יוסף. ובזה נוכל ליישב דברים רבים ב"ה. ראשית יתבאר בזה מהו "ויוסף ישית ידו על עיניך", שהוא סימן שמעצים עיניו ולוקח ממנו את זכיייתו שזכה, ויורש אותה למלא מקומו תחתיו.

והנה אמרו רז"ל, מה ראה הים ונס, ראה ארונו של יוסף, וצריך עיון שהכתוב כבר שאל שאלה זו מה לך הים כי תנוס, ומיישב הכתוב תירוץ אחר שהוא מפני השי"ת, כמו שכתוב "מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב". ואכן יש להתבונן מהי כפילות הלשון מלפני אדון חולי ארץ מלפני וכו'. ומדוע נקט הכתוב "אלוה יעקב" דווקא, ולא אברהם ויצחק. ועוד קשה, שהלא ההרים רקדו כאלים במתן תורה וגבעות מבני צאן מפני עמוד הענן במדבר, והירדן עמד בימי יהושע ג"כ מפני ארונו הברית, ואטו כל אלו גם כן היו מפני ארונו של יוסף, שהרי תשובה אחת לכל, אלא צריך ליישב שבשעה שנפטר יוסף שרתה שכינה על ארונו, ולכן מאת ה' היתה שייטמן בנילוס,

שהים הוא קצת מקום טהרה (אף שמאידך, היה ע"ז של פרעה ומצרים), לכבוד השכינה הקדושה. ואם כן היה מוכרח שיקחו עמם את ארון יוסף בכדי שתצא השכינה הקדושה עימם, ואם לא לא

היו יכולים לצאת [וכ"ה במדרש (דבר' וזאת הברכה פרשה יא) משה היה מסבב את העיר ויגע ג' ימים וג' לילות למצוא ארונו של יוסף וכו' (ע"ש)], אמרה לו במקום הזה עשו ארון של ת"ק ככרים והשליכוהו בתוך הנחל החרטומים והאשפים. וכן אמרו לפרעה רצונך שלא תצא אומה זו מכאן לעולם, העצמות של יוסף אם לא ימצאו אותן עד עולם אינם יכולים לצאת וכו'. ובילקוט ראובני פ' ויחי הביא מזהו"ק: ולמה נקבר יוסף בארץ מצרים ארץ טמאה, ומתוך כשם ששרתה השכינה על נהר כבר אע"פ שהוא חו"ל, משום שבמים אין שם בו רוח טומאה. ואילו העלו את יוסף מיד היה הגלות בטל, ועצת ה' היא תקום השיעבוד של ד' מאות שנה].

ולכן פרסם הכתוב שלקח משה את עצמות יוסף עימו, על אף שלקחו גם את עצמות שאר השבטים. ואמרו רז"ל (סוטה ג.) כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, היו שני ארונות הללו, אחד של מת ואחד של שכינה מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין אומרים מה טיבן של שני ארונות הללו, אמרו אחד של מת ואחד של שכינה, וכי מה דרכו של מת להלך עם שכינה,

אמרו קיים זה מה שכתוב בזה. וצע"ג היאך הותר להשוות עבד לקונו להוליכו בשווה לשכינה הק', ומוכרח לומר כמו שנתבאר שהשכינה ממש היתה שורה על ארונו של יוסף עד שנכנסו לארץ, כמו ששרתה על יעקב אבינו. ומעתה מיושב הכל, שים סוף ברח ונס, וכן ההרים רקדו, והגבעות קפצו, והירדן סג לאחור, מפני אדון חולי ארץ - זה יוסף [שנא' דבר אתנו האישי אדוני הארץ], ולא תאמר שמפניו, אלא - מלפני אלוה יעקב. פי', היא השכינה הק' ששרתה על יעקב, ואח"כ ששרתה על יוסף. תן לחכם ויחכם עוד, בכל פרשיות אלו. ויש להוסיף עוד, שלכן נקראו עם ישראל על שם יוסף, שנא' בני יעקב ויוסף סלה, לפי שהשראת השכינה לכלל ישראל היתה באמצעות יוסף. ועוד, שעל ידי ששמר עצמו בקדושה נשמרו כלל ישראל בקדושה במצרים, והרי יוסף הצדיק הוא אחד משבעה הרועים של כלל ישראל, והוא במידה השישית. ודו"ק.

אף לעתיד לבא בזמן הגאולה יעמיד הקב"ה את יעקב לראות את הגאולה. כתב רבינו הרוקח בספר השם (עמ' כא, כב), "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם", בכל התורה אין פסוק כזה שראש פסוק וסוף פסוק אני ה' אלקיכם. רמז מה שהיה הוא שיהיה מה שנעשה הוא שיעשה, לכך ראשו וסופו אני ה' אלקיכם, וכתיב (תהלים יד, ז) מי יתן מציון ישועת ישראל יגל יעקב ישמח ישראל, כמו לשעבר כן לעתיד. לפי שהראה לאברהם וליעקב ד' גלויות ויעקב היה ראש לגולים, אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, לכך וזכרתי את בריתי יעקב (ויקרא כו), זכר יעקב בראשונה, כמו כיום צאתך ממצרים אראנו לישראל סבא נפלאות. וירכב על כרוב ה' איש מלחמה ה' שמו, כן לעתיד לבא ישראל נושע בה' תשועת עולמים, אני ראשון ואת אחרונים אני הוא. ע"כ. והביאור בזה נראה, שכיון שכל הגלויות הם המשך לגלות מצרים, לכן ההבטחה ואנכי אעלך גם עלה, כולל שיזכה יעקב לראות את הגאולה האחרונה.

ד. כי הנה המלכים נועדו - גדולי ישראל בכל הדורות

כלל, ועושה את הכל בשלוות נפש גמורה. והאחים הקדושים לרוב שלימות נפשם (שכל משאת חיים היתה אך עבודת ה') נבהלו ונחפזו מרוב תמימה בביור דרך הקודש, איך יתכן שיש אדם נוסף בעולם שהשיג שלימות נפש עצומה כל כך (יותר מהם) שהוא גם כן ראוי למלכות (עליהם). מלך הוא מי שדרכו ברורה ואיתנה אצלו ללא בית ספק, מי שמוכן למסור נפש עבור דרכו ואינו זז מן החלטתו (ע"ב דף ג: אי אמר מלכא עקרא טווי עקר טורי ולא הדר ביה). ועל זאת נתייראו מאד, האם אכן יש עוד אדם עלי אדמות ששלם באותה שלימות מיוחדת שהכירו אצל יהודה. ועל כל פנים בטלו את עצמם והודו שאכן איש זה מלך הוא, ונאה לו להתמודד בויכוח עם יהודה, והם אינם רשאים לדון עימו בדברים. וכל זה היה הכנה להכרה במלכותו של יוסף שהתחילו להכיר עתה שאכן ראוי הוא למלוכה. **אף מלכותו של יהודה נתגלתה ביום שהתוודע יוסף אל אחיו.** וכמו שביום הזה לראשונה הכירו השבטים הקדושים במעלתו של יוסף כבר קודם שגילה להם הוד קדושתו ותואר פניו, מעצם מה שהיה גיבור כנגד שאגותיו של ארי, ולא נע ולא זע ממנו, ועודנו מוסר נפש על רצונו הברור, כיאה למלך, כך באותו היום נתגלה גבורתו של יהודה, כלפי כולם וכלפי שמיא, שהוכיח יהודה את קדושת נפשו, שבמקום להרוג את המלך הגוי הזה ברגע קט, היה מוכן להיות לו לעבד עולם כל ימיו, מה שלא יאה ולא יאות לקדוש ה' שהיה כמו מלך בעולם ברוחניות ובגשמיות. ובזה גם זיכה וצידק נפשו כלפי שמיא בענין מכירת יוסף, שלא היה עושה דבר שלא כפי דין תורה באמת. כמו כאן שכל זמן שלא נחרץ גורלו של המושל הגוי הזה בוודאות למיתה, היה מוכן להיות לו לעבד עולם ובלבד שלא ישפוך דם נקי של גוי. על אף שגוי זה מורד במלכותם של האבות הקדושים ומחציף פניו, ועוד כמה טענות הגונות שיש כלפיו. והבן היטב בזה.

מדוע באו המלאכים לראות את מלחמת יהודה ויוסף. אמרו רז"ל במדרש שבאו המלאכים

במחלוקת יהודה ויוסף באותו היום הוכח גדלותו של יוסף. "כי הנה המלכים נועדו". במדרש (ב"ר פרשה צג): "כי הנה המלכים נועדו (תהלים מזח) זה יהודה ויוסף. עברו יחדו, זה נתמלא עברה על זה, וזה נתמלא עברה על זה. המה ראו כן תמהו, ויתמהו האנשים איש אל רעהו. נבהלו נחפזו, ולא יכלו אחיו לענות אתו וגו'. רעדה אחזתם שם חיל כילודה, אלו השבטים, אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו, אנו מה אכפת לנו, יאי למלך מדיין עם מלך. אחד באחד יגשו (איוב מז) זה יהודה ויוסף. ורוח לא יבא ביניהם, אלו השבטים, אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו אנו מה אכפת לנו, יאי למלך מדיין עם מלך". ע"כ. ויש לשאול בזה, איך יתכן שהאחים הקדושים אריות העולם נתייראו כל כך, עד שנבהלו נחפזו רעדה אחזתם חיל כילודה. ואם חששו על חיייהם הלא ידעו את עוצם גבורתם וגבורתו של יהודה, ולא נתייראו ממלחמה עם כל מצרים. ועל כל פנים, הרי ודאי דלא שייך בהלה כזו אצל האחים הקדושים שהיו שלימים בנפשם, ואיך נתייראו כך כל שנבהלו ו"נחפזו", שידוע כמה הצדיקים נמצאים תמיד ביישוב הדעת אפילו במצבים של פיקוח נפש ממשי. וזו תמימה גדולה.

ושמענו פעם מרבותינו לבאר בזה, שהאחים הקדושים נבהלו מאד, שהרי הם המליכו את יהודה למלך עליהם, בעבור שהכירו בעוצם שלימות נפשו ושראוי הוא למלכות עליהם (הגם שהם עצמם היו גם כן שלימים ביותר). וכמ"ש יהודה אתה יודוך אחיך, שהכירו בו שהוא ראוי למלוכה מצד שלימות נפשו. אך עתה נגלה להם שיש כאן לפניהם אדם נוסף בעל שלימות נפש נוראה, שאינו נרתע מאיומיו של יהודה, אף שהראה את כחו וגבורתו וכבר נפלו חומות של מצרים ורעשה כל הארץ, ואינו ירא על נפשו כלל, אלא עודנו בשלוות נפש נוראה שאין כמותה. והוא עיקש על דרכו ועל דעתו. והכירו בעצמם שגם הוא גדול מהם, ויש לו כזו ברירות בדרכו שמוכן ממש למסור נפשו על דרכו אפילו כדי למות עליה, ומבלי שום חשש

לראות את הוויכוח הגדול. וצריך עיון דודאי לא משתעשעים ח"ו לראות גבורה גשמית. ואכן למתבונן הדברים נוראים, לראות גודל גבורתו נפשו של יהודה להתאפק מלהרוג את כל מצרים, עד שיהא מוכרח לזה בהכרח גמור, והגיבור הגדול שבעולם עם המלכות והגדולה ועם נפשו המלכותית, מוכן להשפיל עצמו כ"כ להיות עבד עולם, ובארץ טמאה כ"כ, ובלבד שלא להרוג אחרים. [ואכן עיקר גבורתם של האחים הק' היתה ע"י מייצוי כל כוחות האנושיים בעבודת השי"ת. וזו גבורה נפשית]. ומאידיך, לראות את עוצם גבורת נפשו של יוסף, להתעקש על כוונותיו הרוחניות בכל המהלך הזה על אף שחיינו בסכנה כה גדולה. לכן זכו יהודה ויוסף למלכות. ואמרו רבותינו ז"ל שהוויכוח ביניהם קיים עד ביאת המשיח.

וכל זה מזכרת לדורות, שכאשר רואים מחלוקת בין גדולי ישראל, יש לנו הקטנים ללמוד שמלכים מדיינים אלו עם אלו, ואנו מה לנו. ואיש חכם אדרבה יראה מכאן מהי שלימות נפשם של גדולי ישראל, עד כמה דרכם דרך הקודש ברורה ביניהם עד כדי מסירות נפש, ולא יחושו לכלום.

לא להכניס ראש במחלוקת קודש קדשים של גדולי עולם. מנהגם בקודש של הגאון ר' נתן אדלר ותלמידו החת"ס לספר סיפור בכל ליל פסח, שפ"א באמצע ימי המחלוקת של היעב"ץ ור' יהונתן אייבשיץ נקלע רבינו יהונתן לבית מלון ושמע אנשים פחותי ערך המדברים עליו דברי זלזול בפניו, שלא הכירוהו והיה נראה כאורח פשוט. פנה אליהם ואמר רואה אני שתלמידי חכמים אתם, הנה בהגש"פ קראנו פיוט חגד גדיא, שהחתול טרף את הגדי שקנה אבא בעד תרי זוזי, וא"כ לא טוב עשה החתול, ולפ"ז צדק הכלב שנשכו, ולא טוב

עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה המים, ולא טוב עשה השוחט ששחטו, וצדק מה"מ שהמית את השוחט, וא"כ למה שחט הקב"ה למה"מ שצדק במעשיו. ולא היה בפיה מענה, ואז השיב להם, לא כן הוא, שאם הגדי והחתול יש להם איזה ריב ביניהן, אפשר שלבסוף יעשו שלום ביניהם, אבל אתה הכלב מי ביקש מידיך להתערב בריב לא לך, ומעתה טוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו האש וכו'. ומזה תבינו אם שני גדולי תורה יש להם ריב ביניהם אתם האנשים הפשוטים מה לכם להתערב

(משנה שכיר טייכטל. הגש"פ).

דברי רבינו החפץ חיים אודות דרך החסידות. כתב בקובץ מאמרים ואגרות להגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד הביא בזה מה ששמע מרבו הגאון בעל החפץ חיים זיע"א אודות שיטת החסידות, וז"ל: "בעת שמשתלשל לעולם הזה ענין קדוש והסטרא אחרא מתגברת בכדי לעכב, נוהגים במרום כפי שכתוב עם עקש תתפל (שמואל ב, נב), ועוטפים את העינין במסוה כאילו יש בו תכלית חולין או שיבוש היעות ח"ו בכדי להטעות את הסט"א שמדובר בכח בלתי קדוש ותחדל מלקטרג ומלהפריע, ואח"כ מתגלים ניצוצי הקדושה ורואים אותם בעליל, ומטעם זה נסתובב שהגר"א בשעתו התנגד לשיטת החסידות, אולם בדורותינו התברר מה מאד היה עם ישראל זקוק לה". ע"כ. וכן כתב בספר החפץ חיים ופעלו (חלק ב עמוד תקפב). והיה נוהג הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, להשתתף לפעמים בטיש של האדמו"ר מסלאנים בסעודה שלישית, ולהאזין לדברי התורה והחסידות [אור אלחנן (ח"ב עמוד מד)].

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שמאמר זה **"מתוקים מדבש"** יעמוד לזכות לברכה וישועה ובריאות ושמחה ואור פני השי"ת, וכל טוב סלה - למו"א מאיר בן מרגלית, ומ"א שושנה בת חפצייה וב"ב, ולרבי מאיר בן רענה - ה' ישמרם וינצורם, אמן נצח סלה ועד.

המאמר "באר מים החיים"

יעמוד לזכות **רועי בן בת שבע ואסתר בת עליזה וב"ב**

וכן לזכות **דניאל בן נטלי מרים ורעייתו וב"ב** [שיגע וטורח הרבה בהפצת השיעורים ובהפצת הגליון ועוד] ושיזכו לכל הישועות, וליישוב הדעת, ולבריאות שלימה ואיתנה, ושיזכו לתורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנט"ו.

באר מים החיים

הדלת. ב. שדיבר בלי מליץ, וכנ"ל. ג. שנכנס לפנים מן המחיצה שיש בין המלך לבין כל העם (אור החיים הקדוש כאן). ד. שדיבר באזניו לבד, פי' שלא ישמע שום אדם אחר (שם).

אם יהודה דיבר עתה בלי תורגמן ובלשון הקודש. והנה לשון הכתוב "באזני אדוני", צריך ביאור, שהרי עד כה לא היה מדבר עמהם רק באמצעות מתורגמן, ואיך ניגש יהודה לדבר עם יוסף ישירות, ולכאורה צ"ל שיהודה נתקרב אליו לדבר בשפה אחרת שמובנת לשניהם, או

שדיבר בלשון הקודש, (לאמר, יודע אני ברוה"ק שלי שאתה מבין לשון הקודש). ויש לבאר שכמו כן עשה יוסף, דכתיב ולא עמד איש אתו וגו', וי"ל דקאי על מנשה, שנאמר בו לעיל, 'ועש האיש', 'ויבא האיש', 'ויגשו אל האיש'. אלא דיבר עימם בלשון הקודש. וכמו שאמר כי פי המדבר אליכם. ואדרבה הראה להם יוסף שהוא שמח שמדברים עמו בלי תורגמן, ומתקרבים אליו יותר, שלזה חיכה, שיכירו אותו מאליהם. [שו"ר בחת"ס: שעד כה חשבו שאין לו דין מלך, ומה שמדבר עמם דרך מליץ הוא משום שאינו מבין לשונם, אבל כעת שראו שזן דיני נפשות, א"כ מלך הוא, ובהכרח שיודע ע' שפות (שבמצרים אין מעמידין מלך שא"י ע' שפות), ומה שלא דיבר רק ע"י מליץ הוא מחמת כבודו. וכן דרך מלך לדבר רק ע"י מליץ, וכמשאחז"ל (מגילה טז.) לגבי אסתר. ולכן אמר עתה באזני אדוני, פי' מבלי מליץ. ואל יחר אפך לחשוב שאני חושדך כמערים, אלא כי כנוון כפרעה, שעשית כן משום שיש לך דין מלך].

אם יהודה הכיר כבר שיוסף חי והוא המדבר אליהם. הרב כלי חמדה (דף סב) כתב, ששמע מהרשב"א הלוי, שיהודה הכיר שהוא יוסף, וזהו שאמר לו ב"י אדוני, שאתה מכלל הי"ב שבטאים. והחיד"א (פני דוד ויגש יב) הביא סיוע לזה ממדרש (במדבר יב, א): 'ישב נא עבדך תחת הנער, אמר הקב"ה אתה השפלת עצמך מפני אחיך הקטון הימך, חייך שתקריב ראשון בחנוכת המזבח. וצריך עיון שהרי חשב שזהו מלך מצרים, אלא משמע שהרגיש שהוא יוסף. ולפ"ז נראה דמ"ש יהודה ואחיו מת, היינו שהוא רשע, דבחייהם קרויים מתים, וא"ל העוד אבי כלומר שאבי בחיים ולא גליתי לו. דלזה לבד אני חי צדיק ולא יכלו לענות וכו'. ודו"ק. ע"כ. ויש לבאר עוד, שיהודה התנהג כפי

יהודה פרץ גדר ובא לדבר עם יוסף מבלי מליץ. 'ויגש אליו יהודה', צ"ב להיכן ניגש, ואפשר לבאר, שעתה בא לדבר עימו בלי תורגמן המליץ ביניהם, וכן כל הדו שיח הנורא שהיה ביניהם (כדאייתא במדרש), היה בלי מליץ. וזהו "באזני אדוני". וכן כתב רבינו חיים פלטיאל בשם אביו: אמר לו יהודה, אני מרגיש שאתה בעצמך מבין, ועבור ערמה אתה משים מליץ בינינו, והמפרש יטעמנו. ע"כ. וכן מובא ממדרש הביאור, שדרך מלכים לדבר על ידי תורגמן, אבל כאן היה הדיבור משפתיו של יהודה לאזניו של יוסף.

יהודה נגש לחדר הפנימי, ואם בכה. "ויאמר בי אדוני". "ויאמר" מוטעם בזרקא, והנה בזוהר הקדוש (ח"ג דף רה: ובתיקונים פב. לגבי בנות צלפחד 'אבינו מת בדבר', שאבינו מוטעם בזרקא, והוא סימן לבכי שבכו הרבה, או סימן לנחש) לימדונו, שטעם "זרקא" הוא סימן לבכי, או סימן לנחש. וגם כאן יש לפרש, שתחילה דיבר יהודה עם יוסף בבכי, כדי לעורר רחמים, שיהודה עשה כל מיני השתדלות שלא יצטרך מלחמה. אי נמי שזה סימן לנחש, שיהודה ניגש למסור נפש נגד עבודה זרה, שלא ידע אם הכוחות שהעברי הזה משתמש בהם הם מתוך אמונה טהורה, או שיש בהם חשש של עבודה זרה, וגם נזהר לדבר עימו בהסתייגות, ולא בלב מלא אהבה, שלא יושפע מחשש טומאה.

להיכן ניגש יהודה, שבר את הדלת ונכנס. יש לבאר ביאור נפלא מהו "ויגש" "אליו" יהודה. לפי המובא בספר הישר, שיוסף לקח את בנימין וסגר את הדלת, ושלחם. ואז נגש יהודה

לשבור את הדלת. [וזה"ל שם: בעת ההיא צוה יוסף את פקידיו למלאות כליהם כו', ולשום הגביע בשק בנימן כו', ויקרעו שמלותם וישובו העירה ויכו את בנימן בדרך הלון והכות עד בוא העירה, ויעמדו לפני יוסף, ויחר אף יהודה ויאמר לו השיבני האיש הזה כי אם להחריב את מצרים היום, ויבואו יוסף ויבית יוסף והוא יושב על כסאו וכל גבוריו לפניו, ויאמר אליהם מה המעשה אשר עשיתם לקחת גביע הכסף, אך ידעתי כי בעבור לדעת בו איפה אחיכם יוסף בכל הארץ לקחתם הגביע אשר לי, ויאמר יהודה מה נאמר כו', ויקם יוסף ויחזק בבנימין ויקחהו מאת אחיו בחזקה ויבא הביתה וינעול הדלת בפניהם. ויצו יוסף לאשר על ביתו כה תאמר לכו לשלום אל אביכם הנה לקחתי את האיש אשר נמצא גביעי בידו, ויהי כראות יהודה מעשה יוסף אתם ויגש אליו יהודה וישבור את הדלת ויבא עם אחיו לפני יוסף כו', שמע נא המלך דברי ושלח אחינו פן תאבד נפשך וכל נפש מצרים הלא ידעת אשר עשו שני אחי שמעון וכו'].
כמה גדרים פרץ יהודה באותו היום. א. שבר את

מדתו של יוסף, וכיון שיוסף התנכר שלא לגלות שהוא יוסף, אף הוא התנהג וענה לו בדרך זו. [גם אפשר שיהודה היה מסופק בזה. וש"ר שכ"כ השל"ה (ויגש אות לה): "אפשר שהיו מסופקים בו אם הוא יוסף או לא, והיו יראים להוציא מפיחם, ולכן דברו לישנא דמשממע לתרי אפי'"]. ובספר מאור החיים לבעל האוחה"ק (פ' ויגש) כתב, שמזלו של יהודה הרגיש שזה יוסף, לכן אמר לו בי אדוני, בגללי זכית למלכות שאמרת לי לכו ונמכרנו וכו'.

האם דוקא כאן הכיר יהודה שזה יוסף. ויש לבאר עוד, שכתב בפענח רזא דלא הכירוהו לפי שדיבר בלשון מצרי, וכ"כ בתפארת יהונתן (מנב, ח), שידוע שטביעות עינא דקלא שייך רק בלשון שמכירו, ולא אם ישנה לדבר בלשון אחר, ויוסף דיבר עם המליץ בלשון מצרי. ע"כ. ולהלן הבאנו, שכאן יהודה ניגש לדבר עם יוסף (בשפה המובנת לשיניהם) מבלי מליץ באמצע, וי"ל שלכן כאן התחיל להבחין אבא חזק יוסף. [וע"ע באגדת בראשית (פ"ע):] אמר יהודה ליוסף, אב אחד כלולנו, אל אחד בראנו, מדוע נבגדו איש באחי (מלאכי ב, י), ואתה בוגד בנו ואוי האיש אשר וגו', הברית שכרת הקב"ה עם האבות אנו מחללין, ולא עוד אלא תנאיך שהתנינו בינינו, לא כך אמרת אם ננים אתם וגו', ואבינו לא ביקש ועשינו אף עמו תנאי. אי"כ היכן הוא הברית שהייתה הקב"ה בתורתו ואמר לנו, ובאחיכם בני ישראל איש באחי לא תרדה בו בפרך, וכתוב לא תעבוד בו עבודת עבד, לכן מדוע נבגד איש באחי].

איך יהודה אמר שעמד על קברו של יוסף. ובזה יתיישב מה שהביא בהדר זקנים על הפסוק "ואחיו מת": אמר יוסף ליהודה ראית את אחיך מת, אמר לו הן, עמדת על קברו, אמר לו הן. השלכת עפר על עיניו. אמר לו לא. אמר לו יוסף למה אתם מדברים דברים של כחשים, מנחש אני בגביע שהוא גדול מכם. ע"כ. ויש לשאול. א. דקצת קשה איך כיחש יהודה, שהרי בסוף דבריו לא כיחש. (ורש"י פ', מפני היראה היה מוציא שקר, אם אומר לו שהוא קיים, יאמר לו הביאנו אצלי. ור"ח פלטיאל תי' בשם אביו שהיה סבור שהוא עבד ועבד חשוב כמות). ב. גם צ"ב מה השיב יוסף, וכי הוא יותר גדול מן האחים. ג. ועוד, שלכאורה זהו בהיפך מדברי החיד"א הנ"ל והמדרש שהביא שיוסף היה הקטן ויהודה הגדול השפיל עצמו בפניו, וכאן יוסף אומר שהוא הגדול. אלא יש לבאר בס"ד דלא פליגי והכל אחד, שכיון שיהודה חשד שזה יוסף ורק מתנכר אליהם, לכן ענה ליוסף

כמדדתו, (וגם נתכוין שהנה הוא רואה אותו כעת מת, ועל קברו, בתוך טמואת מצרים וביותר בית פרעה שהוא אבי אבות הטומאה. שהרשע הוא מת בנשמתו. ובפרט הרי לכאוף מתנהג אליהם שלא כדון, ומצער את אחיו ואביו). ובסוף דבריו השיב בשלילה שלא העצים

את עיניו, כיון שלא נתכוין שכך היתה המציאות ממש. ויוסף ענה לו שלא רק שהוא חי אלא הוא אף גדול מהם בקדושה, וגילה להם את קדושתו עד שנבהלו מפניו. [ש"ר בחומת אנך (ויגש אות ג) דיש לפרש, שאמר לו שהוא רשע ונחשב כמת, והשיב לו יוסף, שהוא חי בקדושתו, ואביו חי והוא יבחין ויעיד על כך].

יהודה אמר ליוסף שרוצה להיות עבד שלו, כדי לכפר על מכירת יוסף. בבראשית רבת' (ר"פ ויגש), א"ל יהודה בבקשה ממך כבר יש בידי רעה אחת שמכרתי את אחי, וזאת תבא לי ואחזור לאותה רעה, לאחי מכרתי לעבד וזה נטלתי מאבי להחזירו אצלו ואתה נוטלו לעבד, אין לי עמידה לא לפני אבי ולא לפני הקב"ה, חייב אני להיות עבד שמכרתי את יוסף אחי, בדין הוא שאהי' עבד של זה. [ובס' הישר איתא שאמר יהודה ליוסף, אמצא חן בעיניך ושלחתו ללכת עם אחיו והנני אנכי יושב תחתיו לשרתך כו', שלח נא אותי אל מלך קשה אשר מרד בך אף אם לו רכב רב ועם עצום והרגתי כולם ואביא ראש מלכם לפניך כו'].

כשיהודה קיבל להיות עבד ליוסף נעשה תיקון, וזכה שהגואל יקרא על שמו. לכאורה כאן נתקיים החלום ביותר, ועל ידי יהודה, שהיתה לו יותר אחריות על המכירה כמו שאמרו רז"ל שלכן הורידוהו אחיו מגדלותו. וז"ל ספר משיבת נפש הקדמון (ס"פ מקץ), כיון שיהודה מכר את יוסף, היה נצרך שימכר ג"כ, ובמה שאמרו כמה פעמים שהם עבדים שלו, אין בזה בושא, שהרי כולם עבדי המלך, אלא רק עבד הנמכר על האבן הוא בושט לו, ויוסף הרי נמכר ממכרת עבד, לכן הוצרך שיהודה יכנס תחת בנימין בעת שלקחוהו בעבור גניבת הגביע. אבל מה שכבר הוסכמה להיות כולם עבדים, בזה לא יכופר, שהרי ברצונם עשו בלי הכרזה, ועוד צרת רבים חצי נחמה. ע"כ. וז"ל בראשית רבת' (כאן): א"ל יהודה בבקשה ממך כבר יש בידי רעה אחת שמכרתי את אחי, וזאת תבא לי ואחזור לאותה רעה, וזה נטלתי מאבי להחזירו אצלו ואתה נוטלו לעבד, אין לי עמידה לא לפני אבי ולא לפני הקב"ה, חייב אני להיות עבד שמכרתי את יוסף אחי, בדין הוא שאהי' עבד של זה, הה"ד ישב נא. א"ל הקב"ה יהודה אתה נתת נפשך על בנימין, לפיכך הגואל שעתיד לעמוד ממנו על ישראל על שמך אני כתבו, הה"ד איש יהודי היה. ע"כ.

איזה תיקון נעשה במה שיהודה ירד למצרים

כחות עליונים ונשגבים מאד, ושכל זה מצד הקדושה ולא להיפך חלילה, ולכן בנקל חשבו שבנימין חמד את הגביע הקדוש הזה, לשתות בו שוב ולהתבשם ממנו ברוח הקודש וסודות החכמה.

אחת מן הטענות של יהודה שהוא מודה שהוא גנב את הגביע. כתב באור החיים הקדוש: בי אדוני, פי', אני גנבתי הגביע והנחתיו באמתחת בנימין, ומעתה כיון שבנימין מכחיש ויהודה מודה, הוא יהיה עבד. ע"כ. והנה זו טענה ניצחת, וראינו שכן כתב בספר מאור החיים (לבעל האור החיים הקדוש) שזו היתה טענה מחוכמת למאד. וא"כ צריך עיון מה השיב יוסף על זאת. [ואפשר שבנימין שתק, והיה ויכוח מצד דין שתיקה כהודאה].

יהודה ויוסף החליפו את הגביע ואת המטה. הנה מבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ) שהמטה שנברא בבין השמשות נמסר לאדם בג"ע, ומסרו לחנוך וכו' ויצחק מסרו ליעקב, ויעקב הורידו למצרים ומסרו ליוסף, ואח"כ נטלו יתרו, והגיע למשה וכו'. ומאיך איתא בילקוט (חקת רמז תשסג) שהמטה שהיה ביד יעקב שנא' כי במקלי עברתי, הוא המטה שהיה ביד יהודה, שנא' חותמך ופתילך ומטך אשר בידך, והוא היה ביד משה שנא' ואת המטה הזה תקח בידך, הוא היה ביד אהרן וכו', ועתיד לימסר למלך המשיח. ע"כ. ואם היה אצל יהודה כיצד חזק ליעקב ונתנו ליוסף. ונראה שאחרי שנתנו לתמר, ובא השטן ולקח ממנה את הסימנים, בקטרגו שאין יהודה ותמר ראויים שיצא מהם המשיח, ואדרבה שניהם ראויים לשריפה [שגם על יהודה גזרו לבסוף שריפה, עד שיצאה בת קול, ואמרה ממני יצא הדבר, כדאיתא במיוחס ליונתן פרשת וישב (שם)], שלל ממנו גם הסימנים המיוחדים הללו, והגם שאח"כ התפללה ובא מלאך והחזיר לה, החזיר לה אחרים, ולכן איתא במדרש שביקש יהודה לכפור, אמרה לו הכר בוראך, שקיבל מטה דומה, ולא אותו מטה ממש, [ואדרבה י"ל שמשם נעשו ב' מטות, ולכן היה גם מטה ביד אהרן חוץ מהמטה של משה]. וחזר המטה ליעקב, והורידו למצרים ונתנו ליוסף. אולם כנגד זה יהודה לקח ליוסף את הגביע ולא החזיר לו, כי באמת יהודה צריך לברך עליו כוס של ברכת המזון, שאורח מברך, וכן יהי לעתיד לבא שדוד המלך מיהודה יברך עליו. ולא כמו שחשב יוסף שבעה"ב מברך.

ורצה להמכר שם לעבד ואין קונה. כתב בתורת משה לחת"ס (מה, א), נראה שיוסף רצה לקיים בהם סוף התוכחה "והשיבך ה' מצרים באניות והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ואין קונה" (כי מעשה אבות סימן לבנים), כדי שישבלו על עונם ויתכפר להם, ומשרצה יהודה למכור עצמו לעבדים ואין קונה שוב לא יכול להתאפק יותר מזה.

האחים באו עם יהודה ליוסף בכדי שיתפללו בבית הכנסת. כתב בצרור המור (מק"ץ): כיון שנמצא באמתחת בנימין התחילו מביטים זה בזה והיו אומרים גנבא בר גנבתא ורצו לילך ולהניחו. ונשבע בנימין בחיי אבא ובשביה דיוסף שלא גנב. ואעפ"כ רצו כולם לילך, מוטב שיצטער הוא לבדו. אבל יהודה שהיה ערב אמר להם אחי מניחים אתם אותנו. אמר להם הרי אנו כאן בבית הכנסת, לא דומה צרת אחד לצרת עשרה. ולא תפלת אחד לתפלת עשרה. בואו לכם עמנו בין בתפלה בין בדבר אחר והקב"ה יעזור לנו. כיון ששמעו כך קרעו בגדיהם. ע"כ. ובבר"ר (צג, ו), איתא, ויגש אליו, הגשה לתפלה.

האחים חשבו על יוסף שכל מלך יודע נסתרות. יש לעיין אם חשבו שבאמת הוא מנחש, או שיודע דברים ברוח הקודש, או ברוח טומאה רח"ל. ובצרור המור (מק"ץ) כתב: אמר להם יוסף, הלא ידעתם שאין דבר נסתר ממני, כי איש כמוני יודע סתר מעשיכם, כי למלך מתגלים הדברים הנסתרים, וכמוזכר בספר יוסף בן גוריון בענין טיטוס, כשהרומיים קרעו כריסם של היהודים להוציא מהם המרגליות, ועברו מאמר טיטוס, אמרו בואו ונגלה לו הדבר שעשינו בתנאי שיכפר לנו, כי אם לא נגלה לו, הוא מעצמו ידעו, כי אין דבר נעלם ממנו.

ביאור בענין הגביע וכיצד האמינו שיש בו כח ניחוש שלכן גנבו בנימין. לענ"ד ביאור ענין הגביע הוא, שאותו גביע היה גביע קדוש ומיוחד, ושתה בו יין המשומר, והראה להם באותו יום של הסעודה שאכלו עמו, וכתוב "וישתו וישכרו עמו", עמו דייקא, פי' ששתו מתוך הגביע הזה, או מכוסות שנמזגו מן הגביע הזה, ושרתה עליהם רוח הקודש וראו עתידות, ונוספה להם חכמה עצומה, עד שהיו שיכורים מינה של תורה, והרגישו ממש שיש בגביע זה

וכדאיתא במגלה עמוקות.

מזבא שיוסף ויתר על הגביע שיקחו אותם בשבילם הוא יקח את בנימין. בספר הישר כתוב (הובא כ"ז בסדר הדורות שנת 2236): ויען יוסף קחו לכם הגביע ולכו מעלי ועזבו אחיכם כי משפט הגנב להיות עבד, ויאמר יהודה למה לא תבוש בדבריך לעזוב אחינו ולקחת גביעך, הלא אם תתן לנו כגביעך אלף פעמים לא נעזוב אחינו על כסף הנמצא ביד כל האדם ולא נמות עליו, ויען יוסף למה עזבתם אחיכם ותמכרו אותו בעשרים כסף עד היום הזה ולמה לא תעשו כן לאחיכם זה. ע"כ. וצריך עיון שכאשר מוותר על הגביע מראה שבאמת אינו חשוב לו לנחש בו. [ואם יכול לנחש בכל גביע שרוצה, אם כן יוכלו לשלם לו דמיון]. ואולי כי כן משפט הגנב שיימכר לעבד [לנגזל, או לאחר, והדמים ילכו לנגזל]. או שרצה לרמוז להם את סיום הדברים למה עזבו את אחיהם.

כמה טענות שטען יוסף. בס' הישר איתא: ויאמר יהודה למה תשפוט שקר וכו', ויען יוסף אין משפט שקר כאשר דברתם בעבור אחיכם יוסף כי חיה רעה אכלתהו ואתם מכרתם אותו בעשרים כסף למדינים וכו'. ב. ויאמר יהודה חי ה' כי אם הסירותי מבשרי שער אחד מלאתי כל מצרים בדם, ויען יוסף כן משפטכם לעשות ותטבלו כתונת אחיכם בדם בעבור תאמרו לאביכם חיה רעה אכלתהו. ג. ויאמר יהודה, שלח את אחינו ואל תחריב ארצך היום הזה, ויען יוסף לכו ואמרתם אל אביכם חיה רעה אכלתהו כאשר אמרתם על יוסף. ד. בזאת אשלח אחיכם, אם תביאו לפני את אחיו מאמו אשר אמרתם כי ירד מצרים ולקחתיו תחתיו, יען כי לא ערב אותו אחד מכם אל אביכם ושלחתי את אחיו אשר ערבתם. ע"כ. והנה ספר הישר לכאן אינו מדרש חכמים, ואין לו דמות לדברי רבותינו במדרש שכל דבריהם ברוח הקודש, וכן רבותינו המפרשים שרוח ה' דיבר בם. וכל אות ואות בדבריהם מכוונת לאמיתתה של תורה. אמנם רואים שבהרבה דברים דבריו מכוונים לדברי המדרש. וגם כאן האריך הרבה בזה בדברים מפליאים, אמנם כל עיקרי הדברים נמצאים ממש בדברי המפרשים. וראה עוד בסמוך.

יהודה שאג על מכירת יוסף כדי שיתכפר לו. כתב רבינו חיים פלטיאל (ר"פ ויגש): לפי שכעס

איך ימחל לי הקב"ה עון שהטעיתי אבא ואמרת לי לו טרף טורף יוסף. ע"כ. ולכאן הכוונה שהיה מצפה שבעבור שיחזיר את בנימין יתכפר לו על מכירת יוסף. ועבור זה היה מוכן לשבת עבד ליוסף תחת בנימין. [וע' באוה"ק (מד, א) שנתכוין יוסף בהטמנת הגביע לכפר עון הגניבה שנגבוהו. על ידי בושות על גניבה. וגם על ידי שיתנו נפשם על בנימין יכופר להם העיון].

סיפור גבורת יהודה ושהפיל את חומות ארץ גושן ומצרים, ופרעה נפל על פניו ארצה. עוד בס' הישר שם: ויאמר יהודה לנפתלי מהר לך וספור שוקי מצרים וכו', ויבוא אנשי מצרים חמש מאות איש רוכבי רכב, ועשרת אלפים רגלי, וארבע מאות איש אשר יוכלו להלחם בלא חרב וחנית כי אם בידיהם, ויבאו ברעש גדול ובצעקות ויסובבו את בני יעקב ויבהילום ותבקע האדמה מקול צעקתם. וירא יהודה מקצת אחיו נבהלים ויאמר להם למה תיראו וחסד אלהינו אתנו, וימהר וישלוף חרבו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד ויך בחרבו וידלג על הארץ, ויוסף עוד לזעוק על כל האנשים, ויפול פחד יהודה ואחיו על כל הגבורים, וינוסו ויפלו איש על רעהו וימותו מהם הרבה בנפלים, ויברחו וירדפם יהודה ואחיו עד בית פרעה. וישב יהודה לפני יוסף וינהום עליו כאריה ויצעק עליו צעקה גדולה ומרה מאד, ותשמע הצעקה למרוחק עד יושבי סוכות, ותרעש כל מצרים, וכל חומות מצרים וארץ גושן נפלו מרעש הארץ גם פרעה נפל מעל כסאו על פניו ארצה וכל נשי מצרים וגושן ההרות הפילו ילדיהן ממעיהן, וישלח פרעה לאמר מה הדבר הזה ויגידו לו הדברים מראש עד סוף ויבהל פרעה ויחרד מאד ותוסף לו יראה על יראה וישלח אל יוסף הלהחריב את כל מצרים הבאת העברים מה לך בעבד הגנב, שלחהו וילך עם אחיו למה נאבד ברעתם ואם לא תחפוץ לעשות זה עזוב מעליך כל חמודותי ולך עמהם אל ארצם, ראה מה עשו בצעקתם ואף אם ילחמו בחרב יחריבו את יתר הארץ, עתה בחר לך אשר תחפוץ אם אני או העברים ואם מצרים או ארץ העברים. ויצו יוסף את מנשה וישם ידו על כתפו של יהודה וחמת יהודה שככה, ויאמר אל אחיו אל יאמר איש כי מעשה נער מצרי זה כי אם מעשה בית אבי, וירא יוסף כי חמת יהודה שככה, ויגש לדבר ליהודה לשון

רכה.

בת קול יצאה והכריזה "הנה העת והעונה הנה קרב והנה מלחמה". וירדו מלאכי השרת.
במדרש (קטעי מדרשים גניזה י): "בשעה ששאג יהודה כאריה, כל המעוברות שבמצרים הפילו, ומלכים שבהם נפלו ונשברו שיניהם, ושיני כפירים נתעו [הם גבוריו של יוסף. ואריב"ל, כיון שראו יהודה שכעס אף השבטים נתמלאו חמה ובעטו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים. (ב"ר צג, ז),] כשראה יוסף כך [סימנין שהיו בו, שני שילטונין זולגות דם, וי"א כמין שליטי הגבורים, וחמשה לבושים היה לובש, נימה אחת היתה לו בלבו כיון שהיה כועס קורע את כולם (ב"ר שם)] נזדעזע, אמר אוי לי שמה יהרגני. מה עשה, בעט באבן שהיה יושב עליה ועשאה גל צרורות. כשראה יהודה כן אמר זה גיבור כמוני וכו'. ולא נבהל שור. ולא נחפז ארי. זה מדבר וזה משיב. זה אומר וזה מקבל. מוכר ומכור. ובת קול ממרום עונה. הנה העת והעונה. הנה קרב והנה מלחמה. וה' איש מלחמה. אומר עת שלום היא. והשליט מעיז הומים, להתודע אל אחיו. ועת אשר נגלה להם. ופניו גולה להם [יש לפרש שהסיר מצנפת שהיתה על פניו, ושאל"כ היו מכיזים בו מיד, שהיה יפה תואר שאין בכל העולם]. נפלו על פניהם. ורעדה אחזתם. חיל כיולדה אפפם. ויתר קיר לבם".
ואכן הגיעו לשם מלאכי השרת, כמו שאמרו בתנחומא (ויגש ד): בשעה שהיו יהודה ויוסף מתוכחין זה עם זה, אמרו מלאכי השרת זה לזה בואו נרד למטה ונראה שור וארי מתנגחין זה עם זה ועומדין, והקנאה ביניהן עד שבא משיח". ע"כ.

מדוע חרבו של יהודה לא היתה נשלפת על יראי שמים. במדרש שם: "שם יהודה ידו על הסייף לשלפו, ואינו נשלף, אמר, זה ירא אלהים הוא". ואפשר שהיתה זו חרב מיוחדת. וראה בס' מדבר קדמות (עמ' נד) שהיה לאברהם אבינו חרב שחקוק עליה שם המפורש, ונתנה ליצחק ויצחק ליעקב, ויעקב נתנה לעשיו, ומכר בכורתו בשביל אותה חרב. ואולי יהודה נטלה מעשיו כשהרגו בימי אבלה של לאה. [ועי' במדרש תלפיות (אות ז), שבחרבו של דוד העי"ה היה חקוק שם ה' צבאות, וזהו שאמר על שמעי "ואשבע לו בה" לאמור אם אמינת בחרב", וקשה וכי בדבר אחר כן יהרגנו, אלא שנשבע לו בנקיטת חפץ, שלא ימינתו בכל אופן שהוא, וסרס הפסוק ודרשהו, "ואשבע לו בה", בחרב, לאמור אם וגו'"].

מהיכן ידע בנימין על מכירת יוסף, והרי היה חרם גמור שלא לגלות. בתנחומא (ויגש ז) נשבע לו בנימין, בפרישותו של יוסף אחי ממני, לא נגעתיו בו, ולא בשילוח חצים שנשתלחו בו, ולא

בהפשט שהפשיטוהו, ולא בהשלכה שהשליכוהו לבור, ולא במכירה שמכרוהו לישמעאלים, ולא בטבילה שטבלו כתנתו בדם, שלא נתנו לי עצה, ולא נגעתיו בגביע. ע"כ. ויש לשאול מי גילה לבנימין על המכירה, שהרי רק יוסף ידע מכך, והיה חרם שלא לגלות [ועי' באבקת רוכל (ס' קעט) שמזה מוכח שהחרם הוא מדברי תורה שבע"פ. ונפ"מ שספק חרם לחומרא], וגם ברוה"ק לא ידעו, כי גם השכינה הק' השתתפה בזה, ומנין ידע בנימין. ובסדר הדורות (שנת 2236) הביא מס' הישר: ויאמר יוסף לבנימין היש לך בנים, ויאמר יש לעבדך י' בנים, ואקרא שמותם על אחי אשר לא ראיתיו, ויצו יוסף להביא לפניו משטר הכוכבים אשר בו יודע יוסף כל העתיד, ויאמר לבנימין שמעתי כי העברים יודעים בכל חכמה התוכל לדעת מאומה בזה, ויאמר בנימין גם עבדך יודע בכל חכמה כאשר הורני אבי, ויאמר יוסף הבט בזה הכלי והבן איפה הוא אחיך יוסף במצרים אשר אמרתם למצרים ירד, וירא בנימין בכלי ההוא את משטר כוכבי שמים ויתחכם ויבט בו לדעת איפה אחיו, ויחלק בנימין את כל ארץ מצרים לד' חלקים וימצא את יוסף אחיו כי הוא היושב לפניו על הכסא, ויאמר רואה אני בזה כי יוסף אחי יושב פה על הכסא. ע"כ. ואתי שפיר.

מדוע לא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו. א. בהדר זקנים לעיל (מב, א) פירוש, משום שהשביעוהו שלא לגלות זאת לאיש. וכ"כ בפענח רזא כאן, הוציאו כל איש מעלי, מפני שגם הוא היה בכלל החרם ושבועה שלא לגלות שמכרוהו, ולכן לא שלח להודיע לאביו. ג. שאם ישמעו מצריים שאחיו מכרוהו, יאמרו אין אמונה באומה זו, ואין זה כדאי למלוך ולמשול (פענח רזא). ד. שלא יסתכלו במילתו (שכל טיב).

סיפור מעשה גילוי יוסף אל אחיו, ושביקש שיתנו לו את יוסף עבד תחת בנימין. בס' הישר איתא: ויאמר הלא אמרתם כי אחיכם מת, והנה אם קראתיו היום ובא לפניכם התנתוהו לי תחת אחיו [שיתנו לו את יוסף עבד תחת בנימין], ויחל יוסף לדבר ולקרוא יוסף יוסף בוא היום לפני והראה אל אחיך ושב לפניכם, ויביטו איש כה וכה לראות מאין יבא יוסף אחיהם, ויאמר יוסף למה תראו כה וכה, אני יוסף אחיכם אשר

מכרתם אותי מצרימה, ויבהלו אחיו ויבהלו יהודה ממנו מאד מאד.

יוסף הצדיק גילה להם קדושת פניו. "כי נבהלו מפניו", כתב בשפת אמת (פרשת ויגש), שהיה ליוסף ב' מיני התלבשות, ופושט צורה ולובש צורה, וכאן גילה להם מאור פניו, אחר שהוציא את כולם שלא יראו זאת. וכן כתיב בהראותו לאביו 'וירא אליו', מכלל שהי' בו צורה נסתרת שהוצרך לגלותו. ובמדרש אמרו על הנביאים שהיו פניהם בוערות כלפידים כשהיתה רוח"ק שורה עליהם. ע"כ. ועש"ע, "כי נבהלו מפניו", שאז ראו אורו של יוסף הצדיק ומדת יסוד הנקראת כל, והוא בחי' התקשרות והתכללות, והבינו כי הוא באמת הצדיק, וקודם כתיב ולא יכלו דברו, כי לא יכלו להתמשך אחר הנהגה שלו, משא"כ עתה. ובשם משמואל (פרשת ויגש) כתב, שבראותם אור פניו, נבהלו בעצמם מפני הבושה בראותם עתה העיוות אשר עשו. [וכן הוא לעוה"ב שמראין לאדם מה הוא ועד כמה גדולה נשמתו ומה שקלקל אותה בעוה"ז, וממילא יבוש ופניו יחוררו. שם].

על ידי שנתביישו ופרחה נשמתם ונעשו בריה חדשה נתכפר העון. ד. עוד כתב החיד"א (שם), שמחמת הבושה פרחה נשמתם, ואח"כ חזרה ונעשו בריה חדשה, ולכן אמר גשו נא אלי, ועתה אל תעצבו, שכבר נתכפר לכם העון, שכל העושה עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל עוונותיו.

יוסף אמר להם ששמו יוס"ף גרם להם לקנאה. "אני יוסף", פי', שמא גרים למה שמכרתם אותי הגם שאני אחיכם, ואין להאשימכם בזה. לפמ"ש הרב יש"ר מקנדיא בסוף נובלות חכמה, דמי ששמו יוסף עלול לקבל הזק מהקנאים, כי יוסף גימטריא קנאה. [החיד"א].

מה ראה שהוא מהול והרי הרבה מהולים היו בעולם. כמו בני קטורה ובני ישמעאל וגם במצרים כמעט כולם מלו. א. י"ל שהכונה שהראה להם שנולד מהול, שהיה סימן שלא כדרך שאר העולם (שור"ר שכ"כ בשפתי חן, ובחתי"ס). ב. י"ל שהכונה שהראה להם מעלת הקדושה שהשיג ע"י שמירת הברית. באור עצום ונפלא שלא שיערו מעולם. ג. י"ל שהראה להם שלא נפגם בעון אשת פוטיפר. אע"פ שהפסיד י' שבטים (שור"ר בשפתי חן שהראה להם שלא נפגם. וכ"כ בתפ"י יהונתן). ד. י"מ שהמצרים עשו מילה מבלי

פריעה. והחיד"א (פני דוד ויגש) כתב, דהנה היסוד יש בו שם הוי"ה מלגיו, ושם שד"י מלבר. ואפשר שהשבטים היו מכירים שלא נפגם זאת החתום שדי מלבר והויה מלגיו. והרמז, כי גשו נא, גי', שדי והויה דמ"ה עם הכולל, לומר ראו כי חתום בחותמו. וזהו שאמר, והגדתם לאבי את כ"ל כבודי ואת כ"ל אשר ראיתם, פירוש כל הוא יסוד אשר ראיתם והכרתם כי חתום כדת. [ובחומת אגן (ויגש) הוסיף, שזהו לשון המדרש שהראה להם 'חותם' ברית].

יש מפרשים שיוסף בכה בכי רב בקול גדול גם על ששכח להודיע לאביו. כתב בשפתי חן (מוה), א, כאשר שמע מיהודה צער אביו, נזכר שזה כמה שנים שלא עלה על ליבו לשלוח לאביו שעודנו חי, ואיך הניח את אביו בשיכול ובאבל, ואז קפצה עליו בכיה גדולה, ולא היה לו כח שיעצור הבכי. ולכן אמר מהרו ועלו אל אבי, אל תניחוני בחטא שחטאתי עד עתה שהנחתני אבי באבל ולא קיימתי כיבוד אב. והתפלל עליהם שתקצר הדרך. ע"כ. ויש לבאר, שיוסף לא ידע כלל שאביו מצטער עליו כ"כ, וכמו שהשבטים הק' לא ידעו זאת, וכשראו גודל צערו של יעקב, באמת נתחרטו על המכירה, והורידו את יהודה ממלכותו, ורק עכשיו שמע מיהודה שצערו של אביו גדול כ"כ, עד שנפשו קשורה בנפשו, ואם לא יראה את בנימין תיכף באותו רגע ימות, קודם שיספיקו להסביר לו שהוא רק מעוכב אצל מושל מצרים בעבור גניבה. ושאביו עוד זוכר את הצער מסילוקה של רחל וכו'. ועוד סיבה היתה ליוסף, שהיה עמו המלאך גבריאל שמדריכו על כל צעד ושעל, ואם היה צורך להודיע לאביו, היה אומר לו. ועוד, שהרי השכינה היתה שורה על יעקב, ומנין ידע יוסף שנסתלקה ממנו רוח הקודש כל כ"ב שנה. ואפשר גם שהיתה זו גזירת שמים שיוסף ישכח מכך. [זו"ל השל"ה (פ' וישב מקץ וכו' אות כו): לקח הקב"ה הבחירה מיוסף שלא יבחר בדבר זה להודיע לאביו, ואין בזה אשם ליוסף כי היה מוכרח מהש"ת, וכע"ז מצינו במדרש (ב"ר פה, ח) במעשה תמר שיהודה היה מוכרח מהש"ת במעשה זה כדי לזכותו שיצא מהם מלכות בית דוד ומשיח צדקינו].

מדוע פרחה נשמתו של השבטים הקדושים. אמרו רבותינו ז"ל (ב"ר צג, ח) כשאמר להם אני יוסף, מיד פרחה נשמתו. וכתב החיד"א (חומת אגן ויגש ג), שפשט הדברים שממש דבקו דבקי מיתה ואתרחיש ניסא וחיו. וצריך עיון מדוע. א.

שלא היה עוד זמן משיח בן יוסף, סיבב השי"ת שלא יוכל להתאפק, ונתודע עליהם אף שעדיין לא תקנו הכל מצדם, שיזכו להיות גמר התיקון עד עת בוא דברו ויבא משיח בן יוסף מזרעו.

יוסף רצה שע"י ההכנעה יוכל לבד לסבול ולתקן את כל המוטל על כלל ישראל ותהיה הגאולה מיד. גם בספר שם משמואל (ויגש, תרע"א) כתב, שרצה להתאפק ולהמתין עוד, דהנה איתא במדרש (ב"ר פד) שיעקב סבור שתחית המתים מגעת בימיו. ובזו"ח מבואר שגלות מצרים נגזרה מחמת מכירת יוסף, והביאור בזה, שזולת מכירת יוסף היה די שיוסף לבד יסבול עבדות ועיניו בעבור כל ישראל, וכמו משיח צדקנו שהוא מחולל מפשעינו. שצדיק הדור הוא ככל הדור, אך זה היה דוקא אם היו כולם נכנעין ליוסף, משא"כ אחר שמכרוהו למצרים. וכיון שיוסף עמד בנסיון במצרים יכל לסבול כל הגלות עבר כלל ישראל והיתה תחית המתים מגעת בימיו של יעקב. [ואל תתמה איך היה בכוח לתקן כ"כ, דנדוע מהאריז"ל שיש רפ"ח ניצוצין, ויוסף תיקן אז ב"ר, ונשארו רק פ"ו שהם הולכים ומתתקנים עד היום בגליות (שם)]. ולכך רצה לעכבם עוד שלא להתגלות אליהם, כי בהיותם עומדים לפניו באימה ומצטערים על בנימין היו בטלים אליו ונכנעים לו, ובכל רגע ורגע היו נעשים תיקונים ובירורים יותר גדולים.

מה היתה תוכחתו של יוסף. יש לבאר ביאור נוסף בזה, שיוסף הוכיח לאחים הקדושים דבר נורא, שגם פסק דין שברור להם שהוא אמת, ומוכנים לדון דיני נפשות של אלפי רבבות בני אדם, מחמת ברירות דעתם, דעת תורה השלימה והברורה, "ובפרט דעתו של גדול הדור יהודה" [ואף שברור להם שיהודה מלך, ואפי' הסכים עימם השי"ת על כך, והוא מורם ורבים, מ"מ אפשר לקבל שיש דרך נוספת. ודו"ק היטב], יכול להיות לא אמת, מחמת חוסר ידיעה קטנה במציאות. שהרי כאן גזרו דין להרגו, וכן להרוג את כל מצרים עימו, ומחמת חוסר ידיעה קטנה וקלה שזהו יוסף, וממילא כל כוונתו היא רק שיכירו בו שהוא יוסף, הנה פסקו דין שאינו אמת. ומזה יש מקום לדון שגם הפסק של ההריגה והמכירה שפסקו עליו, אינו בהכרח אמת, ויש להם לדון מחדש. [ועוד נפ"מ מזה, שכאשר יתגלה אליהם לא ירצו מיד להרגו]. אכן שאני התם שהסכימה השכינה הק'

י"ל מפני הבושה איך לא הכירו בו עד כה, להבין רמיזותיו שהוא אחיהם מבקש אהבתם. ב. החיד"א (שם) תי', שיוסף יחידי ונסתכן כדי שלא לביישן, לכן פרחו נשמתן ממש ובנס היו עומדין שחיו, להכניס פחד ה' בלבם שלא לצערו וק"ו להורגו. ג. י"ל מחמת עוצם הקדושה שנתגלתה שם, כמו מתן תורה שנפשי יצאה בדברו. וראה בסמוך.

באותה שעה שנגלה יוסף לאחיו היה גילוי שכינה, כמו במתן תורה. וראו את הקולות בהתפשטות הגשמיות. וכ"כ בפנים יפות, ע"פ דברי הזוה"ק (ח"א צג) שבאותה שעה נתגלה אליהם מלכא עילאה, ולכן אמרו במדרש (צג, ה) שמיד פרחו נשמתן, והוא מפני גילוי שכינה, כמו שמצינו במתן תורה שיצאה נשמתן, והוא התפשטות גשמיות שלהן, והיינו דכתיב "ולא עמד איש אתו וגו'" שגם הם נתפשטו מבחינת אנושית. ועל זה אמר והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם, והיינו שראו גילוי שכינה, והודיע לו שכבר גלתה שכינה. וזהו גם מה שאמר והנה עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר אליכם, כמו שמצינו במתן תורה "וכל העם רואים את הקולות" שהיה בדרך נס שראו את הנשמע (רש"י שמות כ, טו), וכן כאן בהתפשטות הגשמיות ראו את הדיבור.

מי החיה את השבטים הקדושים. בפנים יפות כתב: "ובשעה שאמר להם גשו נא אלי, חזרה נשמתן". ואולי הכונה שהוא החיה אותם. דלפי פשוטו נראה שנשמתו שלו לא פרחו ממנו.

יוסף היה סבור לגמור תיקון העולם ולהביא את הגאולה. וע' בפרי צדיק (מקץ ח) שהאחים הקדושים אכלו עם יוסף בשבת, ואז היה סבור שהוא משיח בן יוסף וכבר נתבררו כל ישראל ועל ידו יהיה מחיית עמלק, וכבר פעל שאפי' פרעה יאמר אחרי הודיע אלהים וגו' (ושם זה קודש), שהכניס אף בו שיאמין באלקים. וחשב שכבר בא הזמן שיהיה התיקון, וע"י שבת יגאלו. אך שוב ראה שהקליפה בתקיפותה, והבין מזה שעדיין לא נתבררו כל השבטים, ועשה תחבולה כדי שיצטערו וישונו בתשובה שלמה, ואח"כ יתודע אל אחיו. אלא שאח"כ 'ולא יוכל יוסף להתאפק', שרצה להמתין עוד עד שיתוקן באמת שורש הקלקול, ויגמור התיקון על ידו שיהיה משיח בן יוסף, וכיון

שהוא בכתר מלוכה, אדרבה השי"ת שלחו לפניכם, כלומר, להכין דרך לגרם שיהיו ישראל לעם ויהודה למלוכה. וגם לעתיד לבוא, ישלח ג"כ לפניכם קודם מלכות משיח, שיבוא מתחלה משיח בן יוסף לפנות לו דרך, ויהרג על קדשת שמו יתברך בעבור ישראל עמו, ואז יקום בן דוד ודמו יהיה נדרש].

מה דברו האחים אל יוסף אחרי שנגלה אליהם.
כתב ר"י אבן שועיב (ויגש), "ואחרי כן דברו אחיו אתו", יש מפרשים שחלו פניו שלא יגלה המכירה לאביהם פן יקללם והיו מנודין ונבזים בעיניו. ואכן לא ידע אביהם בדבר, דכתיב ויצו אל יוסף, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל שאילו היה יודע הוא בעצמו היה מפיס, וזהו הטעם בעצמו שלא שלח יוסף ענין מכירתו לאביו כל ימי היותו במצרים כדי שלא יקללם ויגדם. וי"א מפני החרם שהחרימו ושהחרם שהוא בעשרה חל אפילו עם מי שאינו שם.

מדוע יוסף ובנימין בכו דוקא כאן על חרבן המקדשות. אולי כיון שנגלה להם כן עתה ברוה"ק, וכמ"ש בכתב סופר (מה, ט), אך למה דוקא כאן נגלה להם, אלא נראה משום שהזמן הזה גורם, שהיה חסר כאן עוד תיקון, ויוסף נתגלה אליהם קודם הזמן, כמו שכתוב ולא יכול יוסף להתאפק. ורצה למנוע חרבן המקדשות. ראה בסמוך.

יוסף בכה על האחים הקדושים שלא זכו כעת להביא את הגאולה וישתעבדו בגלות. כתב בכתב סופר, שבנימין ויוסף היו נקיים ממשוהו של שנאה, ובשעה זו הראום ברוה"ק שהמקדשות יחרבו בעבור שנאת חינם של עם ישראל, ולכן כתיב ויבך עליהם. וזו היתה תוכחתו של יוסף, שהביא להם ראיות חזקות שבחנם חשדו בו והרחיקו אהבתו. ע"כ. ומה שכתב הכתב סופר שלכן יוסף בכה עליהם, זכה לכוין לתרגום המיוחס ליונתן שכתב: ויבכה עליהם, שראה שמשמעבדים לבין הגוים. ע"כ. הרי שבכה עליהם ממש, על זאת שלא הצליח למנוע מהם את הגלויות. [ובשפתי כהן כתב: ויתן את קולו בבכי, רמז להם על גלות אחרון שנאמר בו (ירמיה לא) בבכי יבואו. ויבך עליהם, על עשרה שבטים שעתידין לגלות].

מרב רחמי השי"ת יסלק תיכף את כל המקטרגים, ויגאלנו מיד. כתב רבינו יעקב אבחצירא (פתוחי חותם ויגש) זיע"א: "ולא יכול יוסף להתאפק". בא הכתוב לדבר על לב בני ישראל שלא תקצר רוחם מחמת אורך הגלות, דסוף סוף כיון דהקב"ה מצטער יותר ממנו, סוף דבר

עמהם. אמנם יש לומר י"ל שבפסק דין ההוא נחלקו אם אמרינן לא בשמים היא, במה שהסכימה עימם השכינה, שיוסף טען שלא בשמים היא, ואין בכך הוכחה. ועיין. [וכל זה מותר לנו לפצות פה, רק בתורת לימוד מוסר שבבילינו הקטנים, למען נלמד דעת שלא להתערב במחלוקתם של גדולי עולם].

יהודה הפיל את יוסף מכסאו מכת שאגתו כאשר המלאך של יוסף דחה אותו. בתנחומא (ויגש ה): "והקול נשמע בית פרעה", זה קולו של יהודה. שכיון שהכירוהו בקשו להרגו, ירד מלאך ופזרם בד' פנות הבית, באותה שעה צווח יהודה בקול גדול, ונפלו כל חומות שבמצרים, והפילו כל החיות שבמצרים, ונפל יוסף מכסאו, וירד פרעה מכסאו, ונפלו שיניהם (אולי של פרעה), וכל הגבורים שהיו עומדין לפני יוסף נהפכו פניהם לאחוריהם ולא החזירו עד יום מותו.

מדוע בקשו להורגו. ולכאוי יש לשאול תימה גדולה, איך אחרי שראו את כבודו שהוא במעלה עליונה מאד, מידת היסוד אחד משבעה רועים, כמו שאמרו בזוה"ק, וראו את עוצם קדושתו המאיר בפניו, וראו את קדושתו, וראו תחיית המתים, ובפנים יפות כתב שראו גילויים כמו במתן תורה. ואף פרחו נשמתן מרוב בושה על תוכחתו שהוכיח אותם, בקשו להורגו (ובזה נחא מדוע לא נגלה להם מיד, עד שהוכיח אותם. שהרי היו הורגין אותו מיד, וחשב שאחרי התוכחה שיעשה להם, ואין טעו לא להבחין שהוא יוסף, אולי לא יהרגוהו). ובפרט אם נאמר שיוסף הוא שהחזירן לחיים, אחרי שמן השמים פרחו נשמתן בשביל לשמור על יוסף, שא"כ חייבים הם לו את חייו. אכן מזה נראה מהי גדלות נפשם של גדולי ישראל, שאין עומד אצלם רגשות ודמיונות, אלא שכלם צח וברור מהו רצון השי"ת האמיתי ודעת תורה, ופסק ההלכה. וכיון שהיה ברור להם שעל פי ההלכה מותר או צריך להרגו, לא היה דבר בעולם שמנע מהם זאת, ורק מלאך מן השמים שפזרן. וגם אז אחרי שפזרן, שאג יהודה בקול גדול וכו', ונפלו כל חומות שבמצרים וכו' כדאיתא בתנחומא. [שו"ר בשל"ח (ויגש) שעמד בזה. ותי',

דנה מלכות יוסף אינו אלא כדי להעמיד מלכות יהודה. והשבטים לא הבינו דבר זה, רק היו סבורים שהוא מבקש המלוכה בעצם לו ולזרעו. ולכן דנו אותו בדין תורה שהוא החולק על מלכות בית דוד, ונחשב כחולק על השכינה. ולכן בתודע אליהם יוסף רואו שהוא מולך, רצו להרגו, דאז כ"ש שהיה הדת להרגו, מאחר שמחשבתו יוצאת מכח אל הפעל. ושלא הקב"ה מלאך ופזרן. ואז ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי, פי' לגלות להם הענין שאינו כן כפי מחשבתם

שלא יוכל להתאפק בשביל הנצבים עליו, הם הנצבים לקטרג על ישראל שלא יגאלו, דכל הנצבים לקטרג על ישראל, כאלו נצבים לקטרג על הקב"ה, ויקרא הוציאו כל איש מעלי המסטיין על הגאולה, ולא עמד איש אתו דהינו שום מקטרג לא עמד. בהתודע יוסף שהוא הקב"ה עם אחיו הם ישראל והשכינה. [ואיתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק יז): בשביל אבהה שהקב"ה אוהב את ישראל, ובשמחה שהוא שמח בהן, יעמידים מן העפר על רגליהם ויושיבם בין ברכיו ומגפפן ומחבקן ומנשקן ומביאן לחיי עוה"ב. שנאמר (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים וגו'].

מדוע אמר להם יוסף שאין להם להתעצב על המכירה. כתב החיד"א בפני דוד (ויגש ט) שכתב שזהו שאמר יוסף: וישלחני אלהים וגו', ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים. רמז להם בזה שנזדמנו לו מלאכים להביאו אצלם, כמ"ש וימצאהו איש, ואמרו רז"ל שהיה מלאך, והוא היה הגורם שהלך אל אחיו ואם לא היה המלאך, היה חוזר כשלא מצאם, וא"כ מאת ה' היתה זאת ואין לכם להתעצב. [ומ"מ מצד אחדות הלב אפשר שהיה צריך השלמה]. גם באור החיים הק' (בראשית מה, ח) כתב, שלכן היה לשבטים הקדושים פנים לפני יעקב לאמר שיוסף חי וכו', כי בטענת לא אתם שלחתם וגו' שאמר יוסף הוכר הדבר כי מאת ה' היתה זאת, ואין להרהר אחר מדותיו, והוא אומרם ז"ל, ראוי היה יעקב לירד בשלשלאות וכו'. ע"כ. וז"ש יוסף לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים, וצריך ביאור מה שנתחדש כאן, הלא כל הקורות הם משמים, ועוד שיי"א שבעל בחירה יכול להזיק גם בדבר שלא נגזר על האדם (וצ"ל דמ"מ יש השגחה נסתרת גם בזה), וא"כ איך אמר יוסף שמאת ה' היתה, אלא בע"כ הכונה שכאן כאילו ניטלה הבחירה מהם. וזכו שתתגלגל זכות עי"י זכאי.

יוסף הצדיק הראה לאחים הקדושים שלא היתה כאן גלות כלל, וכן יהיה לעתיד. כתב באמרי אמת (פ' ויגש), שיוסף יכל להסתיר האור שלו, ורק כשאמר אני יוסף ראו השבטים אור, וזהו דכתיב כי נבהלו מפניו, וזה היה התוכחה. וזיו איקונין של יוסף היה דומה לשל יעקב ושופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון, ואדם הראשון היה בדמות אדם דלעילא, ודרשו שזה דוגמת התוכחה שלעתיד לבא, היינו שלעתיד לבא יתבטלו כל ההסתרות ותיראה האמת, ולכן דרשו על ענין

זה מה דכתיב ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו. והטעם שבכו כאן על בתי המקדשות, לפי שיוסף הכין שאע"פ שבית המקדש יחרב ונהיה בגלות, יהיה אפשר לעורר את הקדושה, וזהו והנה עיניכם רואות שהראה להם בית המקדש אע"פ שהיו בגלות. והנה בשילה אוכלים קדשים קלים בכל הרואה וכו' עין שלא רצתה לזון וכו' תזכה ותאכל כמלא עיניו, מי שראה את יוסף הוא כמי שראה את שילה, וזהו והנה עיניכם רואות. וכתיב וירא יעקב כי יש שבר במצרים היינו שראה האור של יוסף שעליו נאמר אור זרוע לצדיק, וראה שיוסף הזריח האור בכל מקום, ולעתיד יתגלה ההסתר ויראו שהיה רק הסתר, וזהו התוכחה שתהיה לעתיד כמו שהיה כאן באחי יוסף, שראו אחר כך שלא היתה גלות כלל.

בנימין בכה על שמשכן שילה חרב בטרם עת שנים רבות קודם בנין ביהמ"ק. "ובנימין בכה על צואריו", בגמ' (מגילה טז:) דרשו, שבכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף. ובהג' מהר"ץ חיות שם כתב, איני יודע מה היה לו לבכות ע"ז, והרי ע"פ התורה היה עתיד ליחרב ושיבנה המקדש בירושלים, כמ"ש (סנהד' כא:), ג' מצות נצטוו ישראל, וא' מהן לבנות להם בית הבחירה, ומיד בבנין בהמ"ק בירושלם, יש למשכן שילה דין במה וכו'. וצע"ג. ובס' מאור ישראל שם כתב, דלק"מ, שיי"ל שהבכיה היתה על שחרב בטרם עת, שנים רבות לפני בנין בהמ"ק, וזאת בעון בני עלי, וכמו שניבא שמואל לעלי וכו', והרי כשחרב שילה לא נבנה ביהמ"ק מיד, אלא אחר שהלכו לנוב וגבעון.

מה ההוכחה במה שהוא מהול. "והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם". פרש"י בכבודי, ושאני אחיכם שאני מהול ככם. ועוד כי פי המדבר אליכם, בלשון הקודש. ע"כ. וצריך ביאור מאי ראייה היא, והא כל בני קטורה נמולים לשי' הרמב"ם. ולשי' רש"י נמי קשיא, דהלא יוסף מל את כולם כמו שאמר להם אלהי לא זן ערלים אף אני איני זן ערלים. [ואולי בני קטורה היו מלים באופן שונה קצת והיה ניכר. כיון שלא היו פורעים]. ושמא כיוון שיוסף נולד מהול, היה סימן מיוחד במילתו והיה הדבר ניכר. אולם אפשר, שאין עיקר הכוונה שהראה להם מילת בשרו לחוד, אלא שהראה להם עוצם קדושתו. והנה אמרו

ליה התרה. ע"ש]. וראה בסמוך.

י"א שיהודה זכה שיבנה ביהמ"ק בחלקו מפני שפרע ערבותו לבנימין. ובתנחומא (ויגש סי' ח) איתא, אימתי פרע יהודה ערבותו בימי גלית, כיון שהיו ישראל באותה שעה בצרה, שהיה הרשע הזה מחרף ארבעים יום וכו', הרי השעה לקיים אותו הערבות של זקין שערב את בנימין מיד אביו, שנאמר אנכי אערבנו, אלא לך והוצא אותו מערבותו, שנא' ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח, ואין ערובתם אלא ערבות, מה עשה דוד, הלך וקיים את הערבות, והרג את גלית, א"ל הקב"ה חייך כשם שנתת את נפשך על שאול, שהוא משבטו של בנימין, כשם שעשה יהודה זקין על בנימין, שנא' ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני וגו', כך אני נותן ביהמ"ק בגבולך, ובגבול בנימין.

אימתי יצא יהודה מהחשד שהוא שלח יד ביוסף. ומה שכר נתן לו יעקב. כשנתן נפשו על בנימין. בתנחומא (ויגש ט'): היה יעקב אבינו סבור שיהודה הרג את יוסף, לפי שהביא לו את הכתונת, שנאמר ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו, ואין חיה רעה אלא אריה, והיה יעקב אומר לו אתה טרפת אותנו, ואתה עתיד לטרוף לאחיו, לא טרפתה אותו אלא מן הקנאה, מיד ויקרע יעקב שמלותיו וגו'. וכל אותן השנים היתה דעתו של יעקב על יהודה, מנין אתה למד מבנימין, שאמר יהודה ליוסף כי עבדך ערב את הנער, וכיון שנתן דעתו על בנימין ונתוודע יוסף, נמצא יהודה נקי, שנאמר וסרה קנאת אפרים וגו', לכך ואת יהודה שלח לפניו וגו'. ע"כ. ואפשר שהכוונה שיעקב אבינו ע"ה פייס אותו על החשד הזה, ומינה אותו להיות ראש ישיבה במצרים. וזו זכות לדורות, שיהודה העמיד ראשי ישיבות, עיין בהעמק דבר (בראשית מט, ט) שיעקב ברכו שלא יסור ממנו ראשי ישיבות שלומדים תורה עם תלמידים, וכן היה.

יוסף ביקש שיספרו ליעקב שראו אצלו נס של תחיית המתים. כתב החיד"א (חומץ אנך ויגש א), אמר להם שיספרו לו מה שראו עין בעין, שנעשה בשבילו נס מופלא מות וחיים. לאות כי ה' עימדו, כי ה' עמו שפרחה נשמתם וחזרה. מדוע יוסף ביקש דוקא כאן לתת חליפות

רבותינו ז"ל שאברהם אבינו ע"ה יושב על פתח גהנום וכל מי שמהול אינו נותן לו להכנס לשם, מלבד מי שבא על גויה שנמשכת ערלתו. וצע"ג דהלא רבים מפושעי ישראל שלא באו על גויה ונדונו בגהנום, ועוד דהלא לגהנום נכנסת הרוח ולא הגוף, אלא הביאור שהמילה מסירה את הערלה מן הנפש, ומי שאין שומר עצמו בקדושה אף שמהול בגופו, הערלה הנפשית נמשכת בחזרה בנפשו, ונמצא שאינו מהול, [ומה שנקטו בא על הגויה, הוא לסימן, שאז שטומאתו חמורה מאד שתשובתו קשה, או שאפי' בפעם אחת או שכל המטמא עצמו נדבק בקליפה שנקראת בשם גויה]. וא"כ יוסף הראה להם את קדושתו. ואם צדיקים בדורות אחרונים היו רואים בעיניהם את מצב קדושתו של האדם כ"ש וכ"ש לאבות העולם. ומה שהביא להם ראייה מלשון הקודש, לכאן צ"ל שהיתה לשון סודית שהרי פרעה לא ידע אותה אע"פ שידע כל הלשונות. ולשון ת' המיוחס ליונתן: "בלישן בית קודשא" בלשון בית המקדש.

סגולת לשון הקודש, ואם אנחנו זכינו ללשון הקודש. כתב בתורת משה לחת"ס, כי פי המדבר, פירש רש"י בלשון הקודש. והטעם, כי סגולת לשון הקודש, שלא תתקיים באדם שאינו משמר עצמו בקדושה, דהנה פלא גדול הוא בגלות בבל בזמן שבעים שנה נשתכח לשון הקודש, והיו העם חציים מדבר כשדית ואשדודית, אלא מחמת שלא שמרו עצמם בקדושה. וזה האות שנתן להם יוסף, היות ולשון הקודש מורגל ושגור בפיו. ע"כ. ולפי זה צריך לומר שבודאי לשון הקודש שלנו איננה בשלימות, ואיננה מורגלת על לשונינו. [ומ"מ לענין הלכה סתמות כל הפוס', שהלשון שלנו יש לה דין של לשה"ק, כגון שיוצא יד"ה אם אינו מביין הלשון]. ובזה מובן למה פרעה לא יכל ללמוד לשון הקודש, אפילו שכבר למד כל שאר הלשונות.

האם יהודה קיים את הערבות שלקח על בנימין. כתב בפענח רזא (פ' ויגש) "עשרה חמורים", שאת בנימין לא שלח עמהם, ולכך נענש עליו יהודה. ע"כ. והיינו שאם לא כן היה צריך להיות אחד עשר חמורים. [גם במגיד מישרים (פ' ויגש מהדו"ב) איתא, דיעקב ויהודה הוו סבוי דכיון דהציגו לפניו חי וקיים די בזה, ולשון "אם לא אביאותיו" (פ', עד ארץ כנען) לאו דוקא, ומש"ה לא הוה צריך יהודה התרה ולכן מרע"ה לא הוצרך לעשות לו התרה. ומ"מ כיון דמילת אביאותיו משמעו שייבאנו אליו לארץ כנען, היה קצת חשש בדבר, ולכן היו עצמותיו מגולגלים, ותפלת מרע"ה אהני ליה, ולא אצטרף התרה. וכן א"ש למ"ד דמנוחה עצמו בב' עולמות לית

והוא בישר את יעקב ביוסף ואמר לו עוד יוסף חי. כשראה יעקב לנפתלי שבא מרחוק היה אומר הנה נפתלי בא טוב מדבר שלום, הה"ד הנותן אמרי שפר.

כיון שנפתלי רץ לבשר ליעקב שיוסף חי מדוע סרח נתברכה ולא הוא. איתא במיוחס ליונתן: ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה, ושרח אחותם שנלקחה כאשר היא חיה לגן עדן, על שבישרה ליעקב שיוסף חי, והיא הצילה ליושבי אבל מדין מיתה בימי יואב. וצריך עיון שבמיוחס ליונתן להלן פ' ויחי על הפסוק נפתלי אילה שלוחה, כתב: נפתלי שליח קליל, דומה לאילה שרצה על חודי ההרים, מבשר בשורות טובות, הוא בישר שעד עתה יוסף חי, והוא הזדרז והלך למצרים והביא שטר של שדה המכפלה שאין בה לעשו חלק, וכאשר היה פותח פיו באסיפה של ישראל לשבת, מובחר מכל לשון. ע"כ. ושמא יש ליישב לפי מה שהביא בהדר זקנים (מה, כו) בשם מדרש, מהו "ויגידו לו לאמר", שסרח בת אשר יצאה לקראתם ושמעה שהיו מדברים מן יוסף וכי הוא חי, ורצתה והקדימה והגידה ליעקב, ואמר לה כן תחיי, ומברכתו של צדיק עדיין היא חיה, והיינו דאיתא בסדר עולם סרח בת אשר חיה לעולם. ורבינו חיים פלטיאל (פ' ויגש) הביא, שי"א שהם אמרוהו לסרח, והיא היגידה למרעה, ונידוהו אחיו לאשר ומרעה התירו. ועוד י"ל שלא ספרו אלא גדולתו והחרם לא הייתה אלא

על המכירה. [ע"ש מצד החרם. וי"א שהתירו את החרם. ואפשר שהיא לא שמעה. ובשפתיה כהן (מה, כו) ביאר מהו 'לאמר', שיוסף צוה להם שלא יאמרו לו מיד כדי שלא יפוג ליבו וכו', אך בסוף עשו עצה אחרת, שאמרו לתינוקות שיאמרו יוסף חי. וסרח היתה מנגנת, ובנינו היתה מארכת ומבלעת קודם בהבלעה, ואח"כ עשתה ממנו יתד, יוסף חי, והיא אחת מעשרה שנכנסו חיים לגן עדן, לפי שהיא אמרה יוסף חי, אמר לה יוסיפו לך חיים נצחיים. ועשו כן לפי שלא היו יכולים לגלות הדבר שעשו נדויו על מי שיגלה. אלא אמרו שנודע הדבר אמר ותחי רוח, ולא גילתה אלא נודע מאליו. ע"כ. אמנם בחז"ל מפורש שהתירו את החרם, ושמא היה זה אח"כ.]

מעשה סרח בת אשר. בספר הישר איתא: וילך יוסף אתם עד גבול מצרים כו', ויצוום, בבואכם ארץ כנען אל תבואו פתאום לפני אבי בדבר הזה כו', ויהי בקרבם אל בתיהם, והנה סרח בת אשר יוצאת לקראתם, והנערה חכמה ויודעת לנגן בכנור, ויתנו לה כנור לאמר בוא נא לפני אבינו וישבת לפנינו, והך בכנור יוסף דודי חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, ותוסף ותנגן

לאחים הקדושים. שהרי יכל לתת להם אחרי כן כשירד למצרים, ולמה יטרחו לקחת אותם לארץ כנען, ולהוריד אותם עימם למצרים. ומשמע לכאן שזה בשביל כבודם, שילבשו אותם בבואם, ויתכבדו בפני כל הארץ. ובספר הישר איתא: ויצו יוסף לאשר על ביתו להביא מתנות "ובגדי מלכות" ויחלקם לאחיו, ויתן לכל אחד חליפות בגדים "בגדי זהב" ומאה כסף, ולבנימן חמש חליפות ושלוש מאות כסף, ויוליבשם ויביאם לפני פרעה, וירא פרעה כי כלם גבורים ויפי תואר וישמח בהם מאד ויצאו מעמו כו'. וישלח יוסף לכל ילדי אחיו בגדים כמספרם, ומאה כסף לכל אחד, וכן לנשי אחיו "בגדי נשי המלך" וקטרת ותמרוקיה. ולדינה אחותו בגדי זהב וכסף וקטורת מור ואהלים גם לנשי בנימין, ויתן לכולם ולנשיהם אבני שוהם ובדולח ברקת פטדה וסגולת מצרים. ע"כ. ומבואר שנתן להם בגדי מלכות בגדי זהב, כדי שיתכבדו בהם.

איך נתוודע יוסף לאחיו ולא חש מפני החרם. יש מקשים היאך נתוודע יוסף לאחיו, הלא אף הוא היה בכלל החרם שלא לגלות אי נימא שבנימין היה שם ולא ידע מכך עד כה. [ואפשר שבאותה שעה ביקש מבנימין לצאת. אי נמי שהחרם היה רק שלא לגלות ליעקב]. ויש ליישב: א. שיוסף היה נביא, ועשה כן על פי נבואה, שמותר לנביא לשנות דבר לפי שעה. ב. אי נמי משום פיקוח נפש שדוחה כל התורה כולה. ג. ושמא שכבר רמז להם בכל התהליך של הטענות מרגלים אתם שיבינו שהוא יוסף, ובפרט עתה בעת שאמר להם שהוא קנה את אחיהם לעבד וקרא לו לדי רוחות הבית, ובנימין כבר הבין מאליו.

קפצה להם הארץ עד מצרים בזכות תפלתו של יוסף. "ויעלו ממצרים ויבואו ארצה כנען", כתב בשפתיה כהן, פ' שתיכף באו אל יעקב, שאם לעבד אברהם קפצה הארץ כל שכן לעשרה שבטי י"ה, וגם כדי שלא יפסעו הרבה בארץ טמאה. ויוסף התפלל עליהם שיתקצר להם הדרך בכדי להקל מצערם של אביו, וזוהי המהירות להם ומהרתם והורדתם את אבי וגו'.

נפתלי בישר ליעקב אבינו ע"ה שיוסף חי. בבראשית רבתי (ויחי עמ' רכה): נפתלי היה איש שלום, ולו עשו אביו ואמו שליח לבשר שלום,

כדברים אלה וישמע יעקב דבריה ויערב לו, ותבא השמחה בלבו מנועם דבריה ותהי עליו רוח אלהים, וידע כי כל דבריה נכונים, ויברך יעקב את סרח בדברה שתי אל ישול מות בן עד עולם כי החיית את רוחי, אך דבר נא עוד לפני כאשר דברת כי שמחתני בדברך, ותוסף ותגן כדברים האלה כו', עודנו מדבר עמה, והנה בניו באים בסוסים ומרכבות ובגדי מלכות ועבדים רצים לפניהם, וילך יעקב לקראתם ויאמר המבשר יוסף אחינו חי והוא מושל בארץ מצרים, ויתנו לכל אחד כאשר שלח להם יוסף וילבישו כולם כאשר שלח להם.

מיהי סרח בת אשר ואם היתה בת מאומצת נינת שם הגדול. בסדר הדורות הביא מס' הישר, ותמת עדון אשת אשר אין לה ולד, וילך אשר אל עבר הנהר ויקח הדורה בת אבימאל בן עבר בן שם לאשה, והנערה טובת מראה ובעלת שכל, ותהי למלכיאל בן עילם בן שם לאשה, ותלד הדורה למלכיאל בת ויקרא שמה סרח, וימת מלכיאל אחר כך ותלך הדורה ותשב בית אביה, והי אחר מות אשת אשר ויקח את הדורה לאשה ויביאה ארץ כנען ויביא גם סרח בתה עמה והיא בת שלש שנים, ותגדל הנערה בבית יעקב והנערה טובת מראה ותלך בדרכי בני יעקב הקדושים ויתן ה' לה חכמה ושכל. [וכ' בתרגום המיוחס ליונתן פ' פנחס, שלא היתה בתו כי אם חורגתו בת אשתו, ומה שנאמר ושרח אחותם, כי היתה אחות בניו לא בתו לכך אמר שם בת אשר ולא אמר בת אשר, לומר כי היה שמה בת אשר ונקראת סרח, (מכלל יופי פנחס). שם]. ותהר הדורה אשר ותלד לו ימנה וישוה וישוי ובריעה.

נתנבא יעקב אבינו ע"ה שיוסף הצדיק ימלוך 80 שנה, והיה מלך היחיד שמלך פ' שנה, והיה מלך בכיפה. כתב בפני דוד "רב עוד יוסף בני חי", כיון ברוח הקודש שימלוך יוסף שמנים שנה כמספר עו"ד, לפי ששמר הברית שהוא 'בני חי' (ג' ב), וכן יסו"ד גי' פ'. וכן השבטים נזרקה נבואה בפיהם כן, שאמרו עו"ד יוסף חי. ובחומת אנך (פ' תצוה) הביא מספר כ"י שלא היה מלך שמלך פ' שנים כיוסף. ע"כ. וצריך עיון שהרי י"א שפרעה האריך ימים הרבה. ואלא שבפרקי דרבי אליעזר (פ"א) מנה את יוסף מ' מלכים שמשלו מסוף העולם ועד סופו. [מלך

ראשון ואחרון זה הקב"ה. שני המלך השי"ת לנמרוד. ג. יוסף (שני) וכל הארץ באו מצרימה באו מצרים אין כתיב כאן אלא מצרימה, היו המס' שלהם ומנחותיהם לשוב בר מיוסף, מ' שנה היה משנה למלך ומ' שנה מלך

לעצמו, שני ויקם מלך חדש על מצרים). ד. שלמה. ה. אחאב. ו. נבוכדנצר. ז. כורש. (ואחשוורוש מלך בחציו של עולם). ח. אלכסנדר מוקדון. ט. מלך המשיח. י. חזרת המלוכה לבעליה]. וצ"ל לפמ"ש החיד"א בפני דוד (יח"י) שביוסף נתקיים וישתחוו לך לאומים, הם עשיו ואלופיו, ונתברך שישלש בע' אומות. והביא מס' הישר, שיוסף כבש את צפו בן אליפז ועינה אותו כל ימיו. ובפרט שזה היה אחר מיתת פרעה, כדאיתא בס' הישר. [באופן שלא נוכל לומר שנחשב שגם פרעה נשתעבד בהם].

שוב ראינו שבפרקי דרבי אליעזר שם הלשון: שארבעים שנה היה יוסף משנה למלך וארבעים שנה מלך לעצמו, שני' ויקם מלך חדש

על מצרים. ע"כ. (ואולי הכוונה שהיה יוסף מלך על מצרים במקום פרעה, פי' אחרי מות פרעה). ולהדיא איתא בס' הישר, שפרעה מלך רק במצרים, אבל יוסף מלך גם על כל הארץ (גם פלשתים עד גבול כנען) מ' שנה, ולחם עם כל אויביו מסביב והכניעם. [ע"ש: והי בשנת ל"ב לרדת ישראל למצרים, (ב' אלפים ר"ע לבריאה) ע"א לחיי יוסף, וימת פרעה וימלוך מגרון בנו תחתיו בן מ"א שנה (פ'), שגולד כאשר הומלך יוסף, וכ"ה בס' הישר לעיל ר"פ מוקץ. וכיון שמלך מ' שנה היינו עד פטירת יוסף, ומ' שנה מלך. ופרעה צוה את יוסף לפני מותו להיות למגרון בנו לאב ולהיות מגרון יוסף ועצתו", וישמענו המצרים לזה, להיות יוסף עליהם" כי אהבו אותו כל מצרים. ויקראו למגרון פרעה ע"ש אביו, כי כן משפטם לקרוא למלכם שם פרעה, ויתן את מושפט' הארץ וכל דברי המלוכה ביד יוסף כאשר צוהו אביו, "והי יוסף מלך על מצרים", וכל מצרים תחת ידו ותחת הכניעו כי נטו כל מצרים אחרי יוסף אחר מות פרעה למלוך עליהם, ולא חפצו מהם אנשים, לאמרו לא ימלוך עליהם איש נכרי ואולם על יוסף היה מלכות מצרים בימים ההם כו'. וילחם יוסף עם כל אויביו מסביב ויכניעם וגם כל הארץ וכל פלשתים עד גבול כנען הכניע יוסף ויתנו לו מס מדי שנה בשנה, ופרעה ישב על כסא אביו אך תחת יד ועצת יוסף, גם לא היה מושל כי אם בארץ מצרים ויוסף מלך על כל הארץ בעת ההיא ממצרים ועד הנהר הגדול פרת. ויוסף ה' ליוסף חכמה והוד והדר ואהבה בלב מצרים וכל הארץ וימלוך על כל הארץ מ' שנה. וכל ארץ פלשתים וכנען וצידון ועבר הירדן מביאים ליוסף מנחות כל ימיו ומס מדי שנה בשנה וישב על כסאו לבטח].

למה נסתלקה השכינה מיעקב וחזרה עכשיו. בפנים **ופות (מה, ב)** כתב, שבירידת יוסף למצרים גלתה עמו שכינה, כדכתיב והי ה' את יוסף וגו', ולכן נסתלקה השכינה מיעקב, עד ששמע מיוסף וקיבל עליו הגלות לירד למצרים אז שרתה עליו שכינה. וירידת מצרים הוא התחלת הגלות, וכתבי ותחי רוח יעקב אביהם, כי אז נגמר הגלות בירידת יעקב, כדכתיב אנכי ארד עמך מצרימה. ובת"י (מה, כז) איתא: ותשרה רוח נבואה שנסתלקה ממנו בזמן שמכרו את יוסף. ע"כ. ומשמע שהוא מחמת המכירה, והיינו מחמת החרם, ועתה היתירו את החרם. [א"ל פרקי דרבי אליעזר (פלו'): אין החרם מתקיים אלא עשירה, והם היו ט', שתפו המקום עמהם והיו עשירה, וחרמו ביניהם שלא

יגיד שום אחד מהם סוד זה ליעקב, וגם הקב"ה שתק ומופני החרם לא הגיד הדבר ליעקב, וכת' בו מגיד דבריו ליעקב, לפיכך לא ידע יעקב את הדבר שנעשה ליוסף, וכשמצאו את יוסף שהוא חי התירו את החרם ושמע יעקב על יוסף שהוא חי, והיתה רוחו של יעקב].

י"א שיוסף הביא לאביו את מרכבת המשנה שרכב בה. בס' הישר איתא: ויתן להם יוסף אחת עשרה מרכבות מאת פרעה ומרכבתו אשר רכב עליה ביום מלכו על מצרים להביא את אביו. ויתן לכל אחד מאחיו עשרה אנשים ללכת עמו לשרתו ולשאת בניהם לבא מצרימה, ועל יד בנימן שלח עשרה בגדים לעשרה בניו וחמשים כסף ועשר מרכבות מאת פני פרעה. ע"כ. ולהלן כתב ששלח לאביו מצנפת מיוחדת.

אף שנפל פרעה מכסאו ונפלו כל חומות מצרים וכו' שמחו בזה פרעה ובלעם ואיוב. "והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו". יש לעיין מדוע כתיב קול, ק"ל חסר. ב. ומדוע כתיב והקול, ולא וישמעו בית פרעה כי באו אחי יוסף. ג. ומהו לאמר. ואלו שאלות גדולות ועצומות. וחשבנו בס"ד שכאן רמזה התורה הקדושה את אשר רעדה כל ארץ מצרים לשמע שאגותיו של יהודה וחושים בן דן, שהפילו כל חומות שבמצרים וכו', כלשון המדרש (ב"ר צג, א): מיד כעס יהודה ושאג בקול גדול, והלך קולו ד' מאות פרסה, עד ששמע חושים בן דן, וקפץ מארץ כנען ובא אצל יהודה, ושאגו שניהם ובקשה ארץ מצרים ליהפך, ועליהם אמר איוב (איוב ט) שאגת אריה וקול שחל, שאגת אריה, זה יהודה, שכתוב בו גור אריה יהודה, וקול שחל, זה חושים בן דן, שיני כפירים נתעו, אלו גבוריו של יוסף שכיון שכעס יהודה נשרו שיניהם של כולם. ואף אחיו של יהודה, כיון שראו שכעס, אף הם נתמלאו חמה ובעטו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים. ע"כ. וכו' בילקוט (איוב רמז תתצו) ומסיים ממדרש איוב, כשבא חושים בן דן אצל יהודה שאגו שניהם ומקולם נפלו שתי עיירות גדולות שבמצרים פיתום ורעמסס, ועל דבר זה נגזר על ישראל לבנותם שנא' ויבן ערי מסכנות וגו'. ע"כ.

ולכאורה כל זה היה נשמע לגנאי ליוסף הצדיק או לאחיו הקדושים, שכל מצרים הבינו שהיתה כאן מלחמה. וצ"ל שמאת ה' היתה שאותו הקול הגדול נשמע אצל בית פרעה

לטוב, שלא ידעו מה קרה, רק שמעו שהשאגות האלו היו מאחיו של יוסף, והבינו שמרוב שמחה ואהבה שמצאו אותו צעקו וצהלו, והבינו את עוצמת גבורותיהם. וזהו "לאמר", שהתפרש אצלם אותם הקולות הנוראות של השאגות, לאמר שבאו אחי יוסף, שעל עצם ביאתם אליו שפגשו אותו, שאגו מרוב שמחה. ומה שכתוב קל חסר, לרמז שאין זה קול של דיבור, אלא קאי על השאגות ההם. ושוב ראינו שכן מפורש בדברי התנחומא (ויג' ס"ו ה), ושם מפורש שפעם נוספת שאג יהודה, לאחר שנגלה אליהם יוסף. וז"ל שם: כיון שהכירוהו בקשו להרגו, ירד מלאך ופזרם בד' פנות הבית, באותה שעה צווח יהודה בקול גדול ונפלו כל חומות שבמצרים, והפילו כל החיות שבמצרים, ונפל יוסף מכסאו, וירד פרעה מכסאו, ונפלו שיניהם, וכל הגבורים שהיו עומדין לפני יוסף נהפכו פניהם לאחוריהם ולא החזירו עד יום מותו, "לפיכך הוא אומר והקול נשמע בית פרעה", ואין קול זה אלא קול יהודה שנא' שמע ה' קול יהודה. ע"כ. ומאת השי"ת היתה שהוטב בעיני פרעה, ועבדיו, הם איוב ובלעם ויתרו, שקרואים כן בכל מקום. שנתכוננו בזה לרעה, להגלותם למצרים. כדי שהצדיקים והגבורים הללו בעלי עצמה רוחנית כ"כ, ידורו אצלם ואט אט יהיו כמותם ח"ו. ולכן מאז כבר תכננו לגזור על ישראל לבנות את פתום ורעמסס.

כיצד שמע חושים את שאגת יהודה והרי היה חרש, וגם כיצד קפץ בשעה קלה עד מצרים. במדרש רבה (צ"ג, ט) מיד כעס יהודה ושאג בקול גדול, והלך קולו ד' מאות פרסה עד ששמע חושים בן דן, וקפץ מארץ כנען ובא אצל יהודה ושאגו שניהם ובקשה ארץ מצרים להיפך וכו'. ולכאן חושים היה חרש, ואיך שמע, ואולי באותה שעה לא היה חרש, אי נמי שמע את הזעזוע של הקול והרגישו עצמותיו. ובפי' מהרז"ו שם כתב, וחושים היה חרש, ומקול החזק שמע גם הוא וכו', ועל פי נס של קפיצת הדרך, קפץ חושים למצרים. ובספר דעת יששכר על רש"י כאן כתב, מה שהעולם תמהים במאמר חז"ל שיהודה צעק בקול גדול כ"כ עד ששמע חושים בן דן שהוא היה חרש, ועוד שבא תיכף בשעה קלה מא"י עד מצרים

מהלך ת' פרסה, י"ל שהוציא מפיו שם גדול והביאהו למצרים. ע"כ. ויש מי שתמה ע"ז, למה לפרש שהשתמשו בשמות ללא צורך, שהרי יש איסור להשתמש בשמות הקדושים. ע"כ. ואינו מובן, שכל זה היה צורך, וגם חשש פקו"נ, שמא באו על יהודה למלחמה, וגם כל זה היה נקל אצל גדולי העולם מצוקי ארץ, שכל העולמות היו קיימים עליהם, להשתמש במלאכים, ואדרבה זהו פשט דברי המדרש, שהשתמש במלאכים וכדו'. [אכן מצינו שנפתלי רץ להביא את השטר בזמן קבורת יעקב, וכן שרץ תיכף וספר את כל שווקי מצרים ואמר ליהודה].

הדרך קפצה לאחים הקדושים כדי לבא מהרה ליעקב אבינו ע"ה לבשרו. "אל תרגזו בדרך", אמרו רבותינו ז"ל (עניתי ע'): שיוסף הצדיק צוה אותם אל תפסעו פסיעה גסה, והכניסו חמה לעיר. והיינו שאמר להם שילכו בנחת ולא ירגיזו את עצמם למהר ללכת או להכנס לעיר בעוד לילה. וקשה שהרי הולכים לבשר ליעקב בשורה טובה, ויש בזה מצות עשה של כבוד אב, ומצוה לרוץ לדבר מצוה. וי"ל: א. דאיתא במדרש שנפתלי רץ כדי לבשר ליעקב, וא"כ עליהם לא מוטל למהר כ"כ. ואף דכתיב "מהרו ועלו אל אבי". צ"ל שאינם צריכים למהר הרבה, שהרי צריך לבשר ליעקב אבינו ע"ה אט. ב. עי"ל שגילה להם יוסף הצדיק שאין תועלת במה שימהרו ללכת, כיון שבלאו הכי יגיעו בזמן המדוייק על פי רצון השי"ת, כיון שתהיה להם קפיצת הדרך, ורק מוטל עליהם להשתדל להזדרז במצוה ולא להתעכב. וכמו שכתב בס' באר מים חיים (פרשת ויגש, מוה, כה) עה"פ "ויעלו ממצרים ויבואו ארץ כנען אל יעקב אביהם". מדוע לא נזכר עצם הליכתם בדרך (כמו שכתוב, וישאו את שברם וגו' וילכו משם וגו' ויבואו. וכן יוצא יעקב וילך חרנה וכדומה). וכתב: אכן נראה כי לצד צער יעקב אבינו שנצטער מפרידת יוסף וכל אותן השנים לא היתה השכינה נגלית עליו, לכן בבא העת לבשר את יעקב בבשורה הנפלאה הלזו והגיע העת שתוכל השכינה להיות נגלית עליו, מרוב החביבות והשמחה מיהר הקב"ה ביאתם ברגע אחד, ולא עיכבם על שעה קלה, רק ויעלו ויבואו אל יעקב, שברגע עלייתם ממצרים באו אל יעקב, שקפצה להם הארץ, וכמשאז"ל (ב"ד טו, יא) בדוד המלך כשהיה אצל ישבי בנוב והביא הקב"ה לאבישי בן צרויה לעזור לו, רבנין אמרי

אפילו היה בסוף העולם הטיסו הקב"ה כהרף עין שלא יהיה אותו צדיק עומד ומצטער וכו' עד כאן. וכן כאן מפני צערו של צדיק יעקב אבינו נשאם על כנפי נשרים והביאן ברגע אחד לבשר לו מבשורת בנו ולא הלכו כלל רק ויעלו ויבואו כאמור. [וסיים, דמה שלא פרשו כן רז"ל, כאשר פירשו באלעזר עבד אברהם, הוא ענין מ"ש (הגיגה יג): כל מה שראה יחזקאל במעשה המרכבה ראה ישעיה, אך ישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך ויחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך. וכן כאן לפי שאלעזר עבד אברהם היה, היה דומה לבן כפר שראה את המלך, שהיה זה חידוש בעיניו מאוד וסיפורו דבריו, מה שאין כן שבטי יעקב שלגדולה מזה ראויים המה ולא היו צריכים להתפאר בדברים האלה רק הכתוב מספר כן בפשטות אשר ויעלו ויבואו תיכף אל יעקב כאמור. ע"כ].

כיצד יוסף מחליט לאביו יעקב אבינו ע"ה למהר לרדת למצרים. "כה אמר בנך יוסף שמני וגו', רדה אלי אל תעמוד. ומהרתם והורדתם את אבי הנח". צ"ב כיצד יוסף מחליט על כך לאביו. שהיה מרכבה לשכינה, ומי יכול לומר לו מה לעשות. ואולי יוסף דיבר כן מתוך טוב טבעו, אחר שהיה ברור לו בלי כל ספק מהו רצון השי"ת, ע"פ רוח"ק ששרתה עליו תמיד, ודיבר מתוך שמחת וחדות ליבו, לשמח גם את לב אביו בזה, עד כמה הרגש שלו הומה אליו באהבה. וראה בפנים יפות שהשכינה נסתלקה מיעקב וירדה עם יוסף למצרים. ב. ובפסיקתא זוטרתא כאן איתא, "כה אמר" לשון נבואה. ע"כ. ולפי זה א"ש. ג. והחיד"א בספר פני דוד (ויגש א) עמד בזה, דלכאו' איך יאמר לאביו בתורת שליחות שמני אלקים "לאדון", ועוד אך יאמר בלשון ציוי רדה אלי. וביאר עפ"ד הרב עיר בנימין (סוטה ס"א קפז) בשם האר"י שנשמת יצחק נתעברה ביוסף, וא"כ בכח יצחק אבינו ע"ה יוסף יכול לצוות על יעקב אבינו ע"ה, ויעקב בן יצחק מחויב לקיים ציווי יוסף בעבור נשמת אביו אשר בקרבו, (זהו רמז לו באומרו רדיה, רד"ה גי' יצחק עת"כ, כלומר אל יעב בעיניך אשר אנכי מצוך היום כי אביך יצחק בקרבי קדוש, ואתה מחויב לקיים כבוד אב. שם).

יוסף הצדיק אמר רדה אלי אל תעמוד כדי להציל את יעקב אבינו ע"ה. יש ליישב קצת קושיית החיד"א זיע"א כיצד יוסף הצדיק אמר לאביו בלשון ציווי "כה אמר בנך יוסף וגו' רדה אלי אל תעמוד", לפי מה שאמרו בגמ' (שבת פט:) ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו, דכתיב בחבלי אדם אמשכם בעבתות אהבה ואהיה להם כמרימי על על לחיהם ואט אליו

אוכל. ובב"ר (פ"ג, א), אמרו: ויוסף הורד מצרימה, הוריד, הוריד לאבינו יעקב למצרים, משל לפרה שהיו מושכין אותה למקולין ולא היתה נמשכת, משכו את בנה לפניו והיתה מהלכת אחריו, על כרחיה שלא בטובתה, כך היה יעקב אבינו ראוי לירד למצרים "בשלשלאות ובקולרין", אמר הקב"ה בני בכורי ואני מורידו בבזיון, "ואם ליתן בלבו של פרעה" איני מורידו פומבי, אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו על כרחו שלא בטובתו, והוריד את השכינה למצרים עמו. ע"כ. וראה גם בשמות רבה (שמות פ"שה, ה), "וגם את ישראל לא אשלח", אמר פרעה אילו היה שם אותו ישראל הזקן, הייתי נותן הסל והמגריפה על כתיפו. אם כן לטובתו היה, שלא ישלוט עליו פתאום פרעה הרשע לעשות כן בשפל ובזיון, ועל ידי יוסף נעשה בקדושה ובתכלית הכבוד. וראה בסמוך. **יוסף הצדיק קיבל על עצמו יסורים נוראים תחת יעקב שירד למצרים בכבוד.** ובפרט לפי סוד נורא נוראות שגילה רבינו הרוקח (פ' ויגש) אמר יעקב, כשם שיצחק אבי נעקד, והיה איל תמורתו, כך הייתי ראוי ליאסר בשלשלאות של ברזל וניתן בני תמורה תחת, שנאמר עינו בכבל רגלו וכו'. ע"כ.

יוסף הצדיק החביא זהב מיוחד בתוך התבואה שלח לאביו. כתב הגאון שבט מוסר בספרו עיני העדה על התורה, נשאת ב' במסורה, אחד חסר ואחד מלא, כאן ועשר אתונות נשאות בר ולחם ומזון, ואידך אוניות תרשיש נשאות זהב. בתרא מלא, והרמז בזה שבתוך בר ולחם שם לאביו זהב, כשם שעשה אנטונינוס לרבי, שהיה שולח לו שקים מלאים זהב ושם חטים אפומייהו (ע"ז ט). עכ"ד. והנה ליעקב אבינו ע"ה לא היה חסר זהב וכלי זהב. ואולי היה זה זהב מיוחד.

י"א שכל יושבי כנען שמחו עם יעקב כאשר נתבשר על יוסף ועשה משתה להודות להשי"ת. בס' הישר איתא: וישם יעקב את המצנפת בראשו אשר שלח לו, וישמעו כל יושבי כנען, ויבואו וישמחו את יעקב, ויעש להם משתה שלשה ימים, וישמחו כל מלכי כנען וגדולי הארץ, והיה אחרי כן, ויאמר יעקב אלך ואראה את בני מצרים, ואשובה ארץ כנען כי לא אוכל לעזוב ארץ מולדתי, והנה דבר

ה' אליו רד מצרימה עם כל ביתך ושב שם ואל תירא מיוסף כי עודנו מחזיק בתומתו, וישמח יעקב מאד על בנו וכו'.

יהודה שרף את העגלות של פרעה, וצ"ל שעשה אחרים דוגמתו. הנה יעקב שלח עגלות מיוחדות לשאת את יעקב אבינו ע"ה, ואמרו רבותינו ז"ל שעמד יהודה ושרפן לפי שהיה חקוק עליהם ע"ז, ואפשר שפרעה הרשע עשה כן בכוונה כדי למנוע השראת השכינה מיעקב אבינו ע"ה. והנה כתיב "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו". הרי שבאו באותם עגלות. וצ"ל שיהודה עשה אחרים תחתיהם בדומה להם, אלא שנקראו על שם עגלות פרעה כיון שהיו דומים להם, אי"נ המיוחד בעגלות של פרעה היו, שהיו אלו עגלות של מלכים, שנישאים על ידי אנשים בכתף ולא על ידי בהמות, וגם יהודה עשה עגלות כאלו כמו אותם ששלח פרעה, שהיו עשויות באופן שבני אדם ישאו אותם על כתפותיהם ולא הסוסים.

יעקב זבח זבחים אחר שכלו כ"ב שנה. "ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק", למה הזכיר אלקי יצחק, ועוד אביו למה לי. וכתב החיד"א (חומת אנך

ויגש ז) דהנה אמרו רבותינו ז"ל שיעקב נענש בזה כ"ב שנה שלא שימש לאביו. ולכא' הרי אב שמחל כבודו מחול, ומסתמא מחל ליעקב, אלא שיצחק מחל על חלקו, אבל יש עוד חלק במצוה הוא מצוותו ית' שציוה על כבוד או"א, ויעקב נתבע על חלק גבוה. ועתה שנשלמו כ"ב שנה לכן ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק, פי' שחטא לאלהי אביו יצחק, ועתה שיצא ידי חובתו זבח לאלהי אביו יצחק כי לו ית' דוקא חטא. ע"כ. [ולכא' הכוונה הזבח זבחים למחילה ולהודאה. וצ"ל שקודם לכן לא ידע שהיה איהו דקדוק חטא בזה שנתעב כ"ב שנה, ועתה שם ליבו שעברו כ"ב שנה, ומסתמא זו מידה כנגד מידה].

יעקב קצץ את האשל של אברהם. "ויבא בארה שבע", יש לשאול למה הלך יעקב דוקא לבאר שבע. ותירצו בב"ר (צד, ד), שהלך לקוץ ארזים שנטע אברהם זקיניו בבאר שבע (ובילקוט שה"ש תקפג מוסיף, וכמה היה ארך ל' אמה), כמ"ש ויטע אשל בבאר שבע. והבריה התיכון היו בו ל"ב אמה, מהיכן מצאו אותו לשעה, אלא מלמד שהיו מוצנעין עמהם מימות יעקב אבינו. ע"כ.

כיצד לא התליעו והתייבשו הארזים של אברהם ויעקב. ויש לשאול כיצד לא התייבשו או הרקיבו. וצ"ל שהיה בדרך נס. או שהיה בהם חיות, כמו גוף ונשמה, ראה להלן פ' תרומה. אכן יתכן שנטעו אותם מחדש. ובתנחומא (תרומה ס"ט) איתא לגבי קרשי המשכן, שבשעה שירד יעקב למצרים, אמר לבניו עתידים אתם להגאל ולעשות משכן, עמדו ונטעו ארזים, בידיכם, מיד עשו כן, עמדו ונטעו ארזים. אמרו רבותינו הבריה התיכון ירד ביד יעקב למצרים, שהיה משמש מן הקצה אל הקצה, לא עשה אלא היו הארזים אמרו שירה, הוא שדוד אומר אז ירננו כל עצי היער וגו', אימתי יעשה משכן וכו'. ע"כ. ומשמע שאת הארזים יעקב נטע, ורק את הבריה התיכון הוא שכבר ירד בידו של

יעקב למצרים. אכן י"ל שהבריה התיכון הוא אשל אברהם, וחתך ממנו חתיכות ונטע עוד ארזים. ובזה יש ליישב מאי דאיתא בתרגום המיוחס ליונתן (שמות כו, כח), שמלאכי השרת הביאוהו. [ע"ש, שהבריה התיכון היה מהעץ שנטע אברהם בבאר שבע, וכאשר עברו בים קצצו המלאכים את העץ וזרקוהו לים והיה צף על פני המים, והיה המלאך מכריז ואמר זה הוא העץ שנטע אברהם בבאר שבע והתפלל שם וכו', ולקחוהו בני"ו ועשו ממנו בריח אמצעי, אורכו ע' אמות. ונפלאות נעשו בו, שכאשר היו מקימים את המשכן היה מתגלגל כמו נחש סביב סביב בתוך קרשי המשכן, וכאשר היה מתפרק היה מתפשט כמו מקל]. ויש ליישב שיעקב לקח מהעץ של אברהם חתיכה אחת, וממנה נטע ארזים. אבל עיקר העץ לא רצה ליטול עימו שמא יאבד וכדו', ורק מלאכי השרת קבלו רשות לכך בזמן הנצרך.

מנין השבעים נפש

בשעה שירדה שכינה עם יעקב ובניו, הוצרכו להמנות לפני השכינה הקדושה, בשביל לשרות עליהם מרכבות העליונות כנגד שבעים מרכבות עליונות, כשם שנמנו אחרי כן ביציאתם ממצרים לס' רבוא. וגם נשמות ער ואונן הגיעו לשם.

שהשם כאן נקבע לפי דרגת וסוג הנשמה [הנשמה איננה מעצם האדם כמו הרוח שהיא עצם האדם]. והנה ידוע שסדר ההשתלשלות הוא ל"ב ומשם לע'. ולכן יש י"ב חדשים. ע' זקנים, וכן ע' שמות להקב"ה, ע' שמות לישראל, ע' שמות לירושלים, ע' אומות. וכאן הוצרכו להוריד את השכינה הקדושה למצרים, בכדי לברר נצוצות הקדושה. והכדי לשמור על עם ישראל שלא יטמעו בטומאת מצרים. ויעקב אבינו ע"ה היה המרכבה לשכינה הק', ששרתה עליו, ובאו וירדו עוד מחנות של מלאכים לכבוד השכינה הקדושה, וראשי הקבוצות שלהם היו י"ב שרשים ומהם ע' ענפים. ולזה נצרך שיהיו שם שבעים נפש שתשרה עליהם הקדושה. וכשם שמצינו שקודם שזכו להשראת שכינה בדגלים, הוצרכו קודם לכן להמנות בשמותם, [שהדיבור וקריאת השם תהיה אמצעי להחלת הקדושה, כמו שקדושת הקדש הלה על הדבר על ידי קריאת שם הקדש עליו, וכן בתרומות ומעשרות. וכן ידוע שחלק מהנשמה אינו נכנס באדם אלא על ידי קריאת שם, ולכן נהגו לקרוא שם אחר שתקדש במילה. ויש עוד טעמים במנין, שאין השכינה שורה אלא כולם זרע קודש אשר ראויים שתשרה עליהם השכינה ושיהיו ידועים בייחוסם, כמ"ש רז"ל שאין השכינה שורה אלא על משפחות מיוחדות שבישראל, ואין כבודה לשרות על מי שאינו מיוחד]. ופתח הכתוב ב"ישראל", שהוא כינוי למצב של השראת השכינה הקדושה, (ויתכן דלעולם שמו של יעקב עצמו הוא יעקב. ואינו דומה לאברהם ואברהם). ונקט "הבאים"

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם יַעֲקֹב וּבְנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן. וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וְפִלֹא וְחֶצְרֹן וְכֹרְמִי. וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יִמְנָאל וְיָמִין וְאֶהֱד וְיָכִין וְצֹחֵר וְשִׂאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית. וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמְרָרִי. וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרָצֵן וְזָרַח וְיָמִת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִי בְנֵי פְרָצֵן חֶצְרֹן וְחִמּוּל. בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי הַפְּסוּקִים הַקְּדוּשִׁים יֵשׁ לְשֵׁאוּל כְּמֵה שְׂאֵלוֹת: א. לְשֵׁם מֵה נִמְנו שְׁמוֹתָם. ב. מֵה הִהֲדָגְשָׁה "שְׁמוֹת". ג. מֵדוּעַ כָּתִיב הַבָּאִים לְשׁוֹן הוּוּה. ד. יַעֲקֹב וּבְנָיו לְכָאוּ יִתּוּר. ה. פִּתַח בִּישְׂרָאֵל וּמִסִּיִּים יַעֲקֹב. ה. מֵדוּעַ נִזְכְּרוּ עֵר וְאוֹנָן בְּכָלל הַבָּאִים. ו. מֵהוּ וַיְהִי בְנֵי פְרָצֵן. ונראה בס"ד, שאין זה סיפור דברים ומנין של התורה הקדושה, אלא יעקב אבינו עשה שם מנין ממש, שעמד למנות את כולם לראות אם הגיעו לשבעים נפש, שעל ידי המנין קיבל כל אחד את חלקו הרוחני להיות מרכבה לשבעים מחנות קדושים של חיילות השכינה הקדושה. וכן נראה לגבי מה שנאמר להלן בפרשת בא: ויסעו בני ישראל מרעמסס סתה כשש מאות אלף רגלי וגו', שאין זה סיפור דברים, אלא שהיו צריכים למנות את כולם. ומה שנזכר המנין על השמות, אפשר לבאר, שעיקר המנין אינו לאנשים עצמם אלא לשמות שלהם, כיון

לשון הווה, לומר שנמנו ממש באותה שעת ביאתם. ולרמוז עוד שהגיעו למספר שבעים רק בשעת ביאתם ממש, דהיינו בין החומות. והטעם, כדי שלא יבחין השטן ויקטרג. ומה שנקט תחלה יעקב ובניו ואחר כך שוב פרט את המנויים, שמא לומר שנמנו פעם אחת ל"ב, ופעם אחת לשבעים, כיוון שהם שתי דרגות חלוקים וכו"ל. [נממה שכתוב, "בכר יעקב ראובן", משמע לכאן שעד כה היה ראובן הבכור, והבכור יש לו פי שנים בכך נשמתי כמ"ש הגר"א] אלא שגם במנין שבפרשת פנחס כתיב ראובן בכור ישראל.

וכדי לזכות להשראת השכינה מוכרח אחדות כדי לצרף יחד את כל הכלים, לכן כאן כתבה לנו התורה הקדושה שהיו כולם כנפש אחת כמו שפירש רש"י.

וזהו ענין מה שאמרו (ילקוט ישלח קלג) לא נפטר יעקב עד שראה ס' רבוא מבניו, דהיינו שראה את כל סדר השתלשלות הקדושה לס' רבוא נשמות ישראל מכח השראת השכינה שעליו שנשתלשלה ל"ב ולע', ומשם לס' רבוא. ואמרו רבותינו ז"ל שכל זמן שהיה אחד מהשבעים נפש קיים [אוחה"ק ר"פ שמות. ובמדרש איתא אחד מ"ב שבטים] לא התחיל השעבוד. והטעם צ"ל שכיוון שהם היו האמצעי למחנות הקדושה, וכל זמן שהיו קיימים לא היה למצרים שליטה עליהם, וגם עי"ז נשמרו ישראל יותר בקדושה ולא טעו אחר מצרים. [אלא שיש להקשות מייבד, וסרח, ושואל בן הכנענית דלתרגום יונתן (וע' גמ' סנהדרין פב) הוא זמרי בן סלוא. ובאוחה"ק עמד בזה. ואפשר שכחם של הזכרים עדיף בזה. ושואל בן הכנענית שאני שנקרא בן הכנענית. (וראינו לא' מרביתיו הראשונים שכתב שנבעלה לשכם, או שהיה בו כבר שורש רשע, שהרי היה לבסוף זמרי. ובענין בני יהודה י"ל שיהודה הוריד לעולם חמשה נפשות מתוך הע' נפש]. ואף

שמתו ער ואונן, לא אבדו ממנו, אלא נשאר בזרעו בבני פרץ. (וראו להתבונן שרק יהודה ואשר זכו לנכדים קודם רדתם למצרים. ועי"ן), ואילו היו מתים בארץ מצרים, לא היה נצרך להשלמה, לכן הדגיש הכתוב שמתו בארץ כנען. ומה שנמנו הנמצאים בארץ מצרים לחוד, י"ל שכך היה סדר המנין שעשו אז, שתחילה מנו את הבאים, ואח"כ מנו הנמצאים כבר. [ומ"מ עדיין צריך ביאור כמה מן ההערות הנז']. ועיקר החידוש הנ"ל, מפורש בתנחומא (כי תשא בומר ס' ח): בעשרה מקומות נמנו ישראל. א. בירידתן למצרים, שנא' בשבעים נפש ירדו אבותיך וגו'. ב. בעלייתן שנא' ויסעו בני ישראל מרעמסס וגו'.

נשמות ער ואונן באו שוב בגלגול. "ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני פרץ חצרון וחמול". יש לדקדק. א. דמשמעות לשון הכתוב שער ואונן היו משמות השבעים נפש שירדו למצרים, והיאך יתכן כן אחר שמתו, [ע' היטב בלשון הכתוב שמפורש כן לכאורה, שער ואונן היו מכלל הבאים מצרימה עם יעקב אבינו ע"ה]. ב. מה טעם הוצרך להזכיר כאן מיתת ער ואונן שאין עניינו לכאן. ג. ועוד צריך ביאור, מאי קמ"ל בזה דכבר ידענו כ"ז. ד. ועוד, מהו 'ויהיו' בני פרץ חצרון וחמול, דלכאן תיבת ויהיו אין לו באור, והול"ל ובני פרץ חצרון וחמול. לכאן מחמת כל זה יש לומר דכוונת הכתוב לומר שנשמות ער ואונן, נתגלגלו בזרע יהודה. והכי מסתברא שנודע הוא שהגלגול נוטה להיות בבני משפחתו של המת כיוון ששורש נשמתם קרוב זל"ז. והנה זה יתכן בב' אנפי: א. או שנתגלגלו בבני פרץ חצרון וחמול. ובזה א"ש הכל, דזהו ויהיו וכו'. ודו"ק. ב. או שנתגלגלו בפרץ וזרח. כיוון שענין היבום הוא למשוך את נפש המת אל הולד הנולד כמש"כ בזוה"ק, והיבום הוא נתקיים ביהודה ותמר, כמ"ש הרמב"ן, א"כ נשמותיהם באו בבני יהודה פרץ וזרח. ולכך נמנו כאן בתוך הבאים מצרימה. ואלא שיש להעיר בזה דבזוה"ק שם אמרו שאם אין היבם מכוון למשוך נפש המת, אינה נמשכת, והלא יהודה לא נתכין. ושמא היה זה גלגול נשמות גרידא ולא מחמת ענין היבום. אי נמי כיוון שעשה הכל בכפיית המלאך (הקדוש) משמים, הכל נחשב כפי דעת שמיא. שהרי ביטל דעתו וכוונתו לרצון השי"ת. ודו"ק. ובחפשינו בספרים הקדושים מצאנו בס"ד. א. באוחה"ק שכתב כדרך א' הנ"ל (שהקשו ככל הנ"ל, ות' שער ואונן נתגלגלו בחצרון וחמול). ב. בחל קדומים להחיד"א בשם האריז"ל כדרך הב' הנ"ל (שער ואונן נתגלגלו בפרץ וזרח. ויתכן ששני הדרכים משלימים זא"ז. ועי"ן).

האם ליוסף הצדיק היו בנות, ולמי נישאו מנשה ואפרים. מובא מספר עין אליהו (שיק. תענית יא.) דמה שנאמר ויולד ליוסף בארץ מצרים וגו' את מנשה ואת אפרים, בא לרבות שנולדה תאומה עם כל אחד. כמו שדרשו רז"ל על הפסוק את הבל. ולפי המבואר בפרקי דרבי אליעזר שאסנת היתה בת דינה, כמו כן רצה השי"ת

שמנשה ואפרים לא ישאו אשה מארץ מצרים, ולכן סיבב השי"ת שנולדו תאומות ג"כ עם מנשה ואפרים. ונישאו להם. [ובעיון יעקב (תענית יא.) כתב שודאי היה ליוסף בת, כדאיאת במדרש (ב"ר צג, ח) מתילה בעלילה באת עלינו, וכי בתך אנו מבקשים, או אחותינו אתה מבקש. והא דלא חשיב לה עם בני יוסף במנין שנמנו בירידת יעקב ובני למצרים, י"ל שמתה קודם. ע"כ. וי"ל עוד דלא קחשיב תאומות, או הנשואים. וכמו למ"ד שתאומה נולדה עם כל שבט. והחיד"א בס' פתח עינים (תענית ס) כתב, דאורחא דלישנא הוא].

מדוע דינה נמנתה בכלל ע' נפש, ולא נשות בני יעקב. יש לשאול מדוע נמנתה דינה ולא שאר בנות יעקב, שגם דינה היתה נשואה. ומה שלא נמנו שאר בנות יעקב, י"ל כיוון שהיו תאומות וגם נשאו להם לבסוף חשיבי כנשמה אחת. או שלא נמנו הנשואות שהם כנשמה אחת עם בעליהן, ודינה לא היתה אלא כאשר נוספת של שמעון, או שמתו כל בנותיו של יעקב שם, ולא נותרו כאן רק מי שהיה מרכבה לע' מרכבות הקדושה.

כל הע' נפש שזכו להמנות היו מופלאים משאר בני אדם ורק הם זכו להמנות כאן. נראה לומר טעם חדש למה נשותיהם של השבטים לא נמנו בכלל הע' נפש, שיש לומר שלא כל אחד היה ראוי להמנות בכלל הע' נפש, רק מי שהיה מיוחד וראוי להיות מרכבה לע' מרכבות העליונות, שירדו עם השכינה הקדושה ששרתה על יעקב כעת.

ולכן אפשר ששאר הנשים לא נמצאו ראויים להיות מרכבה לע' מרכבות הקדושה. וזה סיבת מיתת ער ואונן, שאף שהיו קטנים, מכל מקום כיון שהיו מיועדים להמשיך את שושלת בית דוד, נבחנו היטב היטב, וכשלא היו ראויים לזה נדחו, ומכל מקום כיון שהיו צדיקים גדולים ועצומים [ע' במגיד מישרים פרשת וישב סוד בזה], לכן חזרו בגלגול, ודו"ק. ומה שלא נמנתה אשת יוסף (למ"ד שהיתה בתה של דינה) אולי מטעם שסוף סוף באה משכם (ויש לפלפל בזה). וזה תוכן דברי הנצי"ב בספר העמק דבר כאן: דהנה היו כאן רק ב' נכדות, יוכבד ושרח. וזה פלא לומר שבני יעקב ילדו רק זכרים ולא נקבות. אלא נראה שהולידו הרבה נקבות רק שלא היו בכלל שבעים נפש, ועוד שפשט הכתוב שהיו ליעקב אבינו ע"ה עוד בנות מנשותיו, כמ"ש ויקומו כל בניו וכל בנותיו, ורק שלא נזכרו בשמם לפי שלא הי' בהם ענין נוגע לאומה ישראלית. וכל ע' נפש היו מעולים ומשונים מטבע שאר בני האדם,

והיו מכוונים כנגד ע' שרי מעלה, משא"כ שאר בנים שהולידו לא היו אלא כשאר בני אדם.

איך שמעון נשא אחותו. אלא שדינה היתה בבטן רחל. "ושאול בן הכנענית" פרש"י בן דינה שנבעלה לכנעני, והק' בפענח רזא, איך שמעון לקח אחותו דינה, ותייץ, שעיקר הריונה של דינה היה בבטן רחל. [ובס' עומר נקא (מו), לרבינו עובדיה ברטנורא הק', איך לקח אחותו מאימו, ואפי' למ"ד שנשאו תאומותם, י"ל שהחליפו את של זה לזה, הנולדת מאם אחרת. ויגעתי באנתי ותשובה לא מצאתי לדבר זה, רק שמעתי אומרים דלא גרסינן שישאנה, אלא ישייאנה כלומר ישיאנה לאחרים והשיאה לאחד מבניו].

האם היה לזן בן אחד או בנים רבים. בגמ' (ב"ב קמג:) פירשו, שהיה לו בן אחד, ונקט לשון רבים, שלפעמים קורין ליחיד בלשון מרובים. ולרבא משום שהיו מרובין כחושים של קנה. ולכא' ס"ל שאדרבה היו לזן בנים הרבה מאד, וצריך עיון שבירידתן למצרים נמנה אחד, אלא י"ל דהכוונה לבני בניו, שחושים נקרא על שם העתיד, שהיו לא בנים רבים מאד. ע"ש בתוס'. וכ"ה בלקח טוב (פ' ויגש). וכ"כ בתורי"ד (ב"ב סם), שהרי בירידתן למצרים נמנה אחד. וכ"כ מהר"ל שם בחי' אגדות. וע"ע בבראשית רבה (צד. ט), בתורתו של רבי מאיר כתיב וכן דן חושים. אך במהרש"א שם כתב דב"ר דרשו מדכתיב ובני לשון רבים, שחושים השלים המנין של ע' נפש שהיה נחשב כשנים, ע"ש שהיה נעשה מרובה באוכלוסין. ותמה ע"ז, ע"ש. והחיד"א (פני דוד ויגש אות ה) הביא מנמוקי הר"י בשם רש"י, שהיו לזן ב' בנים, מדכתיב בני. וכתב, דאינו כן, וכדכתיב ובני פלוא אליאב. ע"כ. וכן הביאו מהתוס' על התורה (בראשית יג) שהיו לזן היו שני בנים, שוחם (במדבר כו), ובני שוחם נשאו את בנות חושם, ונקרא כל השבט "השוחמי". וכתבו שכן נהגו מימים קדמונים, וזהו פירוש (שם) "לודים, ענמים, להבים, נפתוחים, כפתורים, פלישתים" ועוד. עכ"ד. אמנם בפרשת ויגש הביאו כן בשם רש"י שהיו לזן שני בנים, ודחו שהיה רק אחד. [והגאון ר' עמנואל חי ריקי בספרו חושב מחשבות (עירוב פרשיות אות לו) כתב, שנראה שזן היו לו בנים הרבה הנקראים בשם חושים, ולכן כתיב "בני" דן חושים, אע"פ שלא היה אלא אחד. ע"כ. אך מה שסיים שלא היה אלא אחד, אולי כוונתו שחושים הוליד בנים הרבה מאד, ולעולם היה לזן רק בן אחד].

אם יעקב שלח את יהודה לבנות כעין משכן, בית מקדש מעט. יש לפרש שיעקב שלח את יהודה לבנות משכן לכבוד השכינה הק'

מדרשו עימו. ב. לענ"ד י"ל שהמתפלל בבית קדשי הקדשים, אינו צריך מנין. והאבות הקדושים שהיו הן הן המרכבה א"צ כלל עשרה, שהרי הטעם שצריך עשרה, משום דכל בי עשרה שכינתא שריא, אבל האבות הקדושים וכן המתפלל בבית קדשי הקדשים, הרי יש שם גילוי שכינה, הרבה לאין ערוך מעשרה שמתפללים, ואין צורך בעשרה. אא"כ נימא דבעינן ג"כ כח של תפלת הציבור, שלזה צריך עשרה מתפללין דוקא.

יעקב אבינו היה מסתכל בחכמת הפרצוף שלא ירד יוסף הצדיק ע"ה משהו מקדושתו. "ויאמר ישראל אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי". כתב בפירוש על שם מוהר"י קארו עה"ת: יש להקשות כי סתם אחרי הוא מופלג, ועוד מאי ראותי, ועוד למה כפל באמרו כי עודך חי, ודאי כי אם היה רואה פניו שהיה חי. אבל הכונה שאמר עד עכשיו הייתי מביט ומסתכל בחכמת השרטוט של הפנים אשר לי, וז"ש ראותי, שלי, שהייתי מתיירא אולי ח"ו חטאת במצרים שהוא מקום הזנות, ואפי' הכי היית צדיק, וז"ש אחרי זמן מופלג, שראיתי פניך, ואמר את פניך כלומר הטפל לפניך, ועודך חי כי הרשעים בחייהם קרויים מתים אבל אתה חי. ע"כ. ויש לפרש, שכל עם ישראל היו בארץ גושן, עם הישיבות הקדושות, אבל על יוסף הצדיק היה תמיד מתיירא שלא יפגם משהו מקדושתו. ובפרט שהוא מדת יסוד, והיצה"ר מנסה בכל כחו לפגום בקדושתו ח"ו. [ובמעם לועז (פרשת שמות עמוד כ) הביא מס' אשל אברהם, שיוכבד היתה בקיאה בחכמת השרטוט, והיתה רואה בכף היד של מרע"ה שעתיד להיות ראוי לנבואה וחכם גדול ועשיר ושלם בכל, ועל זאת נאמר ותרא אותו כי טוב הוא. ע"כ. וקשה שלפי מה שגילוי רז"ל שנתמלא הבית אורה מה צריך לזה. ובדוחק י"ל דקאי בעיקר על אחר ג' חדשים שנגעה בו בר פתעה ונסתלקה ממנו השכינה, ובאה צרעת במקומה, ומטעם זה טפח עמרם על ראש מרים ואמר לך ביתי היכן נבואתי, כיון שתה נתהפך הדבר. ודו"ק].

י"א שיעקב לא נשק ליוסף מאז ומעולם. "ויבך על צואריו עוד" צריך ביאור מהו עוד. והנה איתא במס' כלה (רבתי פ"ג): העבר רצונך ורצון חבירך מפני רצון שמים, שכן מצינו ביעקב אבינו שלא נשק ליוסף בנו. ואמאי לא נשיק ליה, סבר דילמא אידי ריגלא, אטעותיה נשי אגב שופריה, כדכתיב וירא אליו ויפול על צואריו, ויבך על צואריו עוד, איהו בעי למינשקיה, ולא שבק ליה, דכתיב ויבך על

ששרתה עליו, כמו שכתוב אנכ"י ארד עמך מצרימה, אנכי ממש. וזה היה כל שבע עשרה שנה, וכן אח"כ כשמילא יוסף מקום אביו בזה, וכדאיתא במגיד מישרים. וא"כ הוכרח שיהיה שם בית מדרש ומקום קדושה מוכן. וז"ל תרגום המיוחס ליונתן: ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף, להראות לפניו הדרך ולהכשיר עמודי הארץ, ולהתקין לפניו בית משכן בגושן.

יעקב אבינו ע"ה השתחוה ליוסף בטעות. איתא במיוחס ליונתן (מו, ט): ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו לגושן, ולפני שנתוודע, אביו השתחוה לו, ונתחייב להיות שנותיו קטועות, ותהה, ויראה לו, וירכון על פרקי צווארו. ויבכה על צווארו שוב על שהשתחוה לו. ע"כ. והיינו שהיה סבור שהוא מלך מצרים, ולכן השתחוה לו. ולכא' מוכרח לומר שיוסף היה הולך עם כיסוי על פניו (כדרך מלכים בימים, או שהיה מועיל נגד כישופים), שאל"כ איך לא הכירו. וזהו הלשון שנתראה לו, פירוש, שהסיר את הכיסוי. ובענין מה שאמרו רבותינו ז"ל שנענש יוסף משום כבוד אביו אף שלא נתכוין, כתב בספר מאור ישראל (ח"א עמ' סה) בהאי לישנא: "ואפשר שנתכוין יוסף לקיים את חלומו 'והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי' ותקע עצמו לכך". ע"כ. ואולי לכן בכה על צואריו עוד כשראה שנגזר כן.

האם יוסף הצדיק התפלל במצרים במנין לפני שבאו לשם יעקב אבינו ובניו. כתב החת"ס (בראשית מו, ט), "ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד", פירש רש"י בשם רז"ל, שיעקב קרא ק"ש. והט"ז (סי' ס"ו) עמד בזה מדוע יוסף לא קרא ק"ש באותה שעה ורק יעקב קרא. וי"ל שלא היו שם עשרה מכוונסים, והמתין יוסף עד שיתכנסו עשרה ויסמוך גאולה לתפלה בעשרה, ואע"פ שבין כך יעבור זמן הותיקין, משא"כ יעקב שהיה פה בבית מדרשו, כמו שפירש רש"י להורות לפניו גושנה לתקן לו מקום ישיבה, וא"כ לא הי' צריך עשרה והתפלל ביחיד, לכן לא רצה לעבור זמן הותיקין. ע"כ. ומבואר שעכ"פ היו זמנים שיכל יוסף הצדיק להתפלל במנין.

מדוע יעקב אבינו התפלל ביחיד ולא המתין עד שיבא יוסף והיו עשרה. החת"ס (בראשית מו, ט) כתב, שיעקב אבינו ע"ה התפלל ביחיד, כיון שבית המדרש שאני, ויעקב הלך עם בית

צואריו עוד, והינו דכי נח נפשיה, כתיב ויבך עליו וישק לו, אמר תלתין ותלת שנין ומית, ולא נשקתיה לפומיה דאבא, והשתא קברנא ליה ולא נשיקנא ליה. והינו דכתיב וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, אלא דשייליה אם לא איתילידו בכתובה, וכיון דאחזייה כתובה, אתייתבא דעתיה, ונשקיניהו בדיל יוסף. ע"כ. ויש לפרש שיוסף בכה מהתרגשות וגעגועים, וגם בכה על שלא נתן לו אביו לנשקו. והנה צריך ביאור כיוון שנשק אותם מדוע לא נשק ליוסף, ועוד דודאי ראה מהכרת פניו של יוסף הצדיק שנשאר בקדושתו, ומוכרח לומר שהוא מחמת העשרה שבטים שהפסיד יוסף. [ויש מפרשים שיעקב בכה על צוארי יוסף (אברבנל ועוד). ויש לפרש עוד, שהיה בוכה עליו כל כ"ב שנה שישמר בקדושתו ועתה בכה עוד, ודו"ק].

יוסף הצדיק צוה שירדו אליו, קודם שיצוה פרעה שיבואו אליו. ולא שמעו לפרעה, וכעס. ויאמר פרעה אל יוסף לאמר אביך ואחיך באו אליך. ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך ישבו בארץ גשן ואם ידעת ויש במ אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי. ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה וגו'. ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה". צריך עיון מה חידש פרעה ליוסף שאביו ואחיו באו אליו. ועוד קשה, שאחר שאמר במיטב הארץ וגו', למה כפל בארץ גושן, ועוד דלמה דיבר עם יוסף ולא עם אחיו, שאחרי שבקשו ממנו לשבת בארץ גושן, היה לו להסכים להם, כמו שהסכים לבסוף. ונראה בס"ד שכאן פרעה הרשע כעס מאד וגער ביוסף הצדיק, כיון ששינו מציוויו שצוה אותם. ונראה ביאורו בס"ד, שיוסף אמר ליעקב שירד אצלו, וישבו יחד כמו בימות המשיח. ואמר לאחיו שימהרו לעשות כן, אך ביני וביני נכנס השטן, וכבר נשמע הקול בית פרעה לאמר באו אחי יוסף, כדי שהגלות תהיה מצידם. ואז פרעה הרשע צוה להביא אליו את יעקב אבינו ע"ה, אליו דוקא, למקום של הארמון שלו, לגור בקרבתו, ולהיות שם בקביעות, ובשביל כל זה, עשה דבר מיוחד שנתן את מרכבות המלוכה שלו שלא השתמש בהם שום אדם, והוציא אותם ממצרים, בכדי להכריח את יעקב אבינו

ע"ה לבא אליו למצרים וגם להיות בעירו, וכל מטרתו כדי להכשיל את זרע ישראל ח"ו. אמנם יעקב אבינו ע"ה לא ירד בגללו, אלא אך ורק בגלל דבר השי"ת אליו שירד למצרימה, והסכים רק לדברי יוסף שאמר לו והיית קרוב אלי,

שזה ברעמסס [שהייתה בארץ גושן, וכמ"ש ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס. וכן איתא בבראשית רבה (פרשה צח) שיעקב אבינו ע"ה קרא להם ואמר, "האספו מארץ מצרים והקבצו לרעמסס". וכ"כ במשיבת נפש הקדמון (בראשית מז, יא) שבמצרים יש כמה ארצות, וגושן שם מדינה מיוחדת, ואין עיר ששמה גושן, ורעמסס היא עיר הממלכה של מדינת גושן, ולכן היא ארץ רעמסס, מפני שהיא מחשיבות הארץ]. ולכן בא בטרוניא על יוסף, שהוא צוה

שיבא יעקב אליו, ושירדו לשם קבע, ושלא יקחו את רכושם, אלא יתן להם הכל משלחנו, וכעת רואים כולם שיעקב לא שמע לבקשת פרעה, ובא רק ליוסף, והלך אצלו בקרבתו, ואפילו לא להקביל את פניו [וכתב בשפתי כהן שפרעה

התרעם על כך]. ולכן העמיד יוסף את יעקב (וכמשמעות לשון הכתוב כאילו בעל כרחו), כדי לפייס את פרעה, וברכו יעקב ברכה גדולה כזו. וביאור לשון הכתוב כאן, שאחרי שבקשו את ארץ גושן, לא הסכים להם, אלא בא בתרעומת גדולה על יוסף שלא שמעו לדבריו, דהלא הוא המלך ובידו ליתן להם את כל טוב ארץ מצרים, ולמה מבקשים דוקא את ארץ גושן, בפרט שכוונתו שיפתחו את המדינה ויועילו לכולם. ובשביל לתקן זאת, כבר מתחלה שלח יוסף עשרה חמורים ועשר אתונות וכו', כדי שיבואו עם מאכל רב, להראות שאינם צריכים לפרעה ולמצרים, כי לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, [ולא

ביקש יעקב אבינו ע"ה שירדו שנית למצרים, רק מפני שהבר שהביאו ממצרים היה בו טעם מיוחד וקדושה מיוחדת שסייעה לו בתורה ועבודת השי"ת], ונמצא שלא באו רק בשביל הצאן, שאין לו די מרעה בארץ כנען, ואע"פ שכל הדרים בארץ כנען הסתדרו עם המרעה, מ"מ הראו לו שהצאן שלהם הוא ענק וגדול מאד, כמ"ש בתפארת יהונתן (פ' ויצא) שכל אחד היה גבוה כמו גמל. והיה צריכים מאכל רב. ואז יצאו עיניו של פרעה, לראות צאן גדול וחזק כזה, שאינם יראים מחיות השדה, והבין שיש כאן טובה גם בשבילו, שיוכלו לגדל גם בשבילו צאן מיוחד כזה, וביקש שירעו גם את הצאן שלו. ולבסוף בא מלאך וסטר על פיו, ואמר ישבו בארץ גושן. ותיכף עשה כן יוסף הצדיק לפני שיחזור בו. וכמו שמצינו לגבי אחשוורוש שאמר לאסתר בשושן הבירה הרגו וגו', ומה

שאלתך. ואמרו רבותינו ז"ל שדיבר עמה קשות, ובא מלאך וסטרו על פיו (מגילה טז:). [ודו"ק בכל זה בלשון הכתוב: דמתחלה כתיב "ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך זאת עשית טענו את בעיניכם ולכו באו ארצה כנען. וקחו את אביכם ואת בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את חלב הארץ. ואתה צויתם זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם. ועיניכם אל תחס על כלבים כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא. ועשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך". ולבסוף כתיב, "ויקחו את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו וגו'. ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף ולהרות לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן. ויאסר יוסף מוכבתו ויעל לקראת ישראל לפניו וישב אליו וישב אליו ואל בית אביו עלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי. והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרים וכל אשר להם הביאו. והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם. ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנועריו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן. ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקרים וכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן. ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה וגו' ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לאצן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן". ע"כ].

פרעה עשה בארמונו ציור של אברהם ושרה. ושל יוסף. במשיבת נפש (בראשית מז) כתב: 'כמה ימי שני חיין', רבה מתמיהים והדין עמהם איך שייך לשאול על הגשמים, ומאי נפקא לו מיניה.

היין ששלה יוסף לאביו

חתום בחותמו של כהן גדול.

י"א שיוסף שלח יין רב בשביל מלכי הארץ שעשו משתה ליעקב ג' ימים. הנה יוסף הצדיק שלח ליעקב אבינו ע"ה יין רב לדרך [כדאיתא במיוחס ליונתן כאן ובגמ' מגילה טז:), עה"פ מטוב מצרים], וכתב בספר קטורת סמים, וכי יעקב אבינו היה שותה יין כל כך [בדרך], אלא לפי מה שהביא בס' סדר הדורות (שנת 2236), שקודם שירד יעקב למצרים עשה משתה גדול ובאו לשם כל מלכי כנען וגדולי הארץ משך שלשה ימים, ולכן שלח לו כ"כ הרבה יין, וזו כוונת הדברים שדעת זקנים נוחה הימנו. כלומר זקני ארץ כנען וגדוליה. [הובא בס' פרחי רש"י]. וסיפור זה מקורו בספר הישר (פרשת ויגש ד"ה והקול נשמע). ובזה ניחא קושיא רבתי לשם מה שלח ליעקב אבינו ע"ה יין ממצרים שמסתמא הוא יין נסך, כיון שלא שתו ממנו רק הגויים. [וראה בסמוך].

שמא יוסף הצדיק שלח יין רב לד' כוסות שישמחו כולם יחד מיד בליל הסדר. ואפשר לומר עוד, שהדברים כפשוטן שיעקב אבינו ע"ה שתה מן היין הזה, וצ"ל שהיה יין כשר. ויש לבאר בס"ד, שיוסף שלח יין הרבה כל כך,

היכן הסתתר יין ישן מזמן אברהם אבינו והגיע ליוסף. "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים", פרש"י שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. והק' בס' בן פורת יוסף (פ' ויגש), דבמגילה (יב:) מבואר דיין היינו יותר משנות האדם ששותה אותו, וא"כ בהכרח שלא יוסף עשאו, וא"כ הוא סתם יינם ואסור בהנאה, [והאבות הקדושים שמרו כל התורה גם מה שעתידי להיות אסור (יומא כח:)]. ות"י שכיון שארץ גושן היתה כתובת שרה, א"כ היה שם יין שנמצא באוצר מזמן שרה אמינו. ע"כ. ולכא"ו היינו בהכרח יין של אברהם אבינו. וצריך עיון למה אברהם אבינו שכח אותו שם, ויש לפלפל בזה. ודו"ק.

ובספר כהיום תמצאון להגאון רבי שאול בלוך (פ' ויגש את מד) הביא קושית הבן פורת יוסף הנ"ל, וסיים דשמא יש לומר שהיין נמצא חתום בחותמו של אברהם אבינו. והיינו שהיה מונח שם מזמן שירד אברהם אבינו ע"ה למצרים. ובזה מצינו שייכות נס חנוכה פרשת ויגש, שלפעמים נמשך ימי חנוכה בפרשת ויגש, שגם נס חנוכה היה מעין זה, שמצאו הפך שמן

בשביל ד' כוסות לכל בני המשפחה, גם נשים וקטנים [שגם קטנים מצוה לתת כוס לפנייהם]. ושמא אפילו העבדים, שחייבים במצוות כאשה], כדי שיקיימו בו כולם יחד מיד מצות ד' כוסות, בליל הסדר הקרוב. וראה בס' אמרי נועם (מועדים תשובה ג) שהשבטים הקדושים הגיעו ליעקב בחזרה בפעם השנייה, ביום ב' ניסן לעת ערב, ובעת בואם לביתם עשה יעקב משתה ג' ימים לכל יושבי כנען כמבואר בסדר הדורות וספר הישר, והיינו ביומים ג' ד' וה' בניסן. וביום ו' בניסן נסע יעקב למצרים ט' ימים, ובא למצרים בדיוק ביום י"ד

האם פרעה שבימי אברהם הוא שהיה בימי יעקב ובימי משה

זה פרעה שבימי אברהם. ראה בסמוך].

האם אותו פרעה שחלם שעומד על היאור הוא שטבע בים אחרי 219 שנים. יש לבאר ביאור נפלא מהו עומד על היאור, דהיינו שעומד לטבוע ביאור, שהרי עומד עליו. ופרעה פתח לעצמו פתחון פה לרעה. דהנה הרוקח על התורה פרשת מקץ כתב, "והנה עומד על היאור", עומד על, כך שנים עברו מחלום היאור

עד שנטבע ביאור. ע"כ. [ולכאן צ"ל עד שנטבע בים. כמו שהעירו המו"ל שם. אמנם הרוקח להלן (פסוק ח) כתב, ויהי בבקר ותפעם רוחו, פרעה היה מתגאה בנילוס לי יאורי וכו', ומיד חלם והראוהו בחלום מזה, ואין "ילקא ביאור", והראוהו שובע ורעב].

והיינו 220 או 219 שנים, שיציאת מצרים היתה 210 שנה אחרי ירידת יעקב למצרים, ויוסף מלך על מצרים 9 שנים קודם ירידת יעקב למצרים. ומשמע מדבריו שאותו פרעה שבימי

יוסף הוא שטבע בימי משה. ושמא שני אנשים, אלא ששם פרעה אחד הוא. והחלום של פרעה הראשון נתקיים בפרעה ההוא שעמד על הים וטבע בתוכו. [וראה עוד להלן שמפורש ברוקח שכולם פרעה אחד הוא].

אכן בס' הדר זקנים (פ' בשלח) כתב, כי ה' נלחם להם במצרים, מלמד שלקו המצריים מעין מכה שלקו על הים, שאותם שבמצרים טבעו בנילוס. וכ"ה בריב"ש עה"ת. אמנם בסידור התפלה לרוקח (פירוש ברכת

אמת יצייב) כתב, שהמצריים שבמצרים טבעו בים. [ה"ל: וזדים טבעת ויזידים העברת, ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר. למה אנו אומרים שתי טביעות טביעת ויכסו, ועוד קשה למה אומרים ויזידים טביעת ואחר כך ויזידים העברת, והלא ישראל עברו תחילה ואחר כך מרכבות פרעה וחילו טבעו, כדכתיב לגוזר ים סוף והעביר ישראל וינער פרעה, וכן אומרים במעריב ומעביר בניו בין גזרי ים סוף ואחר כך בתהומות טיבע. אלא כשבאו ישראל והמצריים לים מיד יצא הים וטיבע הנשאר בעיר מצרים, כדכתיב כי ה' נלחם להם במצרים, ועברו ישראל הים ואח"כ וינער פרעה וחילו בים סוף. וע"ע במיוחס ליונתן (שמות ד, ט), שלפני קריעת ים סוף, הגיע גיחון לים סוף והטיל שם מרגליות על שפת הים. והרי גיחון

אם פרעה האריך ימים הרבה בזכות ברכתו של

יעקב אבינו ע"ה. בספר פנים יפות (שמות ז, טו) כתב, שלפי הדרש, פרעה שבימי משה, הוא פרעה הראשון שהיה בימי יוסף, [וכמושמעות לשון רש"י שם, בביתך ובבית עבדך, שהוא התחיל בעצה תחלה וגו', ופירש, דהנה יעקב אבינו ע"ה ברך את פרעה שיהיה הנילוס עולה לקראתו, ומברכתו ואילו היה פרעה בא ונילוס עולה לקראתו, וזהו שנאמר "הנה יוצא המימה". שיוצא המימה כדי שיעלה לקראתו וישקה הנהרות ואגמים, ואז יעמוד משה לקראתו על שפת היאור, ואזה הכה את היאור, קודם שישקה את הנהרות והאגמים, וממילא השקה אותם דם. וזהו יופן פרעה ויבוא אל ביתו, שהיה דרכו לעמוד שם עד שהשקה הנילוס כל הנהרות מברכתו של יעקב, וכיון שראה שנתהפך לדם, פנה מלשם והלך לביתו כדי שלא יעלה יותר להשקות הנהרות ואגמים דם, אלא שאהרן הרים במטה עד שהשקה כולם דם. שם].

וצריך עיון כיצד חי כל כך הרבה שנים, 210 שנים שהיו ישראל במצרים, ועוד 500 שנה עד נינוה, לחד מ"ד. ואפשר שזה מברכתו של יעקב אבינו ע"ה, כדאיתא בבראשית רבה

(מהדו' אלבק. ויגש פרשה זה), ויברך יעקב את פרעה, מה ברכה בירכו, אמר ר' יהושע בן קרחה יתוספון משנותיי על שנותיך, אמר ר' שמעון בן יוחאי יעלה נילוס לרגלי וישקה את כל ארץ מצרים. היה שם עוג באותה השעה אמרו לו לא הייתה אומר אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד והרי בן בנו בשבעים, אמר להם אברהם עצמו הוא, שהיה סבור בו שהוא אברהם, שהיה כלקטר פניו דומה לו, התחיל שואלו שאילות אמר לו בן כמה שנים את. א"ל מעט ורעים, ביני לבינך קטנתי (בראשית לב), ביני לבין אחרים מעט ורעים, ארשב"י לפי שקרא תיגר בל"ג

תיבות, לפיכך נמנע מחיינו ל"ג שנה. ע"כ. [ומהר"ל בס' גור אריה (שמות א, ח) כתב, שגם למ"ד שנתחדשו גזירותיו, א"צ לומר שהיה זה פרעה הראשון שהיה בימי יוסף, שקשה לומר שהיה שם כ"ח ימים הרבה, אלא שכל מלכות אשר ימלוך הוא ובנו ובן בנו נקרא הכל מלך אחד, כל זמן שלא נתחדשה מלכות אחרת שלא מזרעו. ע"כ. אולם הרי בלא"ה י"א שחי עד נינוה. ועוד, שיתכן שהיה

הוא נילוס]. ושור' במדרש (שמו"ר א, כא), שלדעת ר' אלעזר משה הנוח בתביבה בים סוף, שים סוף מגיע עד נילוס.

אם פרעה שהיה בימי אברהם הוא שהיה בימי יעקב ויוסף. והנה פשט דברי המדרש שאמר פרעה לעוג שהיית אומר אברהם פרדה וכו', משמע שאמר כן אז לפרעה עצמו. וכן מפורש בבראשית רבתי (פ' ויגש): אמר פרעה לעוג, למה היית אומר לי בשעה שירד אברהם זקנם לשם, שני זקנים גדולים ירדו לכאן אברהם ושרה, ואני ראיתים בארץ כנען והיה ביתם פתוח לרוחה ומפרנסין וזנין כל עובר ושב, אבל אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד, הרי זה בן בנו ובשבעים נפש יוצאי ירכו. התחיל מכניס בו עין הרע, אמר, זה בן בנו של אברהם בשבעים נפש בתמיה. א"ל הקב"ה הה רשע מה אתה מכניס עין הרע בבני, תימס עינו של אותו רשע שיראה אלפים ורבבות יוצאים מירכו ובידם אותו האיש עתיד לפול. ע"כ. וכן נראה לכאן מ"ש בפסיקתא זוטרתיא (לקח טוב.

ויגש מז, ח): מה ראה פרעה לשאול ליעקב כמה ימי שני חייר, לפי שהיה איקונין של יעקב אבינו דומה לאברהם אבינו וכסבור היה שהוא אברהם. ע"כ. ומשמע שפרעה הזה ראה את אברהם. אא"כ נאמר שראה אותו בדיוקן שעל הכותל שעשו אז ברדת אברהם ושרה למצרים, (כמ"ש במשיבת נפש (בראשית מז) שמנהג מלכים על המאורעות לצייר בהיכלי המלך שיהא לזכרון לכל. וכאשר ירד אברהם למצרים ולקה פרעה על ידה, ציירו צורות אברהם ושרה וצורות פרעה בהיכל המלך. והיה דמות דיוקנו של יעקב דומה לאברהם, ולכן חשב פרעה שזהו אברהם והארץ ימים]. וע"ע בסוטה (מז) אריב"ל, בשביל ד' פסיעות שלווה פרעה לאברהם, נשתעבד בבניו ד' מאות שנה. ע"כ. ונח יותר לומר שזה אותו פרעה. אף שזה חידוש. [אמנם בבראשית רבתי (ס"פ ויחי) הנוסח: נשתעבדו בבניו וכו']. וע"ע לבעל התולדות בספרו צפנת פענח (פ' בשלח), דהנה בשביל ד"א שלווה פרעה לאברהם זכה שיהיו "משועבדים אצלו" רד"ו שנה, ומה שזכה ר"י שנים, לפי שמצינו בנבוכדנצר שבשביל ד' פסיעות זכה ע' שנה, וד' אמות של פרעה הם י"ב פסיעות, כיון שפרעה שהיה בימי

אברהם, היה אמה, ולכן כשראה פרעה שהיו אצלו רק ר"י שנים, והמותר ישלימו אצל שאר מלכויות, הבין מזה שכנגד כל ד' פסיעות זכה לע' שנים, ולכן ויהי בשלח פרעה וגו', שלווה אותם בצאתם ממצרים, וסבר שבשכר לווייה זו יזכה שאחר ג' ימים שילכו במדבר יחזרו להשתעבד אצלו עד תשלום ת' שנה. ע"כ. [נ"כ בס' בית שמואל (פ' בשלח) דא"י בגמ' שפסיעה של אדם בינוני היא אמה, וכיון שפרעה היה אמה אחת, א"כ פסיעה שלו שליש אמה, וא"כ בנבוכדנצר הלך ד"א בד' פסיעות ופרעה י"ב פסיעות, וכיון דנבוכדנצר נטל בשביל ד' פסיעות ע' שנה, א"כ פרעה נטל ג' פעמים ע' שנה שהם ר"י שנים. ע"כ]. אכן לשון הגמ' (מו"ק יח), פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וזקנו אמה וכו'. וצ"ל דס"ל שפרעה שבימי אברהם הוא פרעה שבימי משה. וכמו שמצינו ש"א שהארץ ימים עד נינוה, כך הארץ ימים מזמן אברהם ועד יציאת מצרים. וכבר מצינו בחבירו של פרעה, הוא עוג מלך הבשן שהארץ ימים כ"כ, והיה אף בימי המבול. וג"כ חי יותר משש מאות שנה. וצריך עיון. ובאור החיים הקדוש (בראשית מז, ז) כתב, ויעמדהו לפני פרעה, הוצרך להעמידו לפניו, לצד היות פרעה שפל אנשים צעיר קומה. ע"כ. וכוונתו לגמ' הנ"ל שהיה אמה אחת, ומשמע דס"ל שפרעה של יעקב הוא פרעה שבימי משה. ובס' מגדים חדשים (בראשית עמ' תקעא) הביא מפירוש הרוקח על התורה (פרשת ויגש) שכתב, שפרעה שהיה בימי אברהם, הוא שהיה בימי יוסף, והוא שהיה בימי משה, והוא היה מלך בנינוה בימי יונה. ע"כ.

י"א שפרעה שבימי אברהם חי עד ימי יחזקאל וכן ל"ב מלכים חיו הרבה מאד. וז"ל הרוקח עה"ת (פרשת ויגש: "כמה ימי שני חייר", כי היה סבור שזה אברהם, שחי ה' שנה פחות מיצחק, כי זה פרעה שבימי אברהם, חי עד ימי יחזקאל. ולפי שחשב שהוא אברהם שאל כן. [ולזהו בסמוך כתב, ויברך יעקב את פרעה לרבות שכל המלכים יקראו כן אחיו פרעה, על שם גדל פרע, וגם שיפסק הרעב. ע"כ]. וזה אף על פלא כ"כ, כי עוד מלכים האריכו ימים, כדאיתא בילקוט (וירא רמז צד), ויעש אברהם משתה גדול, משתה גדולים, עוג וכל גדולי מלכות היו עמו, דא"ר יהושע בן מנחמה, אותם ל"ב מלכים שהרג יהושע כולם היו בביתו של אברהם אבינו במשתה, ולא ל"א היו, אלא ההיא וכו' מלך יריחו אחד וכו' הוא ואנטיקסר שלו. ע"כ.

ההפרש בין ארץ גושן לבין גושנה

נתנה לשרה בכתובתה כשלקחה, והיו רוצים להחזיק בכתובת זקנתם, ולפי שהחזיקו בני ישראל ממצרים, כשנכנסו לארץ ישבו בה ולא

ארץ גושן כתובתה של שרה וזכו בה שנט יהודה. בבראשית רבתי (ויגש): מפני מה יעקב אבינו ובניו מחבבין ארץ גושן, לפי שפרעה

ערערו עליהם מצרים ויירשוה בני יהודה, הה"ד וגשן וחלן וגלה (יהושע טו, נא). ע"כ. וצריך עיון שהרי לבסוף לא נשא אותה. אך ז"ל פרד"א (פכ"ו): "אמר ר' יהושע בן קרחא, שרה היתה אשת פרעה (פ' שקידש אותה, רק שלא נגע בה), מאהבתו אותה כתב לה בשטר כתובתה כל ממונו בין כסף בין זהב בין עבדים וקרקעות, וכתב לה את ארץ גושן לאחוזתה, לפיכך ישבו בני ישראל בארץ גושן בארץ שרה אמו, וכתב לה את הגר בתו מפלגשו שפחה. והשכים פרעה בבקר ונבהל שלא קרב אליה, ושלח וקרא לאברהם ואמר לו הרי אשתך שרי לפניך וכל שטר כתובתה עמה קח ולך. ע"כ. הרי שהשאיר להם את כל כתובתה.

י"א שארץ גושן היא מארץ ישראל, ונתקדשה בזכות שרה. כתב בכפתור ופרח (פ"א) ממדרש: ארץ הגשן [בחלקת יהודה], הוא גושן של ארץ מצרים, והיא נבלעת בתוך ערי ישראל, כמ"ש ויעל לקראת ישראל אביו גושנה, מלמד שהיה בעליה כלפי ארץ ישראל, ובזכות שהלך יהודה בשליחות אביו להורות לפניו, זכה שיהיה ארץ גושן שהיא טובה בחלקו. ע"כ. וכן הוא ברד"ק (יהושע יא, טז). והאלשיך (פ' יגש) כתב, שאף שעל ארצות חו"ל יש מלאכים ממונים, והנמצא במצרים מסתופף תחת טומאת השר, הנה בארץ גושן אין טומאה מרחפת, כיון שניתנה במתנה גמורה לשרה אמנו, ומצדה שרתה קדושה במקום ההוא. ושלח יוסף ליעקב שיבא מזונו ע"י השכינה ולא ע"י השר. ועי' בשפתי כהן, שאף שהיושב שם (במצרים) נהנה מממשלת הקליפות, הנה יוסף הוא השליט, ועל ידו יורד המזון מלמעלה לכנסת ישראל. אבל אם ישב בארץ ישראל, עתה בשני הרעב, גם שם הם נמצאים תחת רשות הקליפות, לכן רדה אלי אל תעמוד].

איך יתכן שגושנה היא בארץ ישראל. אך צע"ג כיצד יתכן שהיא בארץ, [ואכן בכפתור ופרח שם כתב שאין זה כפי הפשט]. אמנם כבר כתב בשפתי כהן, שגושנה היא ארץ ישראל אבל ארץ גושן היא חו"ל, ולזה אמר ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך בעבור תשבו בארץ גושן, אבל יעקב אבינו היה בגושנה באותה רצועה שהיא ארץ, כי אותו מקום לא היה מכיל לכולם כי אם ליעקב לבד. וזהו: ואת יהודה של"ח לפניו, שנשתלחה אותה רצועה מארץ לגושן, אך לפניו גושנה, שאותה רצועה היתה נעלמת שלא היתה נודעת אלא ליעקב ולבניו.

הביאו איתם את שטר המתנה של ארץ גושן לשרה. כתב בשפתי כהן, אמר וישבת בארץ גושן, כדי להזכיר ליעקב שיביא עמו שטרי המתנה [שנתן פרעה את ארץ גושן לשרה].

יהודה ירש את ארץ גושן והיתה מובלעת בארץ ישראל. איתא בבראשית רבתי (פ' יגש): מפני מה יעקב אבינו ובניו מחבבין ארץ גושן, לפי שפרעה נתנה לשרה בכתובתה כשלקחה, והיו רוצים להחזיק בכתובת זקנתם, ולפי שהחזיקו בני ישראל ממצרים, כשנכנסו לארץ ישבו בה ולא ערערו עליהם מצרים ויירשוה בני יהודה, הה"ד וגשן וחלן וגלה (יהושע טו). וכ"כ בדעת זקנים (בראשית מז, טז), ויעל לקראת ישראל, שגושן גבוה ממצרים, לפי שעומדת בגבול א"י, שנא' גשן וחולון וגילה. ולפי שהלך יהודה וכו', זכה ונפלה גושן בחלקו, ופרעה נתנה לשרה, ולכך בחרו בה ישראל ונפלה בחלקם ולא ערערו בה מצרים. וביהושע (יא, טז) כתיב: ויקח יהושע את כל הארץ הזאת ההר ואת כל הנגב ואת כל ארץ הגשן ואת השפלה ואת הערבה ואת הר ישראל ושפלתה. ע"כ. וכתב הרד"ק, אין זה גושן של מצרים. אך בדרש אומר כי היה גושן של ארץ מצרים, והיא נבלעת בתוך ערי ישראל, כמ"ש ויעל לקראת אביו גושנה, מלמד שהיא בעלייה כלפי ארץ ישראל, ובזכות שהלך יהודה בשליחות אביו להורות לפניו, זכה שיהיה לחלקו ארץ גושן שהיא טובה. וכ"כ כל זה בכפתור ופרח (פרק יא) ממדרש. [וכתב בדרך אמונה (תרומוט פ"א צה"ל את קס), שמקורו בתוספתא דתרגום יהושע (פ' מ"א), דגושן של יהודה הוא גושן שישבו בו בניו במצרים. וכתב דנראה דס"ל דגושן זו היא על שפת הים, וחולק על ת"י (שמות יב, לא) דגושן היתה באמצע מצרים, דלא יתכן כלל דחצוי מצרים יחא א"י, וכן מוכח מתוספתא הנ"ל שאמר שהוא גרר שנתן אבימלך לשרה, וגרר סמוכה לנחל מצרים, כמ"ש בב"ר (פס"ד), ובירושמי (שביעית ו, א). וכן מוכח ברמב"ם (מלכים ה, ז) שכתב דאלכסנדריא בכלל האיסור לגור במצרים, וא"כ ע"כ דהוא בכלל מצרים ולא מא"י, וגם כתב שם דמצרים מתחיל מים הגדול. ולפ"ו תמוה מה שהביא בס' משנת יוסף (שביעית פ"ו) בשם מהיריק"ש דקהיר הוא א"י לדעת רש"י. אמנם גבול דרומי של א"י הוא חלק בקו ישר ממש מנחל מצרים לקצה ים המלח, דהכתיב בפ' מסעי ונסה הגבול ויצא הגבול, ומ"מ מסתבר שאין יוצא הרבה, וצריך עיון. והא דכתיב בפ' משפטים ושתי את גבולך מים סוף, צריך עיון, ואולי הרחבת מצרים הוא, כמ"ש בחז"א (שביעית ס"ג א"ק) לעיני נהר פרת. ועי' ברש"ס (חלה דף פב) שכ' דאלכסנדריא א"י היא, אלא שלא כבשוה. וצריך עיון. ושמתנו בשם החז"א, שאילת דודא' חו"ל היא. ועי' בתוס' אנשי שם (מע"ש פ"ה מ"ב) דתרי אילת איכא. עכ"ד. ויש הביאו מהחזרי (מאמר ב סימן יד) שהמקום בו ישבו ישראל במצרים היה שייך לארץ ישראל.

נשאו את יעקב אבינו ע"ה בידיים כמו ארון הקודש ולא בעגלות שבעלי חיים מושכים

באותם העגלות, ובפרט ס' רבוא עדרי צאן של יעקב. והאמת שיש לומר שכמו שמקום ארון אינו מן המדה, וכל ישראל עמדו בין בדי הארון, כך כל שכן יעקב אבינו ע"ה, שהיה מרכבה לשכינה הקדושה. וכל שכן כעת דכתיב "אנכי ארד עמך מצרימה", מעט המקום החזיק את המרובה.

בזכות יעקב גם בירידה למצרים קפצה הארץ, ויעקב נשא את נושאיו, והספיק המקום לכולם. וזה לשון השפתי כהן (בראשית מו, ה): פרעה אמר ועינכם אל תחוס על כליכם, על שלא יספיקו העגלות לשאת, שהוא חשב שהולכים בדרך הטבע, אבל הכתוב אומר "וישאו בני ישראל בעגלות", שבאמת היו נשאו אותו בעגלות שנשאו את נושאיו, וזהו "אשר שלח לשאת" אבל באמת לא נשאו, אלא שקפצה להם הארץ, ולקחום רק משום כבוד המלכות. [ובלא"ה אותם ששלח פרעה שרפם יהודה, אלא שבאו בעגלות ולא בחמורים כדי לחלוק כבוד למלכות ולכבודו של יעקב. שם]. ובספר תפארת שלמה כאן (פ' ויגש) כתב, דיעקב הוא בחינת הארון, שהיה נושא את נושאיו, כי מתחלה כל עבדות יעקב היה רק על בניו, וכמ"ש ויקחם ויעבירם את הנחל, שזה רמז וינטלם וינשאם כל ימי עולם במדריגות העליונות. ועתה זכה למה שנשאו את יעקב אביהם, כמ"ש ויפרו וירבו מאד ויחי יעקב, ע"י שפרו ורבו במצות ומעש"ט, ויחי יעקב מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, שגורמים חיות ליעקב אבינו ע"ה. ע"כ.

יעקב אבינו היה כעת בביטול כזה שלא יכל ללכת. והנה בשביל לזכות להשראת השכינה, בפרט בדרגה כזו שלימה, מוכרח להיות בתכלית הביטול ותכלית הענוה, ובזה יבוא מה שפירש הגאון הנצי"ב בהעמק דבר כאן וז"ל: וישאו בני ישראל את יעקב אביהם, שבעת הלוכו למצרים השפיל דעתו, ולכן לא עצר כח לילך בעצמו. ע"כ. והיינו שמרוב הענוה הגיע לביטול בדרגת אין שלא יכל אפילו ללכת. ויש לזה מקור במדרש (קהלת ט, א), לא לגבורים המלחמה, זה יעקב, שאתמול ויגש יעקב ויגל את האבן, כאדם שמעביר את הפקק מעל פי הצלוחית, והיום וישאו בני ישראל את יעקב אביהם בגופו, ואפ"י בגלקטיקא לא היה יכול להטען. ע"כ.

בהם. "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות וגו'". צ"ב שאם נסעו בעגלות, א"כ השוורים הם הנושאים ולא בני יעקב. ועוד שהרי הוא הביאם מצרים ולא שהם הביאו אותו, כמ"ש להלן. ומזה משמע שאכן השבטים הקדושים נשאו את יעקב אבינו ע"ה בידיים כמו ארון הקודש ולא בעגלות. (ואולי קשור גם לעצי המשכן שלקחו עמהם). כיון שנאמר: אנכי ארד עמך מצרימה, אנכ"י ממש, שהרי השכינה השלימה למנין ע' נפש, כדאיתא בפרד"א. ודו"ק. שו"ר בריב"א (מה, יט): ונשאתם את אביכם ובאתם, י"מ ונשאתם את אביכם על כתפיכם, וזהו שנא' וישאו בני יעקב את יעקב וגו'. ושם הקשה ע"ז דהרי כתיב "בעגלות", ויש לפרש שהיו אלו עגלות של מלכים, שבני אדם נושאים אותם, דרך כבוד מיוחד. ובהדר זקנים (מה, יט) כתב, עגלות לצורך טפיכם ולנשיכם, אבל אביכם תשאו על כתפיכם, והפסוק מוכיח כן דכתיב וישאו בני ישראל וגו' בעגלות. וז"ל מדרש הגדול: אע"פ שנתן להם יוסף עגלות לשאת את יעקב שלא יצטער, מה עשו, נחלקו לג' כיתות, ונשאו אותם על זרעותיהן, והיו אלו נכנסין ואלו יוצאין, שנא' וישאו בני ישראל.

יעקב נשא את כל זרעו איתו וכל ס' רבוא עדרי צאן וכו' כולם באויר, כארון הקודש שהיה נושא את נושאיו. "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם וגו', ויקחו את מקניהם וגו', ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו. בניו וגו' וכל זרעו הביא אתו מצרימה". יש לשאול שכיון שנשאו את יעקב בידיהם ועל כתפותיהם, כיצד יכלו לעשות זאת מרחק של כמה ימים הליכה, מבאר שבע ועד מצרים, ובפרט דכתיב "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו". הרי שבאותם עגלות שנשאו על כתפותיהם, הושיבו גם את נשיהם ואת הטף, ואם כן היה משקל כבד מאד. וגם קשה דמתחלה כתיב שהם נשאו אותו, ואחר כך כתיב שהוא הביא אותם "איתו". וצ"ל שכיון ששרתה השכינה על יעקב, היה נושא את נושאיו, כמו שנשאוהו על כתפותיהם, כמ"ש כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו.

איך הספיקו כמה עגלות להכניס את כל הרכוש לאין מספר. עוד יש לשאול, כיצד נכנסו כולם

עני הכבוד הורידו את יעקב למצרים כל שכן מן העליה של ישראל. ובספר אמרי נועם מדזיקוב (מעודים, ש"ת תשובה ז) כתב, דהנה יעקב אבינו ע"ה ירד למצרים בט"ו ניסן, וצריך עיון שיש בזה איסור תחומין. ותי', ע"פ תשובת מהר"ם מרוטנבורג (ש"ת מהר"ם בר ברוך סי' שצ) שהביא תשובת רבינו שמשון בר אברהם, שכתב: 'אשר שאלת, למ"ד בשבת ניתנה תורה, איך חזרו לאחוריהם י"ב מיל. הא לא קשיא אפי' למ"ד תחומין דאורייתא, דמוקפין היו ענני הכבוד והיו כמחיצת בני אדם וכו', ואף דעננים של עכשו אינם נחשבים כממש, עננים שלהם שהקיפם הקב"ה שאני'. ע"כ. הרי כי דעתו דכיון דהקב"ה הקיפם בענני הכבוד לא היה בהם איסור תחומין. ומעתה י"ל דכיון דכתיב בקרא גבי יעקב שהקב"ה הבטיח לו 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה', הרי שכביכול הקב"ה נסע עם יעקב למצרים כמו שהעלה את בני ישראל בשעת הגאולה, וא"כ כמו דבשעת הגאולה ענני הכבוד הקיפום, כמו כן ירד יעקב למצרים עם ענני הכבוד, למען תהיה ירידת מצרים שוה במדרגה מן העליה. [בפרט לפמ"ד רבינו בחיי (שמות יג, כא), דעמוד הענן רמז להשי"ת שכביכול ממש עלה עמו, ועמוד האש היה בית דינו. ובזה נתקיים הקרא 'ואנכי אעלך', ע"ש. וא"כ כמו שאנכי אעלך סובב על עמוד הענן שכביכול היה שם הקב"ה בעצמו, כן 'אנכי ארד עמך' ג"כ פירושו שעמוד הענן להשי"ת שכביכול ממש היה עם יעקב אבינו ע"ה, ולכן לא היה איסור תחומין שם, וכמו אצל הר סיני. ע"כ. [ולפ"ז כל מה שהיה ניסים לישראל בעצם הדרך שעלו ממצרים, ה"ה או כל שכן שהיה ליעקב אבינו ע"ה בירידתו ובעלייתו למערת המכפלה].

ס' רבוא מלאכי השרת ירדו עם יעקב למצרים.
בזה"ק (ח"ב ה): אמר רבי יהודה, אלמלא היו יודעים בני אדם את האהבה שהקב"ה אוהב את ישראל היו שואגים ככפיר לרדוף אחריו, למדנו בשעה שירד יעקב למצרים, קרא הקב"ה לפמליא שלו ואמר להם כולכם רדו למצרים, ואני ארד עמכם. ר' אבא אמר, בשעה שירדה שכינה למצרים ירדו עמה ס' רבוא של מלאכי השרת והקב"ה בראשם, ז"ש ויעבור מלכם לפנייהם וה' בראשם. אמר רבי שמעון, ואלה שמות בני ישראל, הם המרכבות ומחנות עליונים שירדו עם יעקב עם השכינה לגלות מצרים. עוד שם: אמר רבי שמעון, כשירדה השכינה למצרים, ירדה חיה אחת ששמה ישראל בצורת אותו הזקן (יעקב), עם מ"ב שמשים קדושים, וכל אחד עימו אות מהשם

הקדוש. וכולם ירדו עם יעקב למצרים, שנא' הבאים מצרימה את יעקב.

יש אומרים שהעגלות הלכו מאליהן וקפצה להם הארץ. במה ששאלנו איך הביאו את כל המטלטלים, ואת אין ספור צאן שהיה להם, ולכאורה צריך לומר שהיה זה בדרך נס שכולם נכנסו בתוך העגלות. או שענן השי"ת נשאם, ואפשר שהיה כענין קפיצת הדרך. ובשפתי כהן (מ"ו, ז) כתב: "ויקחו את מקניהם ואת רכושם", היה ראוי לומר "וינהגו" את מקניהם, כמו שנאמר בשאר מקומות, אלא מוכח שלא באו בהליכה ממש אלא בקפיצה, ולכן כתיב שיעקב הביא אותם, (בנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו), לומר שבזכותו קפצה להם הארץ, דאם לעבד קפצה לו, כל שכן ליעקב ולשבטים. ועוד שהרי ארונו של יוסף והוא מת, היה הולך מאליו ארבעים שנה, יעקב וכל בניו בדרך מועט לא כל שכן שילכו העגלות מאליהן. ע"כ.

יעקב הביא איתו למצרים את כל הנשמות של דורות העתידין לבא. ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו איתו. בניו ובני בניו איתו, בנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא איתו מצרימה. ע"כ. לכא' די לומר כל זרעו וכולם בכלל. ועוד יש כאן כפילות ב"פ כל זרעו. ויש לבאר ע"פ מה שכתב בשפתי כהן (מ"ו, ז): יעקב הביא כל הדורות העתידין לבוא תחת גלות מצרים, ויכלול בו כל שאר הגלויות שעתידין לקבל, ולא יהיה גלות עוד, ויחזרו לכוונת הבריאה להיות כמלאכים, שנא' (בראשית א, א) בראשית ברא אלהים, שהם המלאכים, וכתיב אני אמרתי אלהים אתם, ובמעמד הר סיני נפסקה זוהמת הנחש אלא שחזרה ונמשכה הערלה בעשיית העגל. ע"כ.

קודם שבאו לארץ גושן טיהרו גם נכסיהם. "אשר רכשו בארץ כנען", פירש רש"י, אבל מה שרכש בפדן ארם נתן הכל לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה, אמר נכסי חוצה לארץ אינן כדאי לי. ויש שהעירו מדוע נתבאר ענין זה כאן בירידתם למצרים, שהרי יצחק אבינו ע"ה נפטר כעשר שנים קודם לכן. ושמא שיעקב דאג לזה כאן בשעה זו, והוציא ממנו כל רכוש פדן ארם, כיון שכעת נעשה מרכבה לשכינה כ"כ, שנא' אנכי ארד עמך מצרימה וגו'. וטיהרו כל רכושם וכל כליהם כראוי. ואף את"ל שהמכירה שמכר לעשיו היתה לפני 11 שנים

לערך, בעת שנפטר יצחק אבינו ע"ה, מ"מ כעת טיהר עוד חפצים קטנים וקלים שהיו לו מפדן ארם, כדי שלא ישאר רק טהרה שלימה. שאז זכו לדרגה גבוהה יותר מארץ ישראל, ופרו ורבו בארץ גושן כמו בגן עדן מקדם לפני החטא.

שהיתה אשה יולדת בכל יום וכו'. [ובשמו"ר (לא, יז) איתא: בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו וחלקו את הכל, אמר יעקב רשע זה עתיד הוא ליכנס הוא "ובניו" למערת המכפלה והיא לו חלק ודירה עם הצדיקים הקבורים בתוכה, מיד עמד ונטל את כל הממון שהיה בידו ועשה אותו כרי ואמר לעשו, אחי, חלק שיש לך במערה זו תרצה או הכסף והזהב הזה, אמר עשו ה"ז בית קבורה מצוי בכל מקום, ובשביל קבר אחד שיש לי במערה אני מאבד כל הממון הזה, מיד עמד ונטל כל אותו הממון ונתן לו חלקו, וע"ז נאמר נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבאנו. מהו חסר, שלא נכנס במערת המכפלה. ע"כ].

מעשה קבלת הפנים שעשה יוסף ליעקב אבינו ע"ה. בס' הישר איתא: ויאסור יוסף מרכבתו ויזעק את כל גבוריו ושרי מצרים, ויעבר קול "כל אשר איננו ויצא לקראת אביו יומת". והיה ממחרת ויצא יוסף בחיל עצום מלובשים בבגדי בוץ וארגמן וכלי זהב וכסף ובכלי מלחמתם ובכלי זמר ותופים ומחלות ומור ואהלות מפוזרים בכל הדרך, ותרעש הארץ מקולם. וכל נשי מצרים עלו על גגי מצרים והחומות לקראת יעקב ושוחקים בתופים ומחולות. ובראש יוסף כתר המלכות אשר לפרעה, כי שלחו לו פרעה ללבשו בעת לכתו לקראת אביו, והיה כאשר קרב יוסף אל אביו כחמשים אמה וירד מעל המרכבה וילך ברגליו לקראת אביו, וכן כל שרי מצרים וגדוליהם הלכו ברגליהם כו', ויאמר יעקב אל יהודה מי זה האיש במחנה המצרים הדור בבגדי המלוכה וכתר מלכות אשר ירד ממרכבתו וילך לקראתנו, ויען יהודה ויאמר הוא בנך יוסף המלך, וישמח יעקב בראותו כבוד בנו, ויקרב יוסף לפני אביו וישתחו לאביו וישתחו גם כל מחנה יוסף אל יעקב ארצה, ויעקב רץ וימהר אל יוסף בנו ויפול על צוארו וישקהו ויבך עמו ויחבק גם יוסף את אביו וישקהו ויבכו. ויבכו עמו כל אנשי מצרים וכל בני יעקב ונשיהם ועבדיהם בכו עם יוסף מאד, ואחר כך שבו מצרים ויושיבם יוסף בארץ גושן.

המצריים החשיבו את רועי הצאן כאלילים, ויוסף רצה שישלטו על הע"ז שלהם, ועל כל המצריים. "כי תועבת מצרים". בזוה"ק (ח"ג דנ"ג): מיטב מצרים היא רעמסס, והיא ארעא אפרישו לדחלא דילהון לרעיא ולמיהך בכל

עדונין דעלמא, וכל מצראי חשיבו לאינון דרען לדחליהון, אמר יוסף, אעביד לאחי דירתון ההיא ארעא ויסגדון לון מצראי, ויחשבון לון כדקא יאות. דעביד לון לשלטה על ע"ז דילהון ולאכפאי ע"ז דילהון תחות ידיהו ולרדאה לון במקל, דאי ישלטון אחי על ע"ז דילהון, כ"ש דשלטו על גרמייהו.

מהיכן הגיע ליוסף יין של אברהם אבינו ששלחו עתה ליעקב. "ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך" (בראשית מה, כג).

ואיתא בגמ' (מגילה טז) מאי מטוב מצרים, א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומקשים מהיכן מצא יין ישן שאין בו חשש יין נסך. ובפרט למבואר במגילה (בב). ש"יין טוב היינו יותר משנות האדם השותהו, ואז יעקב היה בגיל ק"ל. ומתרצים בשם גדול קדמון, שארץ גושן היתה ביד אברהם אבינו, כדאיתא בפרד"א (פכ"ו) ר' יהושע בן קרחא אומר שרה היתה אשת פרעה, מאהבתו אותה כתב לה בשטר כתובתה כל ממונו, בין כסף בין זהב בין עבדים וקרקעות, וכתב לה את ארץ גושן לאחוזתה, לפיכך ישבו בני ישראל בארץ גושן בארץ שרה אמם. ומזמן אברהם אבינו נשתמר שם יין ישן בתוך אוצר משומר, או שהיה מונח בקרקע קבור וקבוע וחתום בחותמת כעין פך השמן של חנוכה שהיה מונח בחותמו של כהן גדול. וזה רמז ליעקב אבינו ע"ה, על קדושת המקום, ושהוא

מוכן כבר מימי אברהם אבינו. ע"כ. [ואולי היה זה כבר מימות אדה"ר שמלאכים סחטו לו יין, או יין שסחטה חוה, לפמ"ש בשו"ת משנה הלכות (ו, טז), דהנה יין ישן, ג'י, ת"ל, שרימז לו על הת"ל שנים שיצטרכו בו" להיות במצרים להעלות נשמות הנדחות. וגם יין ישן ג'י נפש, רמז לניצוצות המשומרת בענבים מששת ימי בראשית שקודם חטא אדה"ר היו הנשמות תלוין בענבים כאשכול, ומשבאה חוה וסחטה ענבים והביאה לו ותתן גם לאישה, אז קלקלה העיסה ונטמאה ופרסה נדה וגרמה אשכולות מרורות למון]. ועתה מצאנו מקורו, בס' בן פורת יוסף עה"ת (פ' ויגש) לבעל התולדות יעקב יוסף, שהקשה כנ"ל, ותי' ע"פ הש"ע (יו"ד סי' קכט) יין הצופה בנהר, אם נמצא נגד עיר ישראל מותר, ונגד עיר גויים אסור, ומכל שכן בתוכה, אם אין חשש גניבה, כמו בנמצא חביות יין בכרם ישראל, יעו"ש, וידוע מ"ש בפרקי רבי אליעזר (פכ"ו) דגושן היה עיר ישראל, שנתנה לשרה אמנו בכתובתה מאז היתה במצרים,

ולכך בחר יעקב בגושן שהי' עיר ישראל והיה הקדושה בה שורה כמ"ש האלשיך (בראשית מא, לג), וא"כ יין הנמצא בעיר ישראל מותר בשתיה. וראה בסמוך.

מהיכן הגיע יוסף לארץ גושן למצוא את היין של אברהם אבינו. אכן צ"ב מהיכן הגיע יוסף לארץ גושן. אלא דאיתא במדרש הגדול, א"ר אבא בר יצחק באותו הבית נעשו נסים לשרה, הוא שנא' (יב, טו) ותקח האשה בית פרעה. וראה בסמוך.

לשם מה שלח עשרה חמורים מלאים נודות יין. והנה דרשת רז"ל היא ממה שכתוב אח"כ "ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך". ואם כן מהו טוב מצרים חוץ מבר ולחם ומזון, בע"כ שזה יין. ועוד, שארץ ישראל לא תחסר כל בה, ובע"כ שזה משהו מיוחד. וכן ביאר בס' בן פורת יוסף שם. והנה לשון הגמ' מאי מטוב מצרים, משמע קצת שאין זה דרש מחמת יתור וכדו', אלא שזהו פשט הכתוב, וא"כ לא שלח לו בקבוק יין, אלא עשרה חמורים מלאים נודות של יין. וצריך עיון לשם מה. וצ"ל שכיון שיעקב אבינו ע"ה ירד למצרים בליל הסדר, א"כ כל שבעים נפש יסעדו איתו יחד סעודת ליל הסדר, וצריך ד' כוסות יין לכל אחד. ומה שהניח את היין על החמורים ואת הלחם וכו' על האתונות ולא להיפך. י"ל שאלו הם העשרה חמורים של השבטים הקדושים שעליהם ירדו למצרים, כמ"ש שולחו המה וחמוריהם, וצריך שישמרו על היין, וכשהם רוכבים על החמורים, ישמרו על היין שנמצא בצידי החמור. ודו"ק.

עוג מלך הבשן ישב אצל פרעה בשעה שנכנס אצלו יעקב והיה מטיל בו עין הרע. בדברים רבה (א, כה) איתא, "בשעה שנכנס יעקב אצל פרעה לברך אותו, היה עוג יושב שם, אמר פרעה לעוג לא כך היית אומר אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד הרי בן בנו ושבעים נפש מירכו, אותה שעה התחיל עוג מכניס עין רעה עליהן, אמר לו הקב"ה, אי רשע, מה אתה מכניס עין רעה בבני, תימס עינו של אותו האיש, עתיד אותו האיש ליפול בידך". [ואולי לכן אמר יעקב "מעט ורעים וכו'". כדי להנצל מעין הרע הקשה שהיו מכוונים הרשעים הללו לעשות עליו. ושמו פרעה הרשע יש' עשה כן במכוון, שנתקנא על גודל הכבוד הגדול שעשו ליעקב בבואו למצרים, ורצה להטיל עין הרע ביעקב, ולכן זימן לשם את עוג שיהא עימו באותה שעה, ובכונה אמר לעוג לא כך היית אומר וכו'"].

יעקב אבינו ע"ה היה נראה זקן ביותר. כתב ר"י אבן שועיב (ויגש): מרוב האנחות והצרות שעברו עליו נראה זקן מאד, ולכן תמה פרעה על זה שלא ראה בזמנו איש זקן כמוהו, והשיב לו שאין זה מרוב ימים.

ע"י שירדו למצרים והודו שיוסף הוא ציס"ע אזי התפלל יעקב ופסק הרעב. איתא בזוהר חדש (וישב מט.): אמר יעקב, בבקשה מכס, רדו לגלות ופחתו מאותם חובות ולא יחרב העולם ברעב, דהא לית בכו מאן דיזון לכו קב"ה, בר ע"י דההוא צדיק דזבינתון, הה"ד פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון, ע"י כ"ל (סיד). גם למטה, ע"י אותו צדיק היה הצלה לעולם בז' שנות הרעב. ועל שמנעו ברכות מז' דרגות עליונות, התעוררו עליהם דרגות הס"א. כיון שירד יעקב שלימא למצרים וכל השבטים ראו עלמא תתאה כדוגמת עלמא עילאה שע"י אותו צדיק ניזון העולם, הה"ד הוא המשביר לכל עם הארץ. כאשר ראה יעקב כל זה וכו', וראה כל אינון שבע שנין עילאין דאסתכמו למהוי [כפנא בעלמא על חובא דגרמו בניו זלבנא] להאי זכאה קדישא ולאפקא ליה מאתריה, אז התפלל להקב"ה והסיר מהם חמש שנים.

בארץ ישראל היה רעב שבע שנים. דבר חידוש מצינו בפרקי דר"א (פלי"ו) ר' ינאי אומר, מעון שעשו השבטים במכירת יוסף, לא נתכפר להם עד עת מיתתם, שנא' באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה עד תמותון, ובעון מכירת יוסף בא רעב לארץ ישראל שבע שנים, וירדו אחי יוסף לשבר אוכל במצרים ומצאו את יוסף שהוא חי, והתירו את החרם, ושמע יעקב על יוסף שהוא חי והיתה רוחו של יעקב. וכ"ה בתנחומא (וישב סימן ב). וצ"ב שהרי הרעב היה רק ב' שנים, וצ"ל שרק במצרים פסק הרעב לכבודו של יעקב, אבל לא בשאר ארצות, ובזה הוכר כבודו של יעקב יותר, וגם ראו כל יושבי ארץ כנען שמבלי יעקב אבינו, נחסרה מהם הברכה. וגם הוכח מזה שיוסף לא תעה בפתרון החלום. וכ"כ בס' בנימ אריאל. ב. או שבארץ ישראל הרעב החל כבר אט אט סמוך למכירתו של יוסף.

[עו' בספר השם (עמי מז) לבעל הרוקח, שבשביל יעקב נתברכה ארץ ישראל כל ימים שחפץ הקב"ה שיהיה יעקב ובניו שם, כי שלהם הארץ, וזהו, בהיותם מתי מספר, וסמך ליה ויקרא רעב על הארץ, כדי שידעו שבשביל יעקב ובניו יהיה הרעב. ע"כ].

הנילוס היה עולה לרגליו של יעקב אבינו ע"ה,

ועל ידי כך פסק הרעב. כתב הרא"ם (בראשית מז, יג), אף שכלה הרעב משירד יעקב אבינו ע"ה למצרים, אין לחשוך את יוסף בפתרונו, מפני שלא אמר יוסף בפתרונו שהרעב יהיה בארץ מצרים לבדה, וכדתיב "ויהי רעב בכל הארצות ובכל ארץ מצרים", ובראותם שהרעב היה בכל השבע שנים בשאר הארצות, ובארץ מצרים לבדה הוקל מעת בא יעקב למצרים ידעו הכל שמפני ברכת הנביא היה זה, וכל שכן בראותם את נילוס שעלה לקראתו שבוזה נתפרסם לכל כי ברכת ה' באה לרגלי הנביא. וכן מפורש ברמב"ן (בראשית מז, יח): ואולי היה הרעב בארץ כנען כדבר יוסף, אבל במצרים ירד יעקב אבינו אל היאור לעיני פרעה ולעיני כל מצרים וראו כל עמו שעלה נילוס לקראתו, וידעו כי ברכת ה' היא לרגלי הנביא. וז"ל רש"י, כיון שבא יעקב למצרים באתה ברכה לרגלו והתחילו לזרוע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה (ג, י). ע"כ. ובמדרש (ב"ר פט, יא) איתא, אמר רבי יוסי ברבי חנינא שתי שנים עשה רעב, כיון שירד יעקב אבינו למצרים כלה הרעב, ואימתי חזרו בימי יחזקאל וכו'.

באלו שנים הוצרך יעקב שיוסף הצדיק יכלכל אותו. "ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה. ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף. ולחם אין בכל הארץ כי כבד הרעב מאד ותלה ארץ מצרים וארץ כנען מפני הרעב". צריך עיון שכיון שפסק הרעב מזמן שבא יעקב אבינו ע"ה למצרים, מה הוצרך שיפרנס יוסף את אביו ואת אחיו, וגם פרנסם בצמצום, בדיוק לחם לפי הטף. וכן מדוע נלאו כל ארץ מצרים מפני הרעב. ועוד דאטו יעקב הצדיק שהיה מרכבה לשכינה, היה חסר ללחם מבלי יוסף בנו. ורש"י תי' שחוזר לענין הראשון, וכתבו הרא"ם והשפתי חכמים, משום שמשבא יעקב למצרים פסק הרעב. ולפ"ז לא פרנס יוסף את יעקב אלא כמה חדשים שבהם כלה השבר. אמנם הנה בדעת זקנים (ר"פ ויחי) כתב, יוסף היה עם אביו קודם מכירתו י"ז שנה, וכשם שפרנס יעקב ליוסף י"ז שנה, כך יוסף פרנסו וכלכלו י"ז שנה כנגדן, הה"ד אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה. ע"כ.

וצריך עיון וכי יעקב אבינו ע"ה ציס"ע לולי יוסף הצדיק היה נחסר לחמו. ומה נשתנה מאברהם ויצחק שכל ימיהם ניזונו בזכות עצמם ולא בזכות בנם. ואולי עדיין היה ניצני רעב, שהיו אוכלים ולא שבעים, והיו צריכים להתפרנס דוקא מיוסף הצדיק, שרק בלחמו היתה ברכה. אך יש לבאר שכמו שבאותם ימים היו יולדים בכל יום כמו לעתיד לבא, כך היו אוכלים מן, והברכות הללו באו רק בשיתוף קדושתו וברכתו של יוסף הצדיק, ולא היה די בזכותו של יעקב אבינו ע"ה, כפי שבימי האבות הקדושים אברהם ויצחק לא זכו לזה כולם בדרגה זו. וקצת סיוע לזה מפרקי דר"א (פרק לט) שאוצרותיו של יוסף עדיין היו קיימין ולא חסרו עד יום מותו. [גם מה שפרו ישראל במצרים, אפשר שהיה בזכות קדושתו של יוסף].

אוצרותיו של יוסף עדיין היו קיימין ולא חסרו עד יום מותו, וזה היה סיבת השעבוד. איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לט), רבי תנחום אומר צוה יוסף ובנו את האוצרות בכל עיר ועיר, וקבץ את תבואות הארצות לאוצרות. והיו המצרים מלעיגים עליו ואומרים, עכשיו התולעת אוכלת כל אוצרות יוסף. ולא שלטה בהם רמה, ולא חסרו עד יום מותו. ע"כ. ובזה יש לפרש ביאור נפלא בענין השעבוד, שהתחיל מחמת הפרנסה, שאילו היו הולכים בדרכו של יוסף, היו אוצרותיו קיימים בלי שון חסרון, ולא היתה טענה שחסר מזון במצרים, וגם היהודים יכלו לקחת מאותו מזון קדוש ומבורך ללא הגבלה, והיו ניצלים מן השעבוד.

בנימין, לפי שקיבל עליו צער ואמר "אנכי אערבנו". ומזבח בחלק בנימין, ובנימין, זאב בנים היו לו, "בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל", בגי', כבש בבקר וכבש לערב. ע"כ.

מתי נפלו שני עיירות גדולות פיתום ורעמסס.
בילקוט (איוב תתצז): "כעס יהודה ושאג בקול גדול והלך קולו ד' מאות פרסה עד ששמע חושים בן דן, וקפץ ובא מארץ כנען ובא אצל יהודה, ושאגו שניהם ומקולם נפלו שתי עיירות גדולות שבמצרים פיתום ורעמסס, ובקשה ארץ מצרים להפוך עליהם, ועל דבר זה נגזר על ישראל לבנותם שנאמר ויבן ערי מסכנות וגו'". ע"כ.

מדוע ההליכה ליוסף מא"י נקראת בשם יבואו.
האלשיך (ויקרא כה, ב) כתב על הפסוק כי תבואו אל הארץ, שכאשר הולכים מא"י לחו"ל כתיב כי תבואו, ומחול"ל לא"י כתיב תלכו. והנה אצל השבטים הקדושים כתיב (בראשית מו, ו) ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו. ויש לבאר לפי מה שכתבו המפרשים שכאשר הסתלקה השכינה הקדושה מיעקב אבינו במשך כ"ב שנה, היתה שורה אצל יוסף הצדיק שהיה במצרים. ולכן אע"פ שבאו מא"י למצרים, כתיב ויבואו.

היאך לא ידע פרעה גבורתם של האחים. צריך ביאור איך לא ידע פרעה גבורתם של האחים הקדושים שהרי יהודה בשאגתו הפיל את חומות מצרים ופרעה נפל מכסאו כמבואר באורך במדרש. וצ"ל שלא הבינו מה קרה. ונשאר הדבר בסוד.

שנים שנקראו בשם צוחר, בספר בראשית.
אביו של עפרון נקרא צוחר. וגם בנו של שמעון נקרא צוחר, בפרשת ויגש. [ובסה"כ יש שלשה אישים שמצינו שנקראו בשם צוחר. עפרון בן צוחר. בני שמעון נמואל וימין וכו' וצוחר. ובדברי הימים א פרק ד פסוק ז: ויבני חֲלָאָה צָרַת יַחֲזֵר וְצַחֵר וְאֶתְנָן].

שמותיהן של נשות השבטים הקדושים. כתב בס' קושיות לתלמיד מהר"ם מרוטנבורג (אות רל):

האם יהודה היה מלך על האחים הקדושים או משנה למלך. כתב החיד"א (פני דוד ויגש ז) "ויגש אליו יהודה" ס"ת שוה, דכמו שהוא משנה, כך הוא, שיעקב אבינו ע"ה מלך ויהודה משנה לו. [וכן מפורש בראשית רבתי (ויגש): מה פרעה מלך ואתה שני לו, כך אבא מלך ואני שני לו. ומשמע שיהודה היה מלך ממש ולא רק על שם העתיד. וכן יעקב אבינו ע"ה. ורבינו יוסף כבוד שור (מה, מז), כתב, שכל אלופי עשו ונשיאי ישמעאל ובני קטורה היו משועבדים ליעקב, ובניו היו אנשי תואר וגבורי עולם].

מה טען בנימין על הגביע. יש לשאול מה טען בנימין, שאם טען שלא גנב, א"כ יש חשש שיוסף עשה כן בתחבולה. ואם טען שגנב, א"כ מה טען יהודה. וי"ל. א. ששתק. ב. או שאמר לשון דמשתמע לתרי אנפי, שהוא לא מעל בזה. ג. גם יתכן שישאל אותו יוסף האם החזיק את הגביע, וענה לו שהחזיק אותו, אבל לא גנב אותו. ומה שהחזיק אותו היינו בשעת הסעודה שעשה להם. ויתכן שיוסף עשה כן בהסכמה אחת עם בנימין, וגילה לו שהוא יוסף [ואם היה מחמת החרם, צ"ל שעשה דברים שבנימין הבין מאליו].

ממה היה עשוי הגביע של יוסף. יש אומרים מכסף רצוף באבני שוהם ובדולח (ספר הישר).

מדוע לא היה לבנימין מה לשלם על הגביע. במשיבת נפש (מקץ) כתב שדין עבדות לבנימין היה בגלל שלא היה לו לשלם. וקצריך עיון שהרי יעקב אבינו ע"ה היה עשיר מאד. ולפי המבואר בס' הישר שהיה רצוף באבני שהם ובדולח, ניחא.

היכן היה בנימין בכל זמן הויכוח של יהודה ויוסף. בספר הישר איתא: ובנימין בשמעו דברי יוסף והוא היה לפניהם בבית פנימה, וירץ אל יוסף ויחבקהו ויפול על צואריו ויבכו, ויפלו גם אחיו ויחבקהו ויבכו כפי גדול עם יוסף.

מה שכר נטל יהודה על הערבות בבנימין. כתב רבינו יהודה חסיד בס' גימטריאות (עניינים שונים סימן סח), "באחד שבטיך" (דברים יב), ג'ל, שבט יהודה. בחלקו היה בית המקדש, ובחלק

אלו הן שמות האימהות- שם אשת ראובן, עדה. שם אשת שמעון, יבעה. שם אשת לוי, ענת. שם אשת יהודה, בת שופי. שם אשת יששכר, עזקה. שם אשת זבולן, עזני. שם אשת דן, עגלה. שם אשת נפתלי, צרוייה. שם אשת גד, מעכה. שם אשת יוסף, אסנת. שם אשת בנימן, יסכה. אחתיה דשמשון, נישקי. שם אשת ישמעאל, גיגית. אימיה דיונה, יועם בת עזור. אימיה דדוד, נצבת בת עמיאל.

מי בפרשת מקץ כיבד את אביו במלבושים יקרים לאין ערוך כלל. כתב הרוקח (בראשית מו, טו), ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו וגו'. נתראה אליו בתפארת הוד מלכותו, ומלבושים שנתראה בהם יוסף לאביו, היו שוים כנגד כל עושר פרעה. ע"כ. ומשמע שבגדים אלו היו לו מכבר, ולא היה משתמש בהם, אלא המתין להראות בהם אל אביו, לכבודו של אביו. ואולי זה תיקון כנגד כיבוד אב ואם של עשיו, שג"כ היה מכבודו בבגדים מיוחדים. ועוד, שהרי הכתונת פסים, הם הם בגדי החמודות שהיו ביד עשיו. ולכן יוסף הצדיק הוא שטנו של עשיו. וכן שמענו לבאר, מדוע יוסף הלך לראות שלום אחיו עם כתונת הפסים, והלא זה מה שגרם להם לקנאה, ויכל ללכת אליהם מבלי בגדי כבוד, וביארו בזה, שכיון שהלך לקראת אביו לבש בגדי כבוד, לקיים המצוה בשלימות, ותיכף שצווה אביו הלך מיד בזריזות רבה מאד מבלי משים שהבגדים הללו עליו, ואי נמי, שהדרך עצמה וכו' הכל הוא חלק ממצות כיבוד אב ואם.

איזו ברכה בירך יעקב כשראה את יוסף. כתב בשפתי כהן להלן (ג, טו): עד באי, ר"ת, ברוך אתה ה'. לומר שבירך הברכה הרואה את חבריו אחר שנים עשר חודש מברך מחיה המתים. ע"כ. ויל"ע אם בירך כן באותה שעה שבא יוסף לבקר אותו, או בשעה שראה את יוסף לראשונה כשבא למצרים.

איזו ברכה ברכו מלאכי השרת כשירד יעקב

אע"ה למצרים ונקבעה לדורות. כתב בשבולי הלקט (סי' יח): כשבא יעקב אבינו במצרים, וראה יוסף ושמעון, ונתקבצו הוא ובניו כולם כאחד, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל.

היכן ראה פרעה הרשע את יצחק אבינו ע"ה. כתב בפענח רזא בשם מהר"ר משה, שאל פרעה "כמה ימי שני חיין", מפני שפרעה בבחורותיו היה מתגדל בבית אבימלך כדרך המלכים לשלוח בניהם אלו לאלו ליגדל בדרך ארץ ומוסר וחכמה, ושם ראה את יצחק, וסבר שזהו, ותמה עליו שעדיין הוא חי ושאלו כמה ימי וגו'. ור"י החסיד פי', שיעקב ביקש רשות לחזור לא"י אחר שיכלו שני הרעב, א"ל וכי אתה סבור לחיות עוד כ"כ, כמה ימי וגו'. [וכ"כ באמרי נעם הקדמון: כשהיה פרעה בחור ונער היה בבית אבימלך, ללמוד דרך ארץ, ושם ראה את יצחק אביו והיה סבור שמת. ד"א. אמר יעקב אם נתן לי רשות לחזור לאחר שכלה הרעב לקברות אבותי מוטב, ואם לאו הואיל וראיתי יוסף אחזור, א"ל הלא זקן אתה ואין תוכל לחיות עד אחר הרעב, א"ל, לא השיגו לימי אבותי].

יהודה זכה שיצאו ממנו עשרה דורות של צדיקים גמורים דור אחרי דור. איתא במדרש (במדב"ר יג, יד), בטעם שהקריב נחשון פר בן בקר ומזרק וכו', כף אחת עשרה זהב, כנגד עשרה דורות מפרץ ועד דוד שנאמר (יהוד' ד) "ואלה תולדות פרץ, פרץ הוליד את חצרון, וחצרון הוליד את רם, ורם הוליד את עמינדב, ועמינדב הוליד את נחשון, ונחשון הוליד את שלמה, ושלמון הוליד את בעז, ובעז הוליד את עובד, ועבד הוליד את ישי, וישי הוליד את דוד." כף אחת", שהיו יד אחת כולם צדיקים גמורים, "מלאה קטורת", שמעשיהם היו נעימים כריח הקטורת.

האם בארץ גושן היה רק בית מדרש שבנה יהודה, או שבנו שם עוד בתי מדרשות. מסתבר שכיון שהיו שם ס' רבוא מיוצאי חלציו של יעקב, הוצרכו לבתי מדרש רבים, וכן תלמודי תורה לילדים. וז"ל התרגום המיוחס ליונתן: "וישב ישראל בארץ מצרים, ויבנו להם בתי מדרשות וארמונות בארץ גושן, ויאחזו בה אחוזת שדותם וכרמיהם, ויפרו וירבו מאד."

נקודות דרך ממעשה האבות

"ויגש אליו יהודה", יהודה קם למסור נפש עבור הצער של יעקב ושל בית ישראל, שיוסף איננו ובנימין איננו, והרעב כבד בעולם, ועשרים ושנים שנה יעקב בצער, והוא ניגש להתגושש עם מושל מצרים, פנים אל פנים, אותו מושל שראו בעיניהם שאין כמוהו רחמן, ורק שיש שם שליח מן השמים שמקטרג עליהם (אגדת בראשית סימן עג), אבל הנה בדין הצליח לקחת את בנימין, ובנימין שותק. וכנגד המושל הזה יהודה מתגבר מבלי שום פחד, ורק רצון השי"ת מול עיניו, שהנה כל העולם מתקיים על יעקב אבינו, ואם המושל הזה לא יודע לחוש לצער של יעקב, ולעשות לפנים משורת הדין, ובפרט שיכול לסכן את חייו של יעקב אבינו, אזי מצוה לאבד אותו מפני עמוד העולם יעקב אבינו, וגם את כל העם שלו שהם עבדים שלו.

כל אדם אחר בעולם היה ודאי מתייאש בכזה מצב אבוד, הן יוסף, אחרי שראה שיהודה שואג וכל ארץ מצרים רעשה ארבע מאות פרסה וכו', והן יהודה, כאשר ראה שיוסף בועט באבן שלפניו ומפורר אותה לפירורים, ויהודה מנסה להוציא את החרב שלו ולא יוצאת, ומזה הבין יהודה שיש כאן כח רוחני מיוחד ועם יראת שמים (ב"ר צג, ז. ועוד), ואף על פי כן יהודה מוכן להכנס בקשרי מלחמה איתו, עד שישלים את רצון השי"ת שנדרש ממנו לטובת יעקב אבינו ע"ה.

ויהודה עושה כל צעד בשיקול אמת, שיהיה הכל לפי שורת ההלכה ודרכי הישר, ולא סתם לאבד נפשות מן העולם, הוא מבקש תחילה מן המושל הזה שהוא עצמו יהיה עבד שלו תחת בנימין, שזה נורא נוראות, שה"אריה" של העולם שאין לו פחד משום דבר אפילו מהשטן, יסכים להיות עבד בזוי למושל מצרים, וכל ימיו יבלה במקומות הטמאים והחשוכים הללו.

כל פמליא של מעלה משתוממים לראות את גבורת נפשם של יהודה ויוסף, כיצד זה לא נכנע מפני זה וזה לא נכנע מפני זה, אלא כל אחד מחפש את רצון וקונו ומוסר נפשו בדברים שלכאורה אפשר לוותר עליהם ולהתייאש, אבל הם שמים לנגד עיניהם רק את רצון הבורא, ולא מסתכלים כלל לא על חיי עולם הזה ולא על חיי עולם הבא, וחזקים ואמיצים ואיתנים בדעתם, מה שכל בריה אחרת אפילו מלאכי השרת לא מבינים מהיכן לוקחים כזו גבורה עילאית, ואמרו מלאכי השרת בואו ונרד למטה ונראה ארי ושור מתנגחים ביניהם והקנאה ביניהם עד אחרית הימים

(תנחומא ויגש סימן ד).

מזה למדנו כמה נקודות דרך: א. כשרואים שהעולם בצער, רוחני וגשמי, צריך להתעורר ולחשוב מה רצון השי"ת שנדרש ממנו לעשות. ב. וכל אחד צריך להכיר את התפקיד שלו, כמו שבאותה שעה ראו כולם שיש כאן שני מלכים, שיאתה להם המלוכה, ורק להם נאה להתדיין זה עם זה, וכולם קטנים בפניהם ומה להם להכנס ביניהם, והלכו כולם הצידה, כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, וכולם ראו ותמהו נבהלו ונחפזו (ב"ר צג, ב). חלילה לדבר אודות גדולי ישראל, כולם לדבר אחד נתכוונו אך ורק להשלים את רצונו יתברך, והשי"ת משתבח ומתפאר בהם גם במחלוקת קודש שלהם, ומלאכי השרת יורדים לראות את צדיקי העולם מוסרים נפשם עבור כבודו יתברך, ומשתאים לראות עד היכן בר אנוש יכול להגיע.

במסילות החיים

חיבור יעקב ויוסף, נעשה ונשמע

פניני אורה מוועד למבקשי ה' - בבית המדרש "תורת דוד" רמות א' ירושלים

תמצית המאמר

הדעת שיש בעולם היום היא דעת פגום מעץ הדעת, דעת שאחזו בה עשוי הרשע שחישף לדעת ולהתחכם, והיה בזה לתמימות שהיא מידתו של יעקב אבינו "ויעקב איש תם", תמימות שהיא דעת וחכמה, להחכים לזרוק את השכל הפגום ולהאמין שרק התורה זה שכל אמת. ורק בדרך זו אפשר לזכות לתורה, "נעשה" ואחר כך "נשמע ונבין", קודם לקיים כל התורה כחוקה בלי הבנה, כי כך צוה ה', ולא בגלל שום טעם, וגם בלימוד התורה, קודם להבין את פשטי הדברים בכל התורה, ואחרי כן להכנס אל הרמז הדרש והסוד. שזו הבחינה של יוסף, להוסיף דעת, שאחרי שזכה לזה לקיים וללמוד כל התורה, יוכל להתעלות ולהכנס לפנימיות התורה ולבא בסוד רצון ה' ובטעמי תורה וידיעת שמו ית', ואז מקבל רוח חדשה, ונקשר באורו של השי"ת וחיינו בעולם הזה נהיים מאושרים כמו שחי בגן עדן.

אך בשביל להכנס בסוד רצון ה', צריך שימצא חן בעיניו ית' שיאיר את עיניו ויפתח ליבו כאשר יחפוץ בו לקרבה אותו לעבודת הקודש, ובשביל זה נצרך שתי דברים: א. שיהיה ליבו נאמן לבורא, מבלי להרהר אחריו, שבזמן הראשון שעדיין עוברים עליו קשיים וחשיכות, ידע לראות את טובו של הבורא, ולקבל בשכל נכון כל דבר שעובר עליו, ובכל נסיון או צער וקושי מונח דעת נסתה, שיכול לקנות בו נקודות דעת אמת, וכשידע לקבל את רצונו ית', ולהעריך את חסד ה' בכל דבר, אפילו רק בעצם החיים שהוא חי בכל רגע, ימצא חן בעיניו ית' שיזכה להכנס בסוד ה'. ב. אמונות חכמים, שיוכל לקבל את הדעת שלהם שהאירו דעת אלקים בפנימיות התורה הקדושה.

ואחרי שתי השלבים הללו, של התמימות ושל הדעת, יש שלב שלישי גבוה יותר, שהוא ביטול גמור לבורא יתברך, שתכלית הידיעה היא - שלא נדע. לכן נשמות ישראל היו מוגולגולות בצאנו של יעקב אבינו ע"ה, ואחרי כן התעלו לדרגת אדם, ושוב בזמן התיקון השלם שזה לעתיד לבא, ייקראו כל ישראל בשם "צאן קדשים".

נמצא שההתחלה היא כחוקה, כמו צאן שהולך אחרי הרועה מבלי ההבנה, ובוזה מבטל דעת הפגום שבא מעץ הדעת, ואחרי כן זוכה לכנוס בסוד ה', אמנם מכל זה צריך להגיע שוב לבחינה של צאן קדוש, שאין לו שום צד של דעה כלפי השי"ת. וכן מצינו שלקחו את ארונו של יוסף הצדיק אחרי פטירתו שהתכלל באור אין סוף, ושם נטמן האור הגדול של הדעת העליון שלו, ונתנו את ארונו הקדוש בתוך עור של כבש, וראו כולם שהשכינה שורה עליו במה שהכבש המת הזה נכנס בו חיות והיה הולך מאליו כל ארבעים שנה, כדי לומר שהשלימות של יוסף זה לא בידיעת ה' והחכמה העילאה שהשיג, אלא שאחרי כל זה הגיע לביטול גמור בחינת אין גמור, ונתכלל באור העליון.

והכבש הגדול הזה היה הולך תחילה לפני מתנה ישראל וכולם אחריו, לומר שיוסף הצדיק זכה להשראת השכינה כמו האבות הקדושים שה' רעה אותם כל ימיהם, כיון שהיה מבוטל לה', והתחיל את דרכו כמו צאן פשוט, ואחרי כן התעצם בדעת הטהור והשלם, ומשם הגיע עוד לביטול גמור לבורא יתברך בחינת אין, ויוסף הולך בראש כולם, כי הוא כולל את הדעת הטהור של כל האבות, עם מה שהוסיף לו ה', ובכח הדעת הזה זוכים כולם להיות מתנה ה' שתשכון השכינה בתוכינו.

ש"בית יעקב אש ובית יוסף להבה" (עובדיה א, יח), שכאן יש את האור שמאיר כל חושך, ו"דעת" שהיא בחינת להבה, שממנה מגיע המציאות של כל הטוב, "דעת" שממנה בא גאולת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ובית המקדש. ולכן כשיצאו ממצרים, ארונו של יוסף הלך לפניהם.

וכל זה, הוא דרך תורת חיים לכל יהודי, שההתחלה צריכה להיות תמיד בבחינת "ויעקב איש תם", לעשות רצון השי"ת כמו חק, מבלי שום שכל, ומבלי מחשבה והבנה,

בפרשה זו לומדים אנו על סיום עשרים ושתים שנה של גלות שעברו על בית יעקב, מתי שקמו לחפש את יוסף במסירות נפש, ומצאו אותו חי, וירדו אליו, ואז נעשה חיבור של יעקב ויוסף, חיבור שהביא את הברכה והישועה, וזכו לחיים של מעין עולם הבא, רמז לכל עם ישראל, שאחרי כל הגלויות נזכה כאן בעולם הזה לחיים של מעין עולם הבא, ששם יהיו חיינו חיים של טובה שלימה בכל, שזה המצב שיעקב היה מצפה אליו, ולכן לא יכל להתנחם בלי יוסף אף שהיו לו בנים קדושי עליון, כי ידע

אלא כי כך גזר ה', ורק קיום מצוות כזה עושה נחת רוח לפני השם ית', שאמרתי ונעשה רצוני, פירוש מפני שהמצוה נעשתה מפני שכך אמר ה', ולא מחמת דעתו של האדם, שיש לו הבנה בדברים, שאז העשיה שלו מחמת שכלו כמו אדם שלא יכנס לתוך האש, שהוא מבין שזה לא טוב לו, ולא מחמת רצון ה'.

וכדי להשליך את השכל הפגום שמחפש להבין ורק אחרי כן לקיים, ואינו מוכן לקבל את המצוות כחוקה, צריך סיוע של נקודת הדעת שמאירה לנו מכחו של יעקב אבינו, שהיא עוזרת לנו לקיים את התורה בפשיטות ללא שום שכל והבנה. ומבלי לחפש להבין מה שורש המצוות שאנחנו מקיימים.

ואחרי שאדם קנה את החכמת אמת של דרך התמימות אחרי ה', שהיא סילוק הדעת הפגום, יכול להגיע האדם לבחינת יוסף, הדעת הטהור שזה אור גדול בחינת להבה (עובדיה א, יח), שבה מתגלה הטעם של כל דבר והפנימיות שלו, ולהבין את סוד רצון הבורא יתברך, כמו שבת וימים טובים, שאדם מחכה לימים הקדושים הללו שיש בהם התבוננות של התבטלות מהבלי העולם, ומתגלה בהם שכל ודעת אמת. כי יוסף הצדיק (שהוא בחינת שבת) חידש יותר מכל הדעות, דעת שיכולה לגלות שכל ואור גם במקום החשוך ביותר, שההתקשרות לדעת הזו יכולה להפוך את העולם לגן עדן, שירגיש פתאום הכי טוב ושהוא הכי מאושר בעולם. כמו ששם בארץ גושן היה ליעקב ובניו חיים של גן עדן, והיו שרויים בכל טובה. וכן לעתיד לבא "אז ימלא שחוק פינו", שיתהפך כל חושך לאור, ויתגלה לאדם שכל הרגעי חושך שעברו עליו, זה סיבת האור הגדול שזוכה לו עכשיו.

והדרך להכנס אל העולם הפנימי, אינו מסור ביד האדם שיקום ויעסוק בסודות התורה, אלא צריך למצוא חן בעיניו ית' שיקרב אותו

ויכניס אותו לעבודת הקודש, ואז יתגלה לו סוד ה' ליריאיו, ויבין באמת את משמעות הדברים, וכיצד להכיר מהם את הבורא ית' ולעבוד אותו כראוי. ובשביל זה נצרך שתי דברים: א. שיהא נאמן לבוראו. ב. שיאחוז באמונת חכמים בשלימות.

דהנה בכל הזמן שעדיין לא זכה להגיע לדעת השלם, שחייו נהפכים לגן עדן, עוברים עליו מצבים של שבר צער ודאגה, וקשה לו לאחוז בנקודת השמחה, אך עליו לדעת שאסור להרהר אחר הנהגת השי"ת, אלא ללכת בדרך האמונה ובמחשבה נכונה במה עליו לתקן דרכיו יותר, ועליו להתבונן, שכל העיכוב והקושי שלו, זה מחמת זה שה' אוהב אותו ושמח בו, ואומר לו אני אוהב אותך, ורוצה שתתבונן יותר על הדרכים שלך, ותתפלל אלי, "הראיני את מראייך השמיעיני את קולך, כי קולך ערב ומראך נאוה", והצער שיש לך זה בגלל שאני רוצה לראות אותך, וכאשר יתראה לאביו שבשמים, תגיע הישועה.

עיקר החיות שלנו זה בשמחה, והגדולה היא לשמוח בכל רגע על עצם חיותי שאני חי, ושום דבר לא יוכל לשבור את האדם, ולא לחשוב על מה שאין, ולא להשקע בדמיונות, אלא בכל יום לחדש שמחה, על זה שאני חי וה' מחזיר לי נשמה בכל יום, וזהו "חסד אל כל היום", לדעת להעריך את המתנה של החיים שנתן לי השי"ת, כמו שאדם חולה יהיה מוכן לשלם כל הון שבעולם כדי לחיות עוד יום בעולם, וזהו "חסד אל כל היום" (תהלים נב, א), שדוד המלך אומר על דואג האדומי, שבמקום לשמוח בכל המתנות שנתן לו השי"ת, יש לו מקום למחשבות של קנאה ותחרות שמביאות לשון הרע וכו' רח"ל. ודוד היה בשלימות האמונה כל רגע בחיות ושמחה, והבין שכל צער שעובר על האדם זה רק מאהבת ה' אותו.

ארונו של יוסף היה הולך בראש מחנה ישראל בתוך עור של צאן וכולם הולכים אחריו

וכשיצאו ישראל ממצרים, לא נגאלו עד שלקחו תחילה את ארונו של יוסף, שבלי ארונו של יוסף לא היו יוצאים משם לעולם (דברים רבה יא.ז), וארונו של יוסף היה הולך בראש כל מחנה ישראל, וגם אחרי כן כשזכו ללוחות הברית שהונחו בארון, היה ארונו של יוסף הולך ליד ארון הברית, והיו אומות העולם תמהים על זה וכי דרכו של מת להלך אצל שכינה (סוטה ג.א), כי השראת השכינה באה מכחו של יוסף, ומכח הדעת שהאיר בהם זכו לגאולה, וזה מה ששמר אותם בקדושה כל ימי הגלות, שירד יוסף למצרים וגדר עצמו מהערוה, ונגדרו כל ישראל בזכותו (ויק"ר לב, ה). וכתבו הראשונים (שטמ"ק ותוס' רא"ש ועוד סוטה שם, ממזרש), שלקח משה רבינו כבש מת חלול והניח בתוכו את ארון יוסף, ונכנס חיים בתוך אותו צאן והיה מהלך מאליו, ועל זה נאמר (תהלים פ, ב) "רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף יושב הכרובים הופיעה".

מיוסף נלמד כיצד כל יהודי יהיה מרכבה לשכינה

ומדוע לקח משה רבינו דוקא כבש, ולא שור או אריה. אלא שזה מראה על השאיפה והדרך, שכולם שואפים להיות כמו האבות הקדושים ויוסף הצדיק שזכו להיות בגדר ידיד ה', שנמצא נאמן לפניו והשרה שכינתו עימו, כמו אדם הראשון לפני החטא, שכביכול היה מטייל עם ה' בגן עדן וטעו בו מלאכי השרת (קה"ר ו, א. אות ע). ולכן רצה השי"ת שישתחוו ליוסף, כדי שיקבלו ממנו את הדעת הטהור שתביא אותם למצב הזה שכל יהודי הוא מרכבה לשכינה, ולכן האבות הקדושים היו רועי צאן, כדי לטהר את המחשבה ולהבין מה זה ביטול הדעת בפני השי"ת, ולהסיר כל זיק של חטא עץ הדעת, שלא תהיה שום דעת אנושית, ורק אחרי קיום כל המצוות וידיעת פשט התורה כראוי, יוכל

וצריך ללמוד מיוסף, שהיה מוזנח בתוך הבור כל כך הרבה שנים, ומרוחק מבית אביו, ובכזה עלבון וקושי, ולא הניח את דרך האמונה והמחשבה הנכונה לראות את האור של ה'. ולכן הוא זכה לצאת לאורה גדולה. ואם אדם לא יודע לייקר ולהעריך את מה שקיבל, ומחפש את מה שאין, איך יתעלה למצב של מעין עולם הבא והשראת שכינה, שזה ענין של בית המקדש, ששם זה השירה של כל הבריאה. ואחרי כל הידיעה יש עוד דרגה ש"תכלית הידיעה היא שלא נדע".

אבל לזכות לכל הטוב, צריך להתחיל בקיום מדוקדק של התורה והמצוות בלי לחפש חיות ולא שכל והבנה ודעת. ואחרי שיזכה לקיים הכל כראוי, יוכל לחפש את הדעת, וחיפוש על חיפוש עד הדעת העליון, שתביא לו את החיות כמו גן עדן תמידי כאן בעולם הזה. שאדם מרגיש את חסד ה' ומגיע לידי הודאה תמידית, שזה עולם הבא "טוב להודות לה' ולזמר לשמן עליון להגיד בבוקר חסדך ואמונך בלילות" (תהלים צב, א).

והנה כל עם ישראל נקראו על שם יוסף (סנהדרין יט: ב"ר עא, ב. שוח"ט תהלים מזמור ג), כמו שכתוב "בני יעקב ויוסף סלה" (תהלים עז, טז). ויוסף נקרא הרועה של עם ישראל (סוטה לו:א) כדכתיב "נוהג כצאן יוסף" (תהלים פ, ב. מהרש"א ברכות נה:). שיוסף זכה כמו האבות הקדושים לדרגה העליונה שהשי"ת היה עימו, כמו שכתוב "הנה אנכי עמך" (בראשית כח, טו. אצל יעקב), "ויהי ה' את יוסף" (בראשית לט, ב), וכן לגבי דוד כתיב "וה' עימו" (שמואל א' יח, יד), וזוהי השאיפה של כל יהודי לזכות להיות תמיד עם ה' אלקיו, כמו שכתוב "ונתתי משכני בתוכם וגו'", והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים" (ויקרא כו, יא-יב), כמו ידיד המלך, שהמלך מטייל עימו בגן עדן (תו"כ, ורש"י שם).

משה במדבר ואכלו את המן ולא אוכל גשמי.

ולדרגה הזו נזכה לעתיד לבא, כמו שכתוב ומלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה יא, ט), כי כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם (ירמיה לא, לג), ואז ייקראו ישראל בשם צאן קדשים, כמו שכתוב "ואתנה צאני" (יחזקאל לד, יז), ואתן צאני צאן מרעיתי, אדם אתם, אני אלהיכם נאם ה' אלהים (שם שם, לא). וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם (יחזקאל לו, כה), עוד זאת אדרש לבית ישראל לעשות להם, ארבה אותם כצאן אדם, כצאן קדשים כצאן ירושלים במועדיה, כן תהיינה הערים החרבות מלאות צאן אדם, וידעו כי אני ה' (שם, שם, לד-לז).

וזה מה שהביא את כלל ישראל להיות ראויים לקבלת התורה, על ידי נעשה ונשמע, שהלכו במדבר ארבעים ותשע יום, בארץ לא זרועה, ובכל יום קבלו דעת והתבוננות אחרת, שנשפעה מארוננו של יוסף, והגיעו ליישרות שיכולים להגיד באמיתות "נעשה ואחר כך נשמע", בלי להבין, רק חוקה, כי כך צוה השי"ת, אמרתי ונעשה רצוני. ואחרי נעשה מגיע הנשמע, שזה סודות הענין.

כך בלימוד התורה שלנו, עלינו לבטל את הדעת שלנו לגמרי, להשליך את הכל, ולהבין שרק התורה שאנחנו לומדים כעת, זה הדעת היחיד בעולם, והשאר הבל. וכן כשניגשים לעסוק בתורת רבותינו, להבין שהם ידעו את כל התורה שלמדו אותה לשמה, ולהם היה דעת תורה, ולנו אין, ואז יוכל להבין ולקבל את התורה, ולילך מחיל אל חיל בהשגת ידיעת הבורא יתברך. וכמו שכתוב "אם בחוקתי תלכו" (ויקרא כו, ג), שזה העמל של ביטול השכל והדעת האנושית, בהשתוקקות לקבל דעת תורה ודעת אלקים, ומשם באים כל הברכות עד "ונתתי משכני בתוכם וגו', והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים" (ויקרא כו, יא-יב).

לחפש את דעת התורה, דרך רבותינו הקדושים, וגם משם צריך להתעלות עד תכלית הידיעה שלא נדע.

ולכן כאשר יוסף הצדיק הולך בראש מחנה ישראל, לאמר שבזכותו זכינו להשראת שכינה, ולזה אנחנו שואפים שגם אנחנו נהיה ראויים להיות מוחיני ולביני היכל ה', צריך לזכור את התמימות של הצאן, שיוסף נקרא על שם הצאן.

גם דוד המלך זכה להשראת שכינה, ולהיות מרכבה לשכינה, מחמת שמצאו השי"ת שלם בביטול הדעת, כמו צאן שהולך אחרי הרועה, ואז השי"ת יכול לרעות אותו, כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה "האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה" (בראשית מו, טו), וה' לא ירעה רק מי שהולך אחריו בלי התחכמות, ומבטל דעתו כמו אדם הראשון קודם החטא שלא היה לו דעת עצמית כלל, ומה שיש לנו היום דעת, זה מעץ הדעת, שצריך להסיר אותה ע"י העמל בקיום התורה והמצוות, ועל זאת אמר דוד "ה' רועי לא אחסר בנאות דשא יריבצני על מי מנוחות ינהלני" (תהלים כג, וע' בשוח"ט שם שלמד מיעקב אבינו לומר כן, פי' שהתבונן בדרכי האבות כיצד זכו, והלך בעקבותיהם).

ובאותו הצאן של האבות הקדושים היו מגולגלים נשמות ישראל, ואותם רעו האבות הקדושים במטה האלקים, כדי להתחיל בענין של ביטול הדעת, להכין כלי לקבל רק דעת תורה ודעת אלהים. וכן משה רבינו היה רועה את הצאן המיוחד ארבעים שנה במטה האלקים ופרו רובו מאד ועליהם נאמר כצאן קדשים, שייזכו עם ישראל להיות כצאן הזה (פרקי דר"א פרק מ), ורעה אותם עד הר סיני שבחורב, אחרי שהצאן הלכו ארבעים יום וארבעים לילה בלי אכילה ושתיה (תנחומא שמות סי' יב), כנגד ארבעים יום שהלכו ישראל אחרי

עצה טובה לבריאות הקיבה והמעיים

לא תרופה לחולה, אלא עצה של תרופת סבתא
שהועילה לכמה אנשים, ומותרת לאנשים בריאים, ולא לנוטלי תרופות מרשם וכדו'
ואין לראות בעצות אלו תהליף לייעוץ רפואי מוסמך

המור הצהוב

שמענו מחברינו, שכמה מהם סבלו ממעי רגיז, וקנדידה, והליקובקטר וכו', ולא מצוא מרגוע במשך שנים רבות, עד שאחד מהם שמע מיהודי תימני בעל נסיון, שהציע להם לקחת במשך שבועיים שרף מור [הצהוב, ולא השחור], ולטחון ולהכניס לקפסולות (אפשר בדוחק למצוץ ולבלוע, זה נדבק לשיניים), ולפני ארוחת צהרים לשתות 3 כדורים ליום, חצי שעה או שעה לפני הארוחה, עם 2 או 3 כוסות מים. (אזהרה: המור הצהוב אסור ומסוכן בהריון!).
ובנוסף לכך לקחת- פרוביוטיקה (50 מלייארד), ולבלוע בבוקר על קיבה ריקה.

המור הצהוב, זה שרף שעץ מסויים מפריש כאשר הוא מתקלפת לו הקליפה, כדי שהשרף הזה ישמור אותו מכל מיני בקטריות וכדומה. וכשהשרף הזה נכנס לקיבה, הוא מטייל טוב בכל פינה וזוית, ומרפד אותה מפני כל מיני חיידקים לא טובים וכדומה, ומרפא אותה בסיעתא דשמיא.

ולאנשי רגישים צריך לחזור על הטיפול פעמים בשנה, כמו שבוע קודם פסח ושבוע קודם סוכות. או לפי ההרגשה שמרגישים שאחרי כמה חדשים או כמה שנים, שוב יש רגישות בקיבה ובמעיים.

ויש מקרים שהקיבה צריכה שיקום, מנוחה לכמה שבועות, על ידי אכילת מאכלים מבושלים ונוחים לעיכול, שתוכל להתחזק ולהתרפא. ויש מייעצים סוג דייאטה למשך שבועיים או חודש או חדשיים, המבוססת על אוכל **קל לעיכול, ודל שומן, ודל סוכר**. דהיינו: להתבסס על אוכל מבושל, ולא לאכול פירות וירקות חיים. אפשר שלש או ארבע בצים ביום, אך כדאי רק צהוב (חלמון) אחד. ולמעט בכל שמן, זולת מעט שמן זית, (ובשביל שומנים טובים בגוף אפשר לאכול אבוקדו חי שזה לא מזיק). ובמקום לחם, לאכול אורז לבן [ולא מלא. ולקחת אורז בסמטי או אורז עגול] או דוחן וקינואה וארמנט (שלשתם מלאים בחלבון קל לעיכול, שנספג בגוף, וחשוב לבעלי עיכול חלש, בשביל אוכל מזין ומועיל, ולא שמשאיר פסולת).

למניעה ושיקום מכל מיני וירוסים רח"ל – אני ה' רופאיך

אזהרה – מידע זה אינו רפואי כלל, ואין בו שום אחריות, ומיועד למניעה, ושיקום, ולא נכתב על פי רופא מוסמך. וגם הדבר פשוט ומפורסם – שחולים, ונטולי תרופות מרשם, והריון – תמיד צריכים יעוץ פרטי מוסמך.

סיכום המאמר: מומלץ לכל אחד ואחד להשקיע בעזרה ש"ת במשך חודשים ימים ב" ויטמין די D, אבץ, לבונה, ינג'ר, שום, לימון, [וכן להרבות בהליכה]. " ובה נקיים מצות עשה דאורייתא של "ונשמרתם".

[ליעוץ פשוט מתוך נסיון של אנשים פשוטים שלא מוסמכים – 02-5795098]

יהודי יקר וצדיק הי"ו – מניו יורק, שהשקיע שם 8 חדשים בעזרה לאנשים שחלו בוירוס, ללא שום ריחוק, והקדיש את זמנו הפנוי ימים ולילות, ועשה שם חסד עם המונים מאחינו בית ישראל הי"ו. והוא פירסם סיכום שעלה לו מתוך הנסיון [כי אין חכם כבעל הנסיון, ואף שאינו מבין כלל בענייני רפואה, קיים בעצמו "ותשועה ברוב יועץ", ששאל חוקר, וקרא כל מאמר רפואי שיכל להשיג]. עצות טובות ונחוצות לכל אדם – גם למניעה, וגם לשיקום, כי יש שהתרפאו, ועדיין סבלו חולשות קשות, ואפילו במשך כמה חדשים אחרי (ומי שמרגיש כך, לא יבהל, אלא ידע שרבים מרגישים כאלו חולשות וכאבי שרירים וכדו', ויזדרוז לחזק את גופו כפי מצוות "ונשמרתם", ויעיל לו בעזרת השי"ת. וחשוב מאד להשקיע בהליכה חצי שעה ביום, כפי כח הגוף, כל אחד באופן שלא מכביד על הלב, כי הפעילות הזו, נחוצה לריפוי הגוף ולחיזוק מערכת החיסון), ולכן כדאי לכל אדם לקחת במשך כמה חדשים חיזוקים נכונים, וכן תזונה מתאימה (ומאד חשוב להוריד סוכר, הסוכר זה האוכל של החיידקים הלא טובים, וכן שמן), בכדי לרפא את הגוף לגמרי, ושלא יגיע לחשש פגיעה באיברים פנימיים ח"ו. ואמר אותו יהודי הי"ו, שמי שלקח חיזוקים ואחרי כן נדבק, קיבל את הוירוס בקלות מאד לעומת אחרים, [כמו שהוא עצמו נדבק אחרי שהקפיד כמה שבועות לקחת ויטמין די, ואבץ, ולבונה, ורק היה לו חום 3 ימים, אך ב"ה בלי שום השלכות, והוא עדיין מקפיד על מה שמייעץ אחרים, ולא הגיע מזה לתשישות כרונית או חולשה כרונית, ופגיעה בכליות או בכבד ח"ו].

שבועיים או חודש, הוירוס חזר חזק ואלים יותר, כיון שהלבונה רק דיכאה אותו, ולא ריפאה אותו, ולכן אלו שיש להם אחריות מזהירים מאד את כל לוקחי ה"לבונה", שחובה לקחת לפחות שבוע ברצף, ועדיף שבועיים, ואפילו חודש ימים לחיזוק. [וגם צריך לדעת שיש הרבה סוגי לבונה, והסוג שהוכח שכייעל, זה רק "בוסוליה קיטריי", ולא סוגים אחרים שמוכרים בכמה מקומות].

מסקנה: שה"לבונה" המתאימה, הועילה להרבה אנשים, אבל אין להתעסק איתה רק באזהרה ברורה שימשיכו לקחת במשך שבוע (או שבועיים) לפחות.

ג. פרוביוטיקה במינון גבוה. – הוכח כייעל מאד בחיסון הגוף כנגד הוירוס הזה, וגם לשיקום כללי. ומעשה באחת מקהילות הקודש, שהאדמו"ר שלהם התווה להם דרך ע"פ דרכו בקודש בכל ענייני הזהירות, וגם מינה מומחה מטעמו שיתן הוראות למי שיש לו חשש, והדבר החזק ביותר שהרופא הציע להם זה פרוביוטיקה –

50 מלייארד (עדיף 2 ליום). ואמר להם שבמשך שנים רבות הוא משתמש בפרוביוטיקה (במינון גבוה מאד) במצבים מסויימים במקום אנטבייטיקה (אכן למעשה ודאי שאלו דברים שצריכים יעוץ מוסמך), כי במקום להרוג את החיידקים הלא טובים, ועל הדרך לחסל את החיידקים הטובים ואת מערכת העיכול וכו', עדיף לחזק את החיידקים הטובים, שהם לבד יתגברו על החיידקים הלא טובים.

א. ג'י'נג'ר [זנגוויל], הוא הדבר הכי מועיל שהוכח. ובכל צורה מועיל, אבל הכי טוב לקחת שורש טרי (מתנות תבלינים ופיצוחים) ולסחוט אותו, ולקחת 28 גרם מיץ, מדולל היטב במים] זה חריף מאד יש לקחת באמצע או אחרי ארוחה, וכך 3 פעמים ביום (בכל פעם מנה של 28 גרם). ויש שטוענים שגם קוביות ג'י'נג'ר מופחת סוכר, שמוכרים בחנויות פיצוחים, עוזר מאד, למצוץ בפה במשך 10 דקות (ולא ללעוס ולבלוע מיד), ואחרי כן לבלוע, שזה לא חריף אבל החומר הפעיל קיים בזה. וגם זנגוויל יבש, כמו חצי כפית בתוך כוס שתייה (ואם זה חריף יכול לקחת אחרי אוכל), מועיל. – אך מה שהוכח כממגר את הוירוס, זה באופן הנ"ל. גם אפשר לחלוט אותו, לקחת שורש זנגוויל ולהתוך חתיכה, ולקצוץ, ולהניח בכוס זכוכית, ושופכים עליה מים רותחים, ואחרי 10 דקות זה ראוי לשתיה כמו תה, להוסיף דבש. ולבדוק שלא חריף מידי, ואם חריף, אפשר לקחת אחרי אוכל, או לדלל עוד. [יש קו לביורו אודות הג'י'נג'ר ועוד, וגם לקבל בחינם, או לפתוח מוקד חלוקה בחינם בלבד. 0723982355. 0583268992].

ב. לבונה – זו תרופת סבתא ידועה (מאות שנים) לכל סוגי וירוס, וגם לשפעת, והוכח גם לוירוס

זה, (בכל גיל, וגם במצבים כבר קשים מאד. אפשר בדיעבד לקחת בתוך כוס תה, וכן לתינוקים ע"י חליטה, רק שצריך יעוץ עם מומחה מוסמך גם לגבי המינון המדייק), אך צריך שתהיה בזה אחריות, כי מי שלקח יומים שלשה, ומיד הרגיש טוב ופסקו התסמינים, בהרבה פעמים אחרי

ד. שמן דגים אמיתי וטרי – הוכח כמועיל מאד לחיזוק הגוף גם בהתמודדות בוירוסים, זה נותן הרבה כח וחוזק להתרפא, ומכיל גם ויטמין D. [אלא שרוב הקפסולות שמוכרים בחנויות על המדפים, זה כבר ישן ומחומצן ולא יעיל. ויש רק 3 סוגים שמועילים, ואחד מהם זה "אומגה גליל", שמן דגים שמגיע בקירור, זה עולה הרבה כסף, אך זה שווה. וכן שמן ציח פורטה (שמגיע בקירור), או שמן מרווה המרושתת]. ועוד גם למניעת כרישי דם שנוצרים לפעמים ע"י הוירוס הזה. [ועוד יש לדעת, שלפעמים יש כאבי ראש וחולשות מחמת חוסר מגנזיום שגורם הוירוס הזה].

ה. שום טרי, בלי מגע מתכת – זו התרופה הכי נגישה והכי קלה, שמחסלת וירוסים ומעלה את הנוגדי חמצון ועוד דברים טובים. -לקצוץ כמה שינים של שום בסכין פלסטיק או ביד, ולהניח בכוס, ולערות מים רותחים, ואחרי שעה לשתות כפי היכולת. במשך 3 ימים לפחות.

ו. וירומיזין – עשב ידוע שריפא מלריה, ולפי טענת רבים הועיל להם גם לשאר וירוסים, מבוססת על צמח לענת יהודי. ומי שרגיש ללחץ דם, צריך לעקוב, כי זה מוריד לחץ דם, והם כתבו שבמשך 5 ימים לקחת 8 כדורים ליום, ואחרי 5 ימים להוריד למספר קטן יותר של כדורים ליום. אמנם אפילו במינון קטן יותר הועיל. [מוכרים בחנויות טבע בין 100 ל-150 ₪].

ז. לימון – מועיל הרבה. ואפשר לאכול לימון אחד ליום, במשך כמה ימים. והכי טוב לסחוט לימון טרי, לערב עם דבש, ואפשר לדלל במים, ולשתות עם קש, שלא יגע בשיניים, כי יש בלימון חומר שהורס את הציפוי של השיניים].

ח. אבץ – אבץ חשוב לחיזוק מערכת החיסון, וצריך שתהיה לו ספיגה טובה, ולכן לא לקנות אבץ זול, רק מיוחד עם ספיגה מוכחת. אפשר לשלב עם ויטמין C מותאם. והכי טוב לקחת עם קוורציטין, שזה נחוץ לספיגת האבץ, וגם מחזק את מערכת החיסון כמו ויטמין C ואפילו יותר ממנו. [ביום הראשון אבץ אחד בבוקר עם 8 כדורי קוורציטין, ועברב גם אבץ אחד עם 8 קוורציטין, ואחרי יומים אפשר להוריד ל-6 קוורציטין בכל מנה. ואחרי כן ל-4].

ט. ויטמין D – מציל נפשות ממש בס"ד, למי שמתמיד בו [מחזק מערכת החיסון], אנשים שלקחו בקביעות עברו את הוירוס בקלות גם זקנים וישישים. וכן ויטמין סי, יכול להועיל הרבה, אך רק מסוג מסויים שבאמת נספג טוב, ולא מתחמצן בתוך הגוף.

י. חומץ תפוחים [איכותי מחנות טבע. ורק למי שאין לו בעיות של חומציות בקיבה וכדו], חשוב מאד, זה תרופת סבתא ישנה, מוצר אנטי דלקתי, שמועיל נגד כל וירוס ודלקת. ואסור לקחת יותר מ-2 כפות ליום. וחובה לדלל הרבה במים אם זה לבליעה. [ובשביל לחיטוי מערכת הנשימה, פשוט לנשום את הבקבוק. או לקחת שליש כוס חומץ תפוחים ושתי שליש מים, ולשים במכשיר אידים, ולנשום].

יא. טיפול מסודר – עוד סיפר, שקרוב משפחה שלו רופא יהודי בקופת חולים בחו"ל, נותן טיפול מסודר [ובנבטים קשים- בהזרקה לתוך הווריד], על ידי 3 או 4 דברים: 1. ויטמין D בכמות מוגברת. 2. אבץ. 3. פרוביוטיקה. 4. אנטיביוטיקה.

סיכום למעשה:

נוכל לקיים מצות "ונשמרתם" בהידור, ולהקפיד כל אחד ואחד לקחת במשך כמה חדשים, כמה תוספי תזונה לחיזוק מערכת החיסון: א. ויטמין די במינון מוגבר. [הכל לפי הגיל (גם לתינוקים, לשאול רופא המינון), כעת יש מפרסמים שביותר לתקופה מסויימת אפילו מינון גדול, ולאנשים עד 10,000 יחב"ל ליום. ואחרי חדישים להוריד ל-5,000, ואחרי כן ל-3,000. שהרי חשיפה לשמש (רוב הגוף, כמו בים), של רבע שעה שווה ל-10,000 יחב"ל. כך שהריבוי הזמני לא אמור להזיק, וכיום כמעט כלולם חסר הרבה הרבה ויטמין די שהוא אחראי ביותר על כל מערכת החיסון]. ב. אבץ. ג. לבונה [בד"כ אסור בהריון, ומ"מ במקרה של הדבקה, יש דרך כיצד לקחת אותה, ויש שידועים ליעץ בזה, ואומרים מהנסיון שלהם שמחודש שבעי אין חשש] המותאמת, למניעה 2 מנות ליום [גרירי קטן אחד לפי כל 10 ק"ג משקל הגוף, לאנשים זה 8 גריריים]. ד. מעט גינג'ר. ה. 2 אגוזי ברזיל ליום (ולא יותר. מכילים סלניום שנחוץ למערכת החיסון). ו. ולהקפיד על אכילת חלבונים טובים. ומי שרגיש בקיבה וכדו', גם פרוביוטיקה. וכן כל סוג של חיסונית, מועיל. [כמובן שאנשים עם תרופות מרשם, והריון וכו', צריך בכל דבר יעוץ רפואי מוסמך]. בעזרהש"ת.

ועצה טובה – להחזיק בבית כמה בקבוקי שמן אורגנו (אפשר להשיג בבתי טבע בטיפות ובכדורים, בדרך כלל לקוחים 3 כדורים ליום), שזה הטיפול הראשוני לוירוס, ששמענו, שרופא מוסמך (מביה"ח בפתח תקוה) מצא עם כמה מומחים, שהוירוס חשוב לתת כנגדו מיד אנטיביוטיקה (א.ה.) ואז נחוץ לקחת פרוביוטיקה להחזיר לגוף חיידקים טובים, ולפעמים רוב החולשות באים מהאנטיביוטיקה ומהשלכותיה על מערכת העיכול, אך האנטיביוטיקה מוכרחת, וגם הפרוביוטיקה מוכרחת, ובהפרד של שעתיים). וכיון שלא שייך לקחת אנטיביוטיקה בלי הוראת רופא מדוייקת, לכן טוב לקחת שמן אורגנו (תרופה טבעית ללא מרשם), שזו אנטיביוטיקה קלה ועדינה, שמותאמת מאד נגד וירוס זה, אנטיביוטיקה לא חזקה כל כך, שהצילה חיים לפי הניסיון שלהם. [ונטילי תרופות מרשם וכו', צריך יעוץ מוסמך].

ולהיות בשמחה גדולה (ואפשר בסיוע ניגוני קודש), בלב נאמן לאבינו שבשמים, אבינו רועינו, הרופא הרחמן והשומר הנאמן בכל עת ורגע, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם. אמן נצח סלה ועד.

שמענו בע"פ מהקלטות. ואנחנו שומעים וקוראים - ובוכים מהתרגשות דקדושה, לקבל כזו דעת טהורה זכה ותמה, מים חיים המביאים הרפואות, ומדשנים העצמות, ומצמיחים הטהרות, לרפא כל גוף ונפש, כלשון רבינו הרמב"ם (מקוואות יא, יב) שהמביא נפשו במי הדעת הטהור, הרי הוא נטהר, ונאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו', ומכל גלולכם אטהר אתכם".

וכמה יש להודות לאבינו שבשמים, שחנן אותנו במתנה כזו, שאין יקר בעולם כמו הדעת הטהור, כי דעת קנית מה חסרת (קה"ר ז, א), ומי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו (ברכות לג). זו דעת התורה הטהורה, שממנה קדושת המקדש ע"י הלוחות שבתוך ארון הברית, שעליהם שרתה השכינה, ומשם לכל העולם. וכן בכל דור דעת תורה של חכמי הדורות שכוללין כל התורה, ומהם קיום העולם כולו וקדושתו וטהרתו וברכתו.

וכתבים אלו, המה "דעת אלקים" אשר בכתם טהור לא תסולה (איוב כח), תורת חיים שיכולה להאיר חיוו של כל יהודי ויהודי באשר הוא, ולהעלותו על דרך המלך בכל נושא וענין, הן בתורת ה', והן בעבודתו יתברך, וגם בענייני שלום עצמו, ושלום ביתו, וחיונו ילדיו, וקדושת ישראל. ודרך אמת בלימוד התורה הקדושה, וכיצד תהיה תורתו משתמרת בקרבו, ויתחבר לנשמת תורתנו הקדושה, ולמצוא את חובתו בעולמו, עד דרך עץ החיים.

והאמת שלא עת לחשות, וישראל קדושים יקרים וחביבים, צמאים מאד לשמוע דבר ה', שהוא יקר מאד (שמואל א, ג, א). וכיצד נוכל לראות את האור הגדול הזה, ולשמוח בו לנפשינו וב"ב, ולמנוע טוב מכלל אחינו בית ישראל. ועל כך תפלותינו לאבינו שבשמים - שנזכה שיסודרו הדברים כראוי, ויוכלו להביא אותם בפני אחינו בית ישראל, למען ייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אנס"ו.

אמר המלקט: אודה ה' בכל לבב, אשר זכנו ברוב רחמיו וחסדיו, ללקט ולקבץ פניני אמרים ששמענו מכל רבותינו הגדולים מימי נעורינו וכו', וקבצנו בכמה מהדורות **"פלאות מתורתך"**, ו**"אוצרות מתורתך"**, ו**"שמן תורק"**. ומכל אלו ליקטנו כעת בגליון שבועי. וכיון שספרים הנ"ל הם ליקוטי ביאורים וחיידושים מרבותינו, קראנו שמו **"באר מים החיים"**, כי מבאר מים החיים של רבותינו, ישקו העדרים.

והנה לפני כשנתיים ימים זכינו להתקרב אצל המאור הגדול, קודש הקדשים, חכם הרזים בכל חדרי פרד"ס תורתנו הקדושה, צדיק יסוד עולם, החכם השלם, כליל תפארת, בכל מעלה, ובכל קדושה וטהרה, ובכל קנייני התוה"ק, גאון ישראל רבינו שלמה יהודה שליט"א.

אשר אין שיעור וערך - לענוותו, וליראתו, ולאהבתו, וליוקר מידותיו, ולעוצם אהבת ישראל לכל יחיד ויחיד. ובמשך 15 שנים מסר נפשו להעמיד תלמידים הגונים, והחיה נפשות ישראל, והאיר בהם תקוה ושמחה עידוד וכח עצום בגוף ובנפש, והרבה ת"ח שזכו להתקרב אל הקודש, קבלו כח ושמחה ואון וחיל להמשיך להגביר חיילים לתורה, כמשאת נפשו, להאיר נשמות ישראל, ולהחזיר את הכבוד לזקני הדור, גדולי התורה, ולאחד בין מחנות ישראל הקדושים.

ודברי קדשו שזכינו לשמוע בשיעורים מידי שבוע בשבוע, המה מאירי עינים, דרך ה' סולת נקיה תמצית מכל תורת רבותינו לדורותיהם, דרך עץ החיים אמת לאמיתה, הלכה למעשה, בתכלית חובת האדם בעולמו של כל אחד ואחד. והרבה מוגליות ששמענו מפ"ק ומה שהחכמנו בהם, הכנסנו בכ"י של ספר זה, ביאורים נפלאים ופניני דרך ה'. ובמהדורא זו קיצרנו יותר, כדי שירוץ בהם הקורא.

וגם זכינו שהגיעו לידינו כמה מכתבי הקודש של מו"ר גאון ישראל שליט"א, שנמסרו במשך השנים תשס"ח - תש"פ, ורבים מהם

דגל מחנה יהודה

חידושים על פרשת השבוע שנערכו על פי שיעורו
של מו"ר גאון ישראל הינוקא שליט"א משנת התשס"ט

הקדמה

הנה האדם הטוב תמיד שואף לתקן את עצמו ואת מידותיו ולהגיע אל השלימות, אך ענין שלימות העולם ותכלית בריאתו, והנחת רוח לבורא מברואיו - אינה מעניינת אותו, וכל שכן שאינה עומדת בראש מעייניו, וזו הסיבה העיקרית לעיכוב הגאולה, וכמו שאנחנו מתוודים: "מאסנו במלכות שמים במלכות ב"ד מאסנו בבית המקדש" ואמרו רז"ל שאין נגאלין עד שיבקשו שלשתן.

אדם חושב שרק לאחר שיטהר מכל בערת תאוותיו ויתקן את עצמו ויבוא לקרבה אל השלימות, רק אז יוכל ליתן את ליבו על מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש, בין אם זה מחמת גודל ריחוקו מהי"ת הוא חושב שדברים אלה הם נעלים ורחוקים ממנו מאוד, ושאינו זו עבודתו להיות קשור בבקשת צורך גבוה כזה, ובין אם זה מחמת שאוחז בדעתו שהוא עוסק בתכלית וברצון ה' והוא בדרך הנכון, אבל בפועל בדרכו לחפש הדרך לשלימות הוא מתעלם מרצון הא-ל יתעלה בתכלית בריאת העולם, ואין לו שום ענין בגילוי מלכות שמים בעולם ואין לו חפץ במלכות בית דוד ואין בו רצון לבית ה'.

כאן מבאר מו"ר שצריכים הכל ליתן דעתם על מלכות שמים ולחפוף בבית לה' ב"ה ולרצות במלכות בית דוד. ואדם יכול לזכות לחדש את הקשר שלו לשלושת עיקרים חשובים אלו על ידי שיגלה התלהבות בדיבורי התפילה כמבואר לקמן.

וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יִדְבַר נָא עֲבֹדָה דְּבַר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אַפָּה בְּעֲבֹדָה פִּי כְמוֹת כְּפָרְעוֹה (בראשית מד, יח). הרמז בזה על חשיבות ונחיצות עבודת התפילה, בשביל תיקון מלכות דקדושה, שתעלה המלכות אל הכתר דזעיר אנפין, כמו שיהיה לעתיד כשתבוא הגאולה, ואזי יראו הכל את גדולת אדוננו הבורא ברוך הוא.

והיינו, שעל ידי שמתפלל האדם לה' יתברך, ומדבר בתפילתו דיבורים חמים כגחלי אש, שהגם שהוא אחוז בתאוות ובוערין בו כל מיני מדות רעות, לוקח האש הזרה הזו ומתפלל ומדבר בכוחה ובחומה את כל דיבוריו אל ה' יתברך, על ידי זה נהפכת האש של היצר הרע לאש קדושה ונוראה, וכך הוא מעלה את כל הדבורים אל הקדושה, ועל ידי זה מתעוררין רחמים עליונים על כלל ישראל ועל המלכות דקדושה, ועל ידי התעוררות הרחמים נעשה תיקון במלכות היינו שמעלין המלכות ומקרבינ אותה אל הכתר דזעיר אנפין, וזוכין לשפע כל טוב ולסימן טוב ולמזל טוב. ועל ידי ריבוי ענין זה נזכה לתכלית, שהמלכות תעלה אל הכתר דז"א ותבוא הגאולה והעולם יבוא על תיקונו בהתגלות כבוד מלכותו לעולם ועד.

וזהו "ויגש אליו יהודה ויאמר", יהודה אותיות הוי"ה – ד', היינו שניגש לעורר מדת רחמיו של השי"ת שהם בחינת שם הוי"ה על הד' שהיא המלכות שהיא דלה ולית לה מגרמא כלום כידוע. "ויגש אליו", דהיינו שלזכות לגשת אל הקודש ולסלק ולבטל כל אש זרה ולעורר מדת רחמיו של ה' יתברך על המלכות, הוא על ידי: "ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר", פירוש, ששיח האדם בתפילתו את כל לבבו אל השם יתברך וכו', שגם אם הוא בשפל המדרגה ובווערת בו אש זרה חס ושלום, עליו לגשת אל הקודש ולדבר בתפלתו עם האש הזו אל ה' יתברך, היינו שכל בר ישראל יחזק את עצמו ויחזיק תמיד בתפילה אל ה' יתברך, בין בהיותו בימי טובו בהתעלות – בחינת אש קודש, ובין בהיותו ח"ו להיפך – בחינת אש זרה. ועל זה נאמר "ויגש אליו", היינו בין דרי מעלה ובין דרי מטה – הכל צריכין ליגש אל הקודש ולדבר אל ה' יתברך, ועל ידי זה מעוררין מדת הרחמים על המלכות וזוכין לכל טוב ולסימן טוב.

וזה בחינת מה שאמרו רז"ל (מדרש שמואל פרשה יג): תנא משום רבי שמעון בר יוחאי: "בשלושה דברים מאסו בני ישראל בימי רחבעם, במלכות שמים, ובמלכות בית דוד, ובית המקדש. אמר רבי שמעון בן מנסיא, אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן". ע"כ.

ושלשתן נרמזו בפסוק זה כיצד נוכל לתקן מלכות דקדושה ולעורר הרחמים:

"ויאמר בי אדני..." , ויאמר – זה רמז למלכות שמים, כמו שכתוב "ויאמר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם וכו', למען תזכרו וכו'" (במדבר טו, לז-מ), היינו שה' יתברך מזכיר לבני ישראל את מצוותיו וכו', וזהו עול מלכות שמים.

"ידבר נא עבדך..." , רמז למלכות בית דוד, שנקרא עבד כמו שכתוב (תהלים קלב, י) דוד עבדך, וכן תקנו בתפילה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח".

"דבר באזני אדני", רמז לבנין בית המקדש, כמו שאמר דניאל "ועתה שמע א- להינו אל תפלת עבדך ואל תחנונוי והאר פניך על מקדשך השמם למען א-דני, הטה אלהי אונך ושמע וגו'" (דניאל ט, יז).

ובפסוק זה נזכר "ויאמר" "ידבר" "דבר", שכל זה בחינת תפילות דיבורים ותחנונים אל ה' יתברך, שבזה מעוררין רחמים על המלכות וכו' כנ"ל, וזוכין לסימן טוב כנ"ל. על כן צריכין הכל להתחזק בתפילה אל ה' יתברך, ולהרבות בדיבורים ותחנונים אליו יתברך, באופן שנזכה למלכות שמים ולמלכות בית דוד ולבנין בית מקדשנו ותפארתנו, ומלכנו בראשנו. אמן ואמן.

ביאורים וחידושים

השבטים הקדושים כל דרכם ומטרתם היתה לגלות את מלכות ה' בעולם ולזכות לבית המקדש, ולכן המליכו את יהודה, כי לפני בניית בית המקדש מצות עשה להעמיד מלך שימחה את עמלק, וכן עשו יהודה והאחים הקדושים מלחמות עם זרע עשיו, למען שמו ית'.

אלא שבאמת במכירת יוסף, כביכול גרמו לריחוק מאסו והרחיקו הג' דברים שהם מלכות שמים בית דוד ובית המקדש. לכך בהעדר יוסף הצדיק היו עשירים ושתיים שנה כל בית יעקב בצער באבלו של יעקב אבינו, עד שהיה העולם כולו שרוי ברעב והגיע הצער עד בית יעקב.

וראה יעקב ברוח הקודש שיש שבר ופתרון במצרים, אמר להם "צופה אני ברוח הקודש שיש שם שבר" (תנחומא מקץ ס' ט), והיינו שאפילו שבמצרים הוא אש זרה חושך ותאוה, משם דוקא ניתן להופכה לאש קדושה וגילוי מלכות ה' עד בית המקדש.

ועשו מסירות וירדו למצרים וחפשו את יוסף (ב"ר פצ"א ס' ז) וירדו פעם שניה בעשרה יחד עם בנימין, והנה משמים נכנסו לתוך צרה גדולה שמושל מצרים לקח את בנימין בדין, ונעשה להם דוחק וצרה בתוך האש זרה של מצרים.

ואעפ"כ מתוך הצער הזה ניגש יהודה והחל לדבר דיבורים חמים ואמיתיים לאוזנו של מושל מצרים, אך באמת בליבו כוונתו הייתה לשמים, להכנע ולקבל דין שמים "שאשמים אנחנו" (בראשית מב, כא) ומחמת מעשינו שפגמנו משהו בכבוד מלכות שמים בית דוד ובית המקדש, בא לנו הצער הזה (שם) ועלינו לעורר רחמים.

ועל ידי זה יהודה עורר הוי"ה - היינו רחמים על דל"ת, המלכות שהיא דלה וכו', וזכו להתגלות יוסף שהוא גילוי המלכות והתיקון, והוא מה שכתוב (עובדיה פס' יח) "והיה בית יעקב לאש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש", שבית יעקב שהיו בדוחק שהוא בחי' אש זרה של מצרים, דברו דיבורים של התלהבות ורחמימות שהוא "בית יוסף להבה", ועל ידי זה מתבטל האש זרה שהוא "ובית עשיו לקש" ומתגלה מלכות ה'.

وهוא סימן טוב לישראל כמו שאמר רבי שמעון בן מנסיא, "אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן". שזכו לישיב י"ז שנה בנחת כעין עוה"ב. וכן יהיה לעתיד שעל ידי רוב הדיבורים בתפילה באמת והתלהבות יתעוררו רחמים, ונזכה להתגלות כמו שכתוב (בראשית מה, א) "ולא יכול יוסף להתאפק", שזה רמז לעתיד לבא, שכשם שנגלה יוסף לאחיו מתוך פיוס ובכיה, כך עתיד הקב"ה להתגלות אלינו לכל אחד ואחד מתוך פיוס ובכיה (תנחומא ויגש ס' ה).

